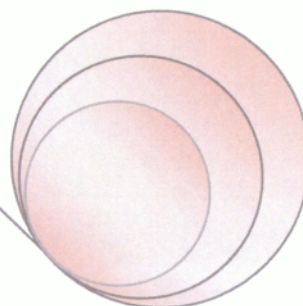
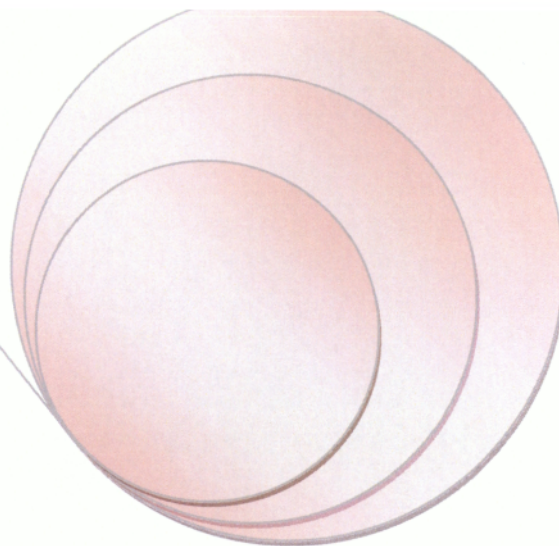




ΤΕΙ ΚΑΛΑΜΑΤΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΤΟΠΙΚΗΣ ΑΥΤΟΔΙΟΙΚΗΣΗΣ



ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΑ: ΚΑΡΑΚΟΥΣΗ ΑΘΑΝΑΣΙΑ

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: κος. ΤΣΕΚΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΣ

2009



Ευχαριστίες

Τ Ε Ι Κ Α Λ Α Μ Α Τ Α Σ
Τ Μ Η Μ Α
ΕΚΔΟΣΕΩΝ & ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ

Για την συγγραφή αυτή της μελέτης ευχαριστώ πάρα πολύ τον κο. Τσέκο Θεόδωρο, υπεύθυνο καθηγητή για την πτυχιακή μου εργασία, χωρίς την βοήθεια και υποστήριξή του δεν θα είχε πραγματοποιηθεί αυτή η εργασία.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες θα ήθελα, επίσης, να απευθύνω στις κυρίες Γιαννακάκη Μαγδαληνή και Πανταζάκου Χριστίνα, οι οποίες εργάζονται στην ΤΕΔΚ Νομού Κορινθίας, για την πολύτιμη βοήθειά τους στην συγκέντρωση στοιχείων, όσον αφορά το προφίλ – τη φυσιογνωμία των δήμων του νομού.

Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω τους εργαζόμενους στους δήμους που επισκέφτηκα, για την προθυμία τους να συμπληρώσουν το ερωτηματολόγιο που τους διανεμήθηκε και να μοιραστούν τις απόψεις τους μαζί μου.

Τέλος, θα ήθελα να ευχαριστήσω όλους τους καθηγητές του τμήματος Τοπικής Αυτοδιοίκησης, που με βοήθησαν να αποκομίσω τις απαραίτητες γνώσεις για την εκπλήρωση αυτής της εργασίας.

Συντομογραφίες

| | |
|-------------------|---|
| ΤΑ | Τοπική Α υτοδιοίκηση |
| ΟΤΑ | Ο ργανισμός Τ οπικής Α υτοδιοίκησης |
| ΝΠΔΔ | Ν ομικά Π ρόσωπα Δ ημοσίου Δ ικαίου |
| ΔΚΚ | Δ ημοτικός και Κ οινοτικός Κ ώδικας |
| ΚΑΠ | Κ εντρικοί Α υτοτελείς Π όροι |
| ΚΕΠ | Κ έντρα Ε ξυπηρέτησης Π ολιτών |
| ΚΑΠΗ | |
| ΚΕΔΚΕ | Κ εντρική Ε νωση Δ ήμων και Κ οινοτήτων |
| ΤΕΔΚ | Τ οπική Ε νωση Δ ήμων και Κ οινοτήτων |
| ΝΔΜ | Ν έο Δ ημόσιο Μ άνατζμεντ |
| ΥΠ.ΟΙ.Ο | Υ πουργείο Ο ικονομίας και Ο ικονομικών |
| Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ | Υ πουργείο Π εριβάλλοντος, Χ ωροταξίας και Δ ημοσίων Ε ργων |
| ΥΠΕΣΔΔΑ | Υ πουργείο Ε σωτερικών, Δ ημόσιας Δ ιοίκησης και Α ποκέντρωσης |
| ΕΠΤΑ | Ε ιδικό Π ρόγραμμα Τ οπικής Α υτοδιοίκησης |
| ΠΕΠ | Π εριφερειακό Ε πιχειρησιακό Π ρόγραμμα |
| ΤΠΕ | Τ εχνολογίες Π ληροφορικής κα Ε πικοινωνιών |
| ΑΕΠ | Α καθάριστο Ε γχώριο Π ροϊόν |
| ΦΠΑ | Φ όρος Π ροστιθέμενης Α ξίας |
| ΕΣΥΕ | Ε θνική Σ τατιστική Υ πηρεσία της Ε λλάδος |

Περιεχόμενα

| | |
|--|-----------|
| Κεφάλαιο 1: Εισαγωγή..... | 6 |
| Κεφάλαιο 2: Αξιολογική παρουσίαση του προγράμματος «Καποδίστριας Ι» | |
| 2.1. Η έννοια της διοικητικής μεταρρύθμισης..... | 9 |
| 2.2. Σύντομη αναδρομή..... | 22 |
| 2.3. Αξιολόγηση του προγράμματος «Καποδίστριας Ι»..... | 25 |
| Κεφάλαιο 3: Προσέγγιση της νέας διοικητικής μεταρρύθμισης | |
| 3.1. Θεσμικές ρυθμίσεις για το πρόγραμμα «Καποδίστριας ΙΙ»..... | 38 |
| 3.2. Αναφορά στα κριτήρια ορισμού των νέων ενοτήτων..... | 44 |
| 3.3. Τα νέα δεδομένα..... | 55 |
| Κεφάλαιο 4: Το προφίλ του νομού Κορινθίας – Η φυσιογνωμία των δήμων του νομού..... | 63 |
| Κεφάλαιο 5: Η μεθοδολογία / ο σκοπός της έρευνας και η παρουσίαση της ταυτότητας του δείγματος..... | 84 |

Κεφάλαιο 6: Η έρευνα

- 6.1. Περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης των δήμων του νομού Κορινθίας από την εφαρμογή του προγράμματος «Καποδίστριας Ι».....**88**
- 6.2. Σκέψεις και προβληματισμοί.....**93**
- 6.3.** Προοπτικές για τους δήμους από την εφαρμογή του προγράμματος «Καποδίστριας ΙΙ».....**95**

Κεφάλαιο 7: Συμπεράσματα.....103

Κεφάλαιο 8: Παράρτημα.....106

Κεφάλαιο 9: Βιβλιογραφία.....111



Εισαγωγή

Σύμφωνα με τα σημερινά δεδομένα στην ελληνική δημόσια διοίκηση, παρατηρούνται πολλοί κατασταλτικοί παράγοντες που επηρεάζουν την ορθή και σωστή λειτουργία της. Κάποιοι από αυτούς μπορούν να συνοψιστούν ως συγκεντρωτισμός της κεντρικής εξουσίας, γραφειοκρατία του δημόσιου τομέα, έλλειψη υλικοτεχνικής και οργανωτικής δομής, απουσία εκπαίδευσης και εξειδίκευσης του ανθρώπινου δυναμικού, έλλειψη προσαρμοστικότητας του δημόσιου τομέα στις μεταβαλλόμενες συνθήκες και η συνεχής εμφάνιση των πολιτικών συμφερόντων.

Όλα τα ανωτέρω δεν μπορούν να διορθωθούν με το υπάρχον διοικητικό και πολιτικό σύστημα. Για την αναδιοργάνωση του διοικητικού συστήματος, χρειάζεται ένα νέο μοντέλο διοικητικής οργάνωσης, όπου όλες οι συζητήσεις καταλήγουν στο Νέο Δημόσιο Μάνατζμεντ ή New Public Management (NPM), το οποίο λειτουργεί ήδη στον ιδιωτικό τομέα.

Επίσης, η ανωτέρω κατάσταση έχει σημαντικό αντίκτυπο και στην λειτουργία της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Μια νέα διοικητική μεταρρύθμιση είναι αναγκαία για την ορθή και αποτελεσματική λειτουργία των υπαρχόντων Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Όλες οι συζητήσεις για την ενδεχόμενη διοικητική μεταρρύθμιση στην Τοπική Αυτοδιοίκηση καταλήγουν στην εφαρμογή του προγράμματος «Καποδίστριας II», η οποία είναι εξίσου απαραίτητη για την Αποκέντρωση.

Η εφαρμογή της ενδεχόμενης προαναφερθείσας διοικητικής μεταρρύθμισης προϋποθέτει κάποιες ρυθμίσεις, ώστε να αποφευχθούν λάθη και να επιλυθούν οι υπάρχουσες δυσλειτουργίες στην δομή και οργάνωση των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Εκτός των θεσμικών ρυθμίσεων για το πρόγραμμα «Καποδίστριας II», έχει γίνει αναφορά στον ορισμό των νέων ενοτήτων, αφού η κατεύθυνση της νέας διοικητικής μεταρρύθμισης είναι λιγότεροι δήμοι, και στα κριτήρια ορισμού των νέων ενοτήτων.

Ωστόσο, πολλές αμφιβολίες επισκιάζουν τον ερχομό της νέας διοικητικής μεταρρύθμισης, εξαιτίας της μη πλήρους αποτελεσματικότητας της εφαρμογής του προγράμματος «Καποδίστριας Ι» και των ρυθμίσεων, που έχουν προβληθεί, για το πρόγραμμα «Καποδίστριας ΙΙ», και κυρίως για τον ορισμό των νέων ενοτήτων.

Τα ανωτέρω πηγάζουν και από την σχετική έρευνα, που εκπονήθηκε σε κάποιους δήμους του νομού Κορινθίας, και αφορά την παρουσίαση της υφιστάμενης κατάστασης των δήμων του νομού από την εφαρμογή του προγράμματος «Καποδίστριας Ι» και τις προοπτικές των δήμων με την ενδεχόμενη εφαρμογή του προγράμματος «Καποδίστριας ΙΙ».

Κεφάλαιο 2:

Αξιολογική παρουσίαση του προγράμματος «Καποδίστριας Ι»

2.1. Η έννοια της Διοικητικής Μεταρρύθμισης

Η ανάγκη διοικητικής μεταρρύθμισης στη λειτουργία της δημόσιας διοίκησης είναι πλέον σαφής για την αντιμετώπιση των σύγχρονων κοινωνικών, οικονομικών και πολιτικών συνθηκών. Η δρομολόγηση νέων μεταρρυθμιστικών μέτρων για την διοικητική οργάνωση της δημόσιας διοίκησης γίνεται απαραίτητη.

Ως νέο μεταρρυθμιστικό μέτρο ορίζεται η αλλαγή του κλασικού συστήματος διοικητικής οργάνωσης με ένα νέο μοντέλο διοικητικής οργάνωσης βασισμένο στο στρατηγικό σχεδιασμό.

Συστήματα διοικητικής οργάνωσης είναι οι τρόποι με τους οποίους οργανώνεται η άσκηση εξουσίας που φέρει η Δημόσια Διοίκηση, έτσι ώστε η εξουσία αυτή αφενός να ασκείται σε ολόκληρη την επικράτεια και αφετέρου να επιλύει όλα τα προβλήματα της κοινωνικής και πολιτειακής ζωής στο πλαίσιο λειτουργίας του Κράτους Δικαίου. Σκοπός τους είναι η προστασία του γενικού συμφέροντος, υπό την έννοια της εξυπηρέτησής του λαού, έτσι ώστε να εξασφαλιστεί η ισόρροπη οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη του.

Τα συστήματα διοικητικής οργάνωσης, γενικότερα, έχουν τις εξής μορφές:¹

- το συγκεντρωτικό σύστημα
- το αποκεντρωτικό σύστημα
- το σύστημα διοικητικής αυτοδιοίκησης

Στην Ελλάδα συνυπάρχουν και τα τρία προαναφερόμενα συστήματα: οι κεντρικές υπηρεσίες ασκούν ειδικές αρμοδιότητες, κατευθύνουν, συντονίζουν και ελέγχουν τα περιφερειακά όργανα. Τα περιφερικά όργανα έχουν γενική αποφασιστική αρμοδιότητα για τις υποθέσεις της περιφέρειας τους. Η διοίκηση των τοπικών υποθέσεων ανήκει στους Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης ενώ δεν αγνοείται η καθ' ύλην αυτοδιοίκηση όπως π.χ. των ΑΕΙ.

¹ Ιωάννης Κοϊμτζόγλου, Η νομική προσέγγιση της διοικητικής μεταρρύθμισης, κεφ.2.1

Συμπληρωματικά με τα προαναφερόμενα λειτουργούν οι δημόσιες επιχειρήσεις και οι Ανεξάρτητες Αρχές.

Η επιλογή του ενός ή του άλλου συστήματος διοικητικής οργάνωσης ανήκει στην κυριαρχική εξουσία του κράτους που είναι ο φυσικός φορέας της οργανωτικής εξουσίας της δημόσιας διοίκησης και τελεί υπό την άμεση επίδραση παραγόντων ιστορικού, ιδεολογικού, οικονομικού και κοινωνικού χαρακτήρα. Από την άλλη πλευρά οι πολίτες είναι φορείς δημοσίου δικαιώματος, ατελούς και μη αγώγιμου, για την επιλογή από το κράτος διοικητικών συστημάτων, στο μέτρο που προβλέπονται από το Σύνταγμα.

Τη βούληση της δημόσιας διοίκησης εκφράζουν με τις πράξεις τους οι μονάδες και τα όργανα διοικητικής οργάνωσης.

Ως μονάδες διοικητικής οργάνωσης ορίζονται οι δημόσιες υπηρεσίες και οι αρχές. Οι αρχές είναι τα μονοπρόσωπα ή συλλογικά όργανα του κράτους ή των ΝΠΔΔ που ασκούν αρμοδιότητα έκδοσης εκτελεστών διοικητικών πράξεων. Χαρακτηριστικό γνώρισμα των οποίων είναι η άσκηση αποφασιστικής αρμοδιότητας. Δημόσιες υπηρεσίες, υπό την τυπική ή οργανική έννοια του όρου, είναι διοικητικά όργανα στα οποία ανατέθηκε από το νόμο η διαχείριση ορισμένων διοικητικών υποθέσεων. Βασικό χαρακτηριστικό τους, υπό την ουσιαστική έννοια του όρου, είναι η θεραπεία του δημοσίου συμφέροντος.

Όργανα διοικητικής οργάνωσης είναι τα φυσικά πρόσωπα . Πρόκειται για τα όργανα του νομικού προσώπου του κράτους ή άλλων ΝΠΔΔ τα οποία εκτελούν τη βούληση του κράτους ενεργώντας αντί γι' αυτό. Τα βασικά γνωρίσματα των διοικητικών οργάνων είναι η ένταξη σε ιεραρχική δομή, η μυστικότητα στη δράση τους και η δυνατότητα ανάκλησης των διοικητικών πράξεων .

Τα προαναφερόμενα συστήματα, οι μονάδες και τα όργανα διοικητικής οργάνωσης, όπως ισχύουν στην ελληνική έννομη τάξη, συγκροτούν την έννοια της δημόσιας γραφειοκρατίας.

Πρόκειται για έννοια με ιστορική καταγωγή που ανάγεται στην αρχαία Αίγυπτο και στο σύστημα μανδρινίας της Κίνας και η οποία προκαλεί στο άκουσμά της, συνήθως, απαξιωτικά σχόλια. Η αρνητική εικόνα της προαναφερόμενης έννοιας στην απόλυτη εκδοχή της, η οποία πρέπει να αποδοθεί στη γενικότερη δυσλειτουργία της δημόσιας διοίκησης, την αδικεί διότι η γραφειοκρατικά δομημένη συμπεριφορά της δημόσιας διοίκησης, στο μέτρο που λειτουργεί υπό το κράτος της αρχής της νομιμότητας, διασφαλίζει την αποτελεσματική διαχείριση γνωστών και οριοθετημένων δημόσιων προβλημάτων ελεγχόμενης φύσης.²

Σε επίπεδο, ελληνικής κοινωνικής και οικονομικής πραγματικότητας η δημόσια γραφειοκρατία, συνδυαζόμενη με την ασάφεια της ελληνικής έννομης τάξης, θεωρείται τροχοπέδη της ανταγωνιστικότητας και της οικονομικής ανάπτυξης των επιχειρήσεων. Η πεποίθηση αυτή, παραδεκτή εξάλλου και από την ίδια τη Δημόσια Διοίκηση, η οποία για να αντιμετωπίσει τη γραφειοκρατική δυσλειτουργία της ιδρύει νέους γραφειοκρατικούς φορείς, όπως τα ΚΕΠ (Κέντρα Εξυπηρέτησης Πολιτών), είναι εκείνη που προσφέρει γόνιμο έδαφος για οποιαδήποτε προσπάθεια διοικητικής μεταρρύθμισης.

Οι νομικές παράμετροι του κλασικού συστήματος διοικητικής οργάνωσης προσδιορίζονται από τις εξής αρχές που διέπουν τη δράση της δημόσιας διοίκησης:

- Η αρχή της νομιμότητας
- Η προαγωγή του δημοσίου συμφέροντος
- Η προστασία του διοικουμένου

Ωστόσο, το κλασικό σύστημα διοικητικής οργάνωσης, στην ελληνική εφαρμογή του, δεν έχει την αποτελεσματικότητα και τη λειτουργικότητα που θα έπρεπε.

² Ιωάννης Κοίματζόγλου, Η νομική προσέγγιση της διοικητικής μεταρρύθμισης, κεφ.2.1

- Το κράτος δεν είναι ικανοποιημένο από την αποτελεσματικότητα του κρατικού μηχανισμού τόσο όσον αφορά την επίτευξη των στόχων όσο και την ποιοτική και ποσοτική παροχή υπηρεσιών προς τους πολίτες.
- Τα όργανα του εν λόγω συστήματος, οι δημόσιοι υπάλληλοι, παραπονιούνται για χαμηλές αμοιβές, για έλλειψη κινήτρων απόδοσης, για μη εφαρμογή της αξιοκρατίας, για ελλιπή υλικοτεχνική υποδομή.
- Οι πολίτες, οι οποίοι βιώνουν τα αποτελέσματα εφαρμογής του συστήματος, διαπιστώνουν ανισότητες, διαφθορά, δυσλειτουργία και γενικότερα ανασφάλεια στις συναλλαγές τους με το δημόσιο φορέα.³

Βασικοί παράγοντες, που έχουν συμβάλει στην δημιουργία της προαναφερόμενης κατάστασης, μπορούν να συνοψιστούν παρακάτω:⁴

- Η σχέση του δημόσιου τομέα με την πολιτική εξουσία και ειδικότερα με την εκάστοτε Κυβέρνηση
- Η ίδρυση και λειτουργία δημοσίων υπηρεσιών με αρμοδιότητες είτε συμπληρωματικές είτε συγκρουόμενες
- Η επιλογή προσωπικού με κριτήρια είτε κοινωνικά είτε ακαδημαϊκά
- Η έλλειψη επαγγελματικής κατάρτισης και επιμόρφωσης του προσωπικού
- Οι δημοσιονομικές δυσχέρειες που παρεμποδίζουν τις προσπάθειες εκσυγχρονισμού και εφαρμογής σύγχρονης υλικοτεχνικής υποδομής
- Η καθιέρωση διοικητικών διαδικασιών οι οποίες είναι δαιδαλώδεις και χρονοβόρες
- Η έλλειψη προσαρμοστικότητας του δημόσιου τομέα στις μεταβαλλόμενες συνθήκες

Οι παραπάνω συνθήκες καταλήγουν σε αμφισβήτηση του Κράτους και τροφοδοτούν την αναζήτηση μιας νέας μεθόδου διοικητικής οργάνωσης. Η συζήτηση, για μετάβαση της διοικητικής οργάνωσης της δημόσιας διοίκησης από τη δημόσια γραφειοκρατία σε ένα νέο μοντέλο διοικητικής οργάνωσης, καταλήγει στο «Νέο Δημόσιο Μάνατζμεντ» (NDM) ή New Public Management

^{3 / 4} Ιωάννης Κοϊματζόγλου, Η νομική προσέγγιση της διοικητικής μεταρρύθμισης, κεφ. 2.3

(NPM), το οποίο λειτουργεί ήδη αποτελεσματικά στον ελληνικό ιδιωτικό τομέα.

Το Νέο Δημόσιο Μάνατζμεντ (NΔM) είναι εκείνο το μοντέλο διοικητικής οργάνωσης στο οποίο η διοίκηση εκλαμβάνεται ως τεχνική που αποσκοπεί στην ικανοποίηση οικονομικών στόχων και επιδιώξεων. Οι δύο βασικοί άξονες που περιστρέφεται είναι αφενός οι πολιτικές και οργανωτικές διαδικασίες υλοποίησης των αποφάσεων που λαμβάνονται και αφετέρου η συστηματική ανάλυση της διοικητικής πρακτικής.

Ιστορικά το NΔM εμφανίζεται στις αρχές της δεκαετίας του 1980 και αποκτά το χαρακτήρα διεθνούς τάσης. Οι πρώτες εφαρμογές του εντοπίζονται σε αγγλοσαξονικές χώρες (Ηνωμένο Βασίλειο, Αυστραλία και Νέα Ζηλανδία).

Όσον αφορά τις νομικές παραμέτρους του Νέου Δημόσιου Μάνατζμεντ, το NΔM βασίζεται στην αρχή της νομιμότητας και το διαρκή έλεγχο του φορέα που διαχειρίζεται την απονεμόμενη εξουσία. Με την εφαρμογή του, δεν ακυρώνεται το δικαϊκό σύστημα του κράτους δικαίου και τις αρχές που το συγκροτούν αλλά το εμπλουτίζει με έννοιες όπως: αποτελεσματικότητα, αποδοτικότητα, παραγωγικότητα, ποιότητα. Με βάση τα παραπάνω, παρατηρείται ότι οι νομικές παράμετροι του NΔM δεν διαφοροποιούνται ιδιαίτερα από εκείνες του κλασικού συστήματος διοικητικής οργάνωσης.

Οι δράσεις που συνθέτουν το NΔM είναι ποικίλες:⁵

- Ο στρατηγικός προγραμματισμός πολιτικής,
- Η ηλεκτρονική διακυβέρνηση,
- Η υλοποίηση προγραμμάτων παροχής υπηρεσιών και αγαθών προς τους πολίτες, με στόχο την αποτελεσματικότητα,
- Η διοίκηση ολικής ποιότητας, που στοχεύει στην αξιοπιστία, στην ακεραιότητα και αποτελεσματικότητα των δημοσίων υπηρεσιών,
- Η μέτρηση συγκριτικής απόδοσης δηλ, ο έλεγχος επίτευξης των επιδιωκόμενων αποτελεσμάτων μέσα από διαδικασίες μέτρησης, ποσοτικοποίησης και κριτικής ανάλυσης,

⁵ Ιωάννης Κοϊματζόγλου, Η νομική προσέγγιση της διοικητικής μεταρρύθμισης, κεφ. 3.1

- Η κατάρτιση προϋπολογισμού και η μισθοδοσία υπαλλήλων με βάση δείκτες απόδοσης,
- Η κανονιστική μεταρρύθμιση με την έννοια της δομικής αναδιάρθρωσης.

Το ΝΔΜ οργανώνει τις δράσεις με βάση τις ανάγκες των πολιτών και κρίνει την επιτυχία της λειτουργίας του από τα αποτελέσματα που οι δημόσιες υπηρεσίες επιτυγχάνουν. Αυτή είναι και η βασική διαφοροποίησή του από το κλασικό σύστημα διοικητικής οργάνωσης, το οποίο δίνει έμφαση στις διαδικασίες παραγωγής των αποτελεσμάτων. Παρατηρώντας τις δράσεις και την εφαρμογή των δύο αυτών συστημάτων διοικητικής οργάνωσης στη δημόσια διοίκηση, καταλήγουμε στις εξής διαφοροποιήσεις:⁶

| Νέο Δημόσιο Μάνατζμεντ | Κλασικό Σύστημα Διοικητικής Οργάνωσης |
|---|---|
| Μακροπρόθεσμος προγραμματισμός | Βραχυπρόθεσμος Προγραμματισμός |
| Προσδιορισμός δυναμικών και ευέλικτων στόχων | Προσδιορισμός πάγιων στόχων |
| Μόνιμος στόχος η επιδίωξη επιτυχίας | Προσπάθεια «αποφυγής λαθών» για την αποφυγή καταλογισμού ευθύνης |
| Λιτή και προσαρμοστική δομή | Ιεραρχική και άκαμπτη δομή |
| Ενθάρρυνση της εκχώρησης εξουσίας και αρμοδιοτήτων λήψης αποφάσεων | Μη ενθάρρυνση της εκχώρησης εξουσίας και αρμοδιοτήτων λήψης αποφάσεων |

⁶ Τα στοιχεία του ανωτέρω πίνακα αναφέρονται στην μελέτη "Η νομική προσέγγιση της διοικητικής μεταρρύθμισης" του Ιωάννη Κοϊμτζόγλου.

Σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα συμπεραίνουμε ότι τα πλεονεκτήματα του ΝΔΜ έχουν σχέση με την ποιοτική παροχή υπηρεσιών προς τους πολίτες. Ωστόσο, η ευρεία εφαρμογή του εμποδίζεται από πολλούς παράγοντες όπως είναι:

- Η αναμενόμενη προσπάθεια αυτοσυντήρησης της δημόσιας γραφειοκρατίας,
- Η υπάρχουσα κατακερματισμένη οργανωτική δομή,
- Η ασάφεια σχετικά με τις αρμοδιότητες των δημοσίων οργάνων,
- Η πολυνομία,
- Οι δημοσιονομικές ελλείψεις,
- Η τεχνολογική υστέρηση της χώρας,
- Η έλλειψη ερεισμάτων αποδοχής του ΝΔΜ στους πολίτες και στους υπαλλήλους.

Σύμφωνα με την ελληνική πραγματικότητα, δεν είναι δύσκολη μόνο η εφαρμογή της συγκεκριμένης μεθόδου διοικητικής οργάνωσης (ΝΔΜ), αλλά η γενικότερη πορεία προς την διοικητική μεταρρύθμιση της χώρας. Αυτό προκύπτει κυρίως από τα προβλήματα δυσλειτουργίας της κρατικής μηχανής, όπως είναι:⁷

- ➔ Η έντονη παρουσία της πολιτικής ηγεσίας, το μεγάλο βάρος του πολιτικού συστήματος με ταυτόχρονη καχεξία του διοικητικού,
- ➔ Η αναξιοκρατία, τόσο κατά την πρόσληψη όσο και κατά τη σταδιοδρομία των δημοσίων υπαλλήλων,
- ➔ Ο συγκεντρωτισμός στις δομές και στη λήψη αποφάσεων
- ➔ Η γραφειοκρατία, δηλαδή ένα πλέγμα πολύπλοκων διαδικασιών- πολυνομίας, ασάφειας και νομικισμού,
- ➔ Η έλλειψη ειδικευμένων στελεχών σε θέματα διοίκησης και γενικότερα η έλλειψη σοβαρής πολιτικής ανάπτυξης προσωπικού,
- ➔ Ο κομματισμός, η εύνοια δηλαδή και η διαφορετική μεταχείριση των υπαλλήλων ανάλογα με το κόμμα το οποίο υποστηρίζουν,

⁷ Κωνσταντίνος Παπαδημητρίου, Η δύσκολη πορεία προς το μέλλον

- Η απουσία κουλτούρας εξυπηρέτησης του πολίτη αλλά αντίθετα η κυριαρχία εσωστρέφειας.

Παρόλο αυτά, έχουν γίνει κάποιες προσπάθειες διοικητικής μεταρρύθμισης από τη δεκαετία του 1990 και μετά στην ελληνική κοινωνία, μέσω μεταρρυθμιστικών προγραμμάτων, περισσότερο ή λιγότερο φιλόδοξων, που εκπονούσε η εκάστοτε Κυβέρνηση. Αυτές οι προσπάθειες μπορούν να συνοψιστούν παρακάτω:⁸

1. Πρόγραμμα αλλαγών του 1992
2. Πρόγραμμα Διοικητικής Μεταρρύθμισης (σύσταση Νομαρχιακής Αυτοδιοίκησης, σχέδιο «Καποδίστριας» στους Δήμους και τις Κοινότητες, ενίσχυση Περιφέρειας)
3. Πρόγραμμα «Κλεισθένης»
4. Σχέδιο «Πολιτεία», από 2001 έως 2004
5. Το αναθεωρημένο «Πολιτεία», από 2004 έως 2007

Οι προαναφερόμενες προσπάθειες διοικητικής μεταρρύθμισης θεωρούνται αποτυχημένες, καθώς δεν έχουν καταφέρει ουσιαστική και αποτελεσματική αλλαγή στην διοικητική οργάνωση της χώρας μας. Θεωρούνται προσπάθειες που όχι μόνο δεν έχουν αποφέρει μεταρρύθμιση, αλλά αντίθετα τείνει να παγιωθεί η ήδη υπάρχουσα κατάσταση. Για την επιτυχία μιας προσπάθειας διοικητικής μεταρρύθμισης απαιτείται ολοκληρωμένη παρακολούθηση, έρευνα και συμμετοχή πολλών διαφορετικών παραγόντων, που σχετίζονται ουσιαστικά μεταξύ τους. Είναι παράγοντες που συντελούν στην οργάνωση της Δημόσιας Διοίκησης. Πιο συγκεκριμένα, είναι:

- α) *Οι πολιτικοί και τα πολιτικά κόμματα*, που τους πλαισιώνουν, τα οποία δεν παρουσιάζουν ουδεμία ουσιαστική αλλαγή νοοτροπίας έως σήμερα,
- β) *Η διοίκηση*, όπου είναι αισθητή, η έλλειψη σύγχρονης δομής και η απουσία ενός αξιόπιστου συστήματος,

⁸ Κωνσταντίνος Παπαδημητρίου, Η δύσκολη πορεία προς το μέλλον

γ) Η αγορά της ελληνικής κοινωνίας, όπου πολλοί φορείς δεν λειτουργούν με βάση των νομικών κανόνων, ώστε να συμβάλλουν στην ανάπτυξη μιας υγιούς και σταθερής οικονομίας,

δ) Οι ίδιοι πολίτες της κοινωνίας μας, μεγάλο μέρος των οποίων χαρακτηρίζει η έλλειψη συνείδησης,

ε) Η τεχνολογία, τομέα στον οποίο η χώρα μας χρειάζεται μεγαλύτερη προσπάθεια, όσον αφορά τον εκσυγχρονισμό και την εκπαίδευση των πολιτών, και

στ) Η προσαρμογή της ελληνικής πραγματικότητας με βάση τα νέα ευρωπαϊκά δρώμενα.

Πολλοί επιστήμονες έχουν προσπαθήσει να καταγράψουν και να ερμηνεύσουν τις δυσκολίες εφαρμογής αλλαγών και μεταρρυθμίσεων στη χώρα μας, καθώς επίσης, προσπαθούν να δημιουργήσουν ένα πλάνο με "οδηγίες" για την ομαλότερη και αποτελεσματικότερη πορεία μιας μεταρρύθμισης. Ένα τέτοιο πλάνο παρουσιάζεται παρακάτω, σύμφωνα με τον κ. Παπούλια Δημήτρη, καθηγητή του Πανεπιστημίου Αθηνών:

i. Διάγνωση και καταγραφή του ζητήματος και του αντικειμένου της μεταρρύθμισης

ii. Επιλογή της κατάλληλης ηγεσίας, η οποία επιθυμεί να πραγματοποιήσει την μεταρρύθμιση.

iii. Δημιουργία επιχειρησιακού σχεδίου που περιλαμβάνει πρόσωπα, στόχους, χρόνους, ποσά, σχέδια και προβλεπόμενα αποτελέσματα.

iv. Αναγνώριση μιας διάστασης ρευστότητας, που συνοδεύει τα μεγάλα γεγονότα της εποχής, λόγω της παγκοσμιοποίησης, της απορύθμισης των αγορών, των αλλαγών στην τεχνολογία, της αβεβαιότητας και της αστάθειας που επηρεάζουν τη μεταρρύθμιση σε όλη τη διάρκεια της διαδικασίας.

- v. Αναγνώριση του γεγονότος ότι οι μεταρρυθμίσεις κινούνται αναπόφευκτα κατά μήκος των αξόνων της πολυπλοκότητας και των συγκρούσεων .
- vi. Διερεύνηση του τετράπτυχου σταθερότητα-τάξη-πολυπλοκότητα-χάος και διαπίστωση της θέσης που κατέχει η συγκεκριμένη μεταρρύθμιση σε αυτό.
- vii. Δημιουργία του κατάλληλου κλίματος που πρέπει να περιβάλλει τη μεταρρύθμιση και ενδεχομένως ενός κλίματος επείγοντος.
- viii. Ανάπτυξη ενός νέου (discourse) και μιας νέας επιχειρηματολογίας που να επανατοποθετεί το αντικείμενο της μεταρρύθμισης μέσα στη νέα πραγματικότητα, που η ίδια η μεταρρύθμιση δημιουργεί.
- ix. Μετακίνηση της μεταρρύθμισης σε ένα διαρκώς μεταβαλλόμενο επίπεδο προβληματισμού, αναμετρήσεων και συνεννοήσεων, με τη δημιουργία ενός νέου αξιολογικού συστήματος.
- x. Συστηματική εποπτεία της πορείας της μεταρρύθμισης, έλεγχος, διορθώσεις, έπαινοι και τιμωρίες.

Για την απεικόνιση των μεταρρυθμιστικών διαδικασιών, που απαιτούνται, για τον "Δήμο του 21^{ου} αιώνα", όπως λέγεται, σχεδιάστηκε το παρακάτω περιγραφικό διάγραμμα:



Σχήμα 1. Περιγραφικό διάγραμμα στην αναζήτηση προτάσεων και κανόνων “best practice” δηλαδή μοντέλων και μεταρρυθμιστικές διαδικασίες για το “ Δήμο του 21^{ου} αιώνα”.⁹

Είναι σημαντικό επίσης να αναφερθεί ότι, η διοικητική μεταρρύθμιση στη χώρα μας είναι εξίσου απαραίτητη για την ενίσχυση της Αποκέντρωσης όσο και της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Αυτό προϋποθέτει την σαφή οριοθέτηση των αρμοδιοτήτων της κεντρικής αρχής, όσο και των περιφερειακών και τοπικών αρχών, ώστε να αποφευχθούν φαινόμενα συγκεντρωτισμού ή σύγχυσης αρμοδιοτήτων, τα οποία μπορούν να γίνουν αντικείμενο εκμετάλλευσης από οργανωμένα συμφέροντα.

Αξίζει να σημειωθεί ότι, η ανασυγκρότηση του ελληνικού κράτους, μέσω της διοικητικής μεταρρύθμισης, θεωρείται εξίσου σημαντική για την αποτελεσματικότερη εξυπηρέτηση των πολιτών και την πολύπλευρη βελτίωση της κοινωνικής ευημερίας και της ανθρώπινης κατάστασης. Αυτό συνεπάγεται την αποκρατικοποίηση των επιχειρηματικών και άλλων δραστηριοτήτων του κράτους, την αποκέντρωση σημαντικών κρατικών υπηρεσιών σε περιφερειακές μονάδες, την αυτοδιοίκηση των τοπικών υποθέσεων και την απογραφειοκρατικοποίηση της οργάνωσης και λειτουργίας των δημοσίων οργάνων/υπηρεσιών.¹⁰

Η έννοια της αποκέντρωσης, όσο και της τοπικής αυτοδιοίκησης, είναι ένα φαινόμενο εξαιρετικά σύνθετο και δυναμικό. Η εφαρμογή τους, στο ευρύτερο πεδίο του δημοσίου χώρου του κράτους και του πολιτικού συστήματος, αποτελεί δραστική πολιτική, ώστε οι λειτουργίες και οι δραστηριότητες που διατηρεί το κράτος έναντι της οικονομίας της αγοράς και της κοινωνίας των πολιτών να επιτελούνται με το καλύτερο δυνατό τρόπο στο χαμηλότερο δυνατό επίπεδο.

⁹ Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης, (2007), Διοικητικός Εκσυγχρονισμός “Προς το δήμο του 21^{ου} αιώνα”, 183 σελίδες.

¹⁰ Αντώνης Μακροδημήτρης, Αυτοδιοίκηση και κράτος στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης, σελ 83

Όσον αφορά την κατανομή των ρόλων και των αρμοδιοτήτων μεταξύ της κεντρικής διοίκησης, της αποκέντρωσης και της αυτοδιοίκησης εντός του εσωτερικού πεδίου του πολιτικού συστήματος του κράτους, η κεντρική διοίκηση του κράτους από *παραγωγός* μιας σειράς δημοσίων αγαθών και υπηρεσιών καθίστανται *εγγυητής* της παροχής τους από άλλους οργανωμένους φορείς, που δραστηριοποιούνται εντός του ευρύτερου κοινωνικού πεδίου. Η πρωτεύουσα ευθύνη της κεντρικής διοίκησης δεν είναι τόσο η παραγωγή δημοσίων αγαθών και υπηρεσιών όσο η επίβλεψη, ο συντονισμός και ο έλεγχος της καλύτερης δυνατής παροχής τους.¹¹

Ωστόσο, η δυναμική της αποκέντρωσης και της αυτοδιοίκησης μπορεί να μετατραπεί σε αδυναμία, αν δεν αποφευχθούν ατέλειες και αστοχίες, που δημιουργούνται είτε από την πλευρά τους, είτε από την πλευρά των κεντρικών αρχών, όπως είναι: το δυσανάλογο μεγάλο κόστος στην λειτουργία τους, η διαφθορά και η αδιαφάνεια στην διαχείριση των πόρων, οι πελατειακές σχέσεις, εκγραφειοκρατισμός των μεθόδων και των διαδικασιών τους, η θεσμική ανεπάρκεια και η ατελής υποδομή.

Για την εξασφάλιση μιας σύγχρονης και αποτελεσματικής αποκέντρωσης και αυτοδιοίκησης, μπορούν να συνοψιστούν οι παρακάτω προϋποθέσεις:¹²

- ✓ Η κατάλληλη νομική και θεσμική ρύθμιση για την συνταγματική κατοχύρωση της αποκέντρωσης και της αυτοδιοίκησης
- ✓ Ο προσδιορισμός του κατάλληλου επιπέδου, των διαδικασιών, των μεθόδων και οργάνων εξασφάλισης του ελέγχου και της λογοδοσίας, όχι μόνο για την διαχείριση των πόρων, αλλά και για την ποιότητα και νομιμότητα της δράσης και των αποτελεσμάτων της λειτουργίας των αποκεντρωμένων και αυτοδιοικούμενων μονάδων του κράτους
- ✓ Η εξειδίκευση των στόχων και των επιδιωκόμενων αποτελεσμάτων, μέσω του προσδιορισμού κατάλληλων ποσοτικών και ποιοτικών δεικτών και κριτηρίων

¹¹ Αντώνης Μακρυδημήτρης, Αυτοδιοίκηση και κράτος στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης, σελ 86

¹² Αντώνης Μακρυδημήτρης, Αυτοδιοίκηση και κράτος στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης, σελ 89

- ✓ Η παροχή και ιδίως η καλύτερη δυνατή αξιοποίηση οικονομικών και υλικών πόρων, καθώς και της σχετικής τεχνογνωσίας
- ✓ Ο συστηματικός έλεγχος και παρακολούθηση όλης της διαδικασίας
- ✓ Η υλικοτεχνική υποδομή και ο επαγγελματικός εξοπλισμός
- ✓ Η διαθεσιμότητα πολιτικού και διοικητικού προσωπικού

Τέλος, η ουσιαστική αποκέντρωση και η ισχυρή αυτοδιοίκηση συνιστούν ουσιώδεις συνθήκες και θεμέλια της δημοκρατικής διακυβέρνησης της πολιτείας συνολικά.

2.2. Σύντομη Αναδρομή

Μέχρι την εφαρμογή του σχεδίου «Καποδίστριας» στην χώρα μας το 1997 με το νόμο 2539, η κατάσταση διακρίνονταν από ανισοβαρείς ΟΤΑ που κυρίως λειτουργούσαν σαν κέντρα οργάνωσης της κοινωνικής ζωής της περιοχής και διεκπεραιωτές της τοπικής γραφειοκρατίας.

Υπήρχαν 5318 κοινότητες με πληθυσμό μικρότερο από 5000 κατοίκους και 457 δήμοι. Από τους ΟΤΑ (5775 συνολικά), ποσοστό 94% είχε πληθυσμό μικρότερο των 2000 και αντιστοιχούσε στο 31% του πληθυσμού της χώρας. Ποσοστό 64% ήταν ΟΤΑ με πληθυσμό μικρότερο των 510 κατοίκων. Οι πρωτοβάθμιοι ΟΤΑ δεν ήταν ενιαίες πολεοδομικές ενότητες αλλά αποτελούνταν από 12315 οικισμούς.

Με τους νόμους 1416/84 και 1622/86 θεσπίστηκαν ικανά κίνητρα για την εθελοντική συνένωση δήμων και κοινοτήτων σε νέους δήμους, αλλά οι προσπάθειες αυτές δεν έφεραν τα προσδοκώμενα αποτελέσματα. Λιγότεροι από 400 ΟΤΑ (από τους 5775 συνολικά) αξιοποίησαν αυτά τα κίνητρα.

Επίσης, η πολιτεία με τους παραπάνω νόμους δημιούργησε τους αναπτυξιακούς συνδέσμους (Ν. 1416/84, 572 αναπτυξιακοί σύνδεσμοι συνολικά) και τις γεωγραφικές ενότητες (Ν. 1622/86, 1116 γεωγραφικές ενότητες συνολικά). Με το νόμο 2218/94 δημιουργήθηκαν τα συμβούλια περιοχής (492 συμβούλια περιοχής) τα οποία ήταν στην ουσία σύνδεσμοι δήμων και κοινοτήτων που προβλέπονταν από το σύνταγμα και λειτουργούσαν όπως οι άλλοι σύνδεσμοι. Φιλοδοξία ήταν τα συμβούλια περιοχής να γίνουν πόλοι έλξης και συνένωσης όλων των δραστηριοτήτων των κατοίκων της περιοχής ώστε να συμβάλουν στη δημιουργία νέων ισχυρών δήμων με την εθελοντική συνένωση.

Ο νόμος «Ι. Καποδίστριας» επέλεξε, σύμφωνα με τα παραπάνω, να συγκεντρωθεί η ευθύνη για την λήψη των αποφάσεων στα όργανα του Δήμου (κυρίως στο δημοτικό συμβούλιο), ενώ τα τοπικά συμβούλια των δημοτικών διαμερισμάτων (δηλ. των τέως ΟΤΑ) περιορίστηκαν σε γνωμοδοτικά και ελεγκτικά, κυρίως, καθήκοντα. Με τις σχετικές ρυθμίσεις επιδιώκονταν η διασφάλιση της διοικητικής συνοχής των νέων Δήμων, χωρίς πάντως, όπως ήδη τονίστηκε, να αποκλείεται και η αποσυγκέντρωση ορισμένων αποφασιστικών αρμοδιοτήτων από τα «κεντρικά» όργανα προς τα τοπικά συμβούλια ή προς τον πρόεδρό τους.¹³

Σήμερα υπάρχουν 914 δήμοι και 120 κοινότητες. Η διοικητική μεταρρύθμιση δεν συνοδεύτηκε από αναλυτική αξιολόγηση των αποτελεσμάτων της. Παρά την παραπάνω έλλειψη υπήρξε θετική υποδοχή της πραγματικότητας που διαμορφώθηκε.

| | Αριθμός ΟΤΑ πριν τον Ν.2539/97 | Αριθμός ΟΤΑ μετά τον Ν.2539/97 |
|-------------------|---|---|
| Δήμοι | 457 | 900 |
| Κοινότητες | 5.318 | 133 |
| Σύνολο | 6.775 | 1.033 |

¹³ Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Το σύστημα διακυβέρνησης των νέων πρωτοβάθμιων ΟΤΑ, σελ.15

Από τους 900 νέους Δήμους:

- 747 προέρχονται από τη συνένωση άλλων Δήμων και Κοινοτήτων
- 2 από αναγνώριση Κοινοτήτων σε Δήμο
- 151 Δήμοι παρέμειναν χωρίς καμία μεταβολή

Από τις 133 Κοινότητες:

- 22 προέρχονται από συνένωση άλλων Κοινοτήτων
- 111 Κοινότητες παρέμειναν χωρίς καμία μεταβολή

Το δημοτικό ή κοινοτικό διαμέρισμα αποτελείται από:

α) από την εδαφική περιφέρεια του κάθε καταργούμενου με τη συνένωση Δήμου ή Κοινότητας και του κάθε συνοικισμού που προσαρτάται στο Δήμο ή στην Κοινότητα, που συνιστάται από συνένωση άλλων Ο.Τ.Α.

β) από τον πληθυσμό του καταργηθέντος Δήμου ή Κοινότητας ή του προσαρτηθέντος συνοικισμού.

Στο δημοτικό ή κοινοτικό διαμέρισμα περιλαμβάνονται και όλοι οι οικισμοί ή αυτοτελείς συνοικισμοί, καθώς και η λοιπή εδαφική περιφέρεια κάθε πρώην Δήμου ή Κοινότητας ή κάθε συνοικισμού που προσαρτάται στο νέο Δήμο ή Κοινότητα, μαζί με τον πληθυσμό τους.

Διευκρινίζεται όμως, ότι η ενιαία εδαφική περιφέρεια με τον πληθυσμό των Δήμων, οι οποίοι Δήμοι έχουν προκύψει από τις συνενώσεις άλλων Δήμων και Κοινοτήτων που έγιναν σύμφωνα με τις διατάξεις των παλαιότερων νόμων 1416/1984 και 1622/1986, και οι οποίοι καταργούνται με τον Ν. 2539/1997 λόγω συνενώσεώς τους σε νέους Δήμους, δεν αποτελεί ένα δημοτικό διαμέρισμα.¹⁴

¹⁴ <http://www.ypes.gr>, Υπουργείο Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης

2.3. Αξιολόγηση του προγράμματος «Καποδίστριας Ι»

Από την εφαρμογή του προγράμματος «Ιωάννης Καποδίστριας», που πραγματοποιήθηκε στην χώρα μας το 1997 με το Ν.2539/97, έχει παρέλθει περισσότερο από μια δεκαετία, γεγονός που συντελεί στην ασφαλέστερη αξιολόγηση της συγκεκριμένης μεταρρύθμισης.

Για την αξιολόγηση του προγράμματος, είναι αναγκαία μια πλήρης παρουσίαση του προγράμματος, τόσο ως προς τους *στόχους*, που τέθηκαν κατά τον σχεδιασμό του προγράμματος, όσο και ως προς τις *σημερινές απαιτήσεις*, που δημιουργήθηκαν κατά την εφαρμογή της μεταρρύθμισης.

Οι **στόχοι**¹⁵ της μεταρρύθμισης αυτής παρουσιάζονται παρακάτω, όπως αυτοί διατυπώθηκαν από τον αρμόδιο Υπουργό Εσωτερικών, κ. Α. Παπαδόπουλο, στο Συνέδριο της ΚΕΔΚΕ στο Ηράκλειο της Κρήτης τον Μάρτιο του 1997:

- Η παροχή υπηρεσιών ισοδύναμης αποτελεσματικότητας στους κατοίκους των πόλεων και των χωριών και επομένως ο **εκσυγχρονισμός του διοικητικού μας συστήματος**.
- Η ουσιαστικοποίηση του ρόλου των ΟΤΑ και η αναβάθμιση των αιρετών και επομένως ο **εκσυγχρονισμός του τοπικού πολιτικού συστήματος** στη χώρα μας και η διεύρυνση της πολιτικής βαρύτητας της Πρωτοβάθμιας Τ.Α.
- Η δημιουργία ουσιαστικών προϋποθέσεων για την **διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια των ΟΤΑ**.
- Ο **συντονισμός των τοπικών δημοσίων επενδύσεων** για έργα τεχνικής υποδομής και κοινωνικού εξοπλισμού.

¹⁵ ΙΤΑ, ΚΕΔΚΕ, Η πρόσκληση μιας νέας Μεταρρύθμισης της πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης, σελ.50

- Η ενίσχυση του ενδογενούς δυναμικού της ελληνικής περιφέρειας, που είναι αναγκαία προϋπόθεση για μια **διαρκή και βιώσιμη περιφερειακή και τοπική ανάπτυξη.**
- Η διαφάνεια στη διαχείριση των πόρων και ο κοινωνικός έλεγχος της τοπικής εξουσίας που οδηγούν στην εξασφάλιση **της νομιμότητας και της προστασίας των πολιτών.**
- Οικονομίες κλίμακας στις λειτουργικές δαπάνες και αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού.

Οι ανωτέρω στόχοι, που έθεσε ο Υπουργός Εσωτερικών, κ. Α. Παπαδόπουλος, βασίστηκαν στις εξής *αρχές:*¹⁶

- Ο συνδυασμός των αρχών της δημοκρατικότητας και της αποτελεσματικότητας (μεγάλοι ΟΤΑ αλλά με ισχυρή δημοτική αποκέντρωση).
- Η συντονισμένη εφαρμογή νομικών ρυθμίσεων και αναπτυξιακών μέτρων.
- Η αναπτυξιακή ενδοδημοτική ισορροπία (κατοχύρωση της ενδοδημοτικής αποκέντρωσης των δημοσίων επενδύσεων).
- Η εξασφάλιση της ευρύτερης δυνατής πολιτικής και κοινωνικής συναίνεσης.

Απαριθμώντας, ανωτέρω, τους στόχους της διοικητικής μεταρρύθμισης του έτους 1997, μέσω της εφαρμογής του προγράμματος «Ιωάννης Καποδίστριας» και του ΕΠΤΑ (Ειδικό Πρόγραμμα Τοπικής Αυτοδιοίκησης), όπως αυτοί διατυπώθηκαν από τον αρμόδιο Υπουργό Εσωτερικών, κ. Α. Παπαδόπουλο, και παρατηρώντας την υφιστάμενη κατάσταση της τοπικής αυτοδιοίκησης, μπορούμε να καταλήξουμε στα παρακάτω συμπεράσματα.

¹⁶ ΙΤΑ, ΚΕΔΚΕ, Η πρόσκληση μιας νέας Μεταρρύθμισης της πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης, σελ.51

Αξιολογώντας το πρόγραμμα «Ι. Καποδίστριας», μπορούμε να καταλήξουμε σε **τρεις βασικούς λόγους**, που δεν επιτεύχθηκαν οι στόχοι του και οι προσδοκίες που είχε καλλιεργήσει. Οι λόγοι αυτοί μπορούν να συνοψιστούν ως εξής:¹⁷

- Η φιλοσοφία, οι διαδικασίες και τα κριτήρια σχεδιασμού των νέων διοικητικών ενοτήτων, παρά τις αρχικές διακηρύξεις κατέληξαν σε ένα πλήθος νέων Δήμων, με αποτέλεσμα αυτοί να μην επαρκούν ως διοικητικές μονάδες για να επιτύχουν τους στόχους της μεταρρύθμισης.
- Μια σειρά επιλογές, ατέλειες και αστοχίες που είχε η Μεταρρύθμιση, ιδίως δε το ότι η Πολιτεία δεν στήριξε ουσιαστικά σε μεσοπρόθεσμη βάση τους νέους Δήμους ούτε οικονομικά ούτε με πολιτικές προγραμματικής, οργανωτικής και λειτουργικής αναβάθμισης.
- Η μεταρρύθμιση δεν συνοδεύτηκε με ριζική αλλαγή του πολιτικού και διοικητικού συστήματος των νέων διευρυμένων Δήμων, προκειμένου τα πολιτικά όργανα ν' αποκτήσουν εκείνο τον επιτελικό και προγραμματικό ρόλο στη λειτουργία τους. Υστέρησε δηλαδή ως προς τα στοιχεία τα οποία, μαζί με τις αναγκαίες επιτελικές υπηρεσίες, θα μετέτρεπαν τους Δήμους σε ισχυρές μονάδες σχεδιασμού και προώθησης της Τοπικής Ανάπτυξης. Ο τρόπος, δε, που σχεδιάσθηκε το πολιτικό και διοικητικό σύστημα του νέου διευρυμένου Δήμου, είχε ως αποτέλεσμα και την μείωση της προσβασιμότητας του πολίτη στις διαδικασίες λήψης των αποφάσεων.

Αναλύοντας τους παραπάνω στόχους, και συγκεκριμένα τους *πρώτους τρεις στόχους*, που απέβλεπαν σε μια Ισχυρή Τοπική Αυτοδιοίκηση, με εκσυγχρονισμό του διοικητικού, καθώς και του τοπικού και πολιτικού συστήματος στη χώρα μας, και με διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια των ΟΤΑ, με απώτερο σκοπό την παροχή υπηρεσιών ισοδύναμης αποτελεσματικότητας στους κατοίκους των πόλεων και των χωριών, παρατηρούμε ότι δεν επιτεύχθηκαν.

¹⁷ ΙΤΑ, ΚΕΔΚΕ, Η πρόσκληση μιας νέας Μεταρρύθμισης της πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης, σελ.51

Αρχικά, ο σχεδιασμός των διοικητικών ορίων, καθώς και η δημιουργία νέων Δήμων χωρίς την ύπαρξη κριτηρίων βιωσιμότητάς τους, είχε ως αποτέλεσμα να δημιουργηθούν νέοι ανίσχυροι διοικητικά Δήμοι, οι οποίοι δεν μπορούν να ανταποκριθούν στις προσδοκίες των προαναφερθέντων στόχων.

Προβλήματα παρουσιάστηκαν και στην μη κατηγοριοποίηση των Δήμων, καθώς και στην διάκριση αρμοδιοτήτων ανάλογα με την κατηγοριοποίησή τους (όπως π.χ. οι νησιωτικοί Δήμοι). Αυτά τα προβλήματα σχετίζονται με το μικρό μέγεθος των Δήμων, τη διατήρηση των κοινοτήτων και τη διατήρηση του υφιστάμενου ΔΚΚ.

Στο πλαίσιο της χωροθέτησης των νέων Δήμων, παρατηρούνται και μια σειρά κατασταλτικών παραγόντων, όπως η επικράτηση υπολογισμών τοπικών συσχετισμών κομματικού και οικονομικού χαρακτήρα κατά την διαμόρφωση των νέων ορίων, η μη ενδεδειγμένη σε πολλές περιπτώσεις επιλογή του διοικητικού κέντρου του νέου Δήμου λόγω διαφόρων παρεμβάσεων, καθώς και η παντελής έλλειψη συμμετοχής των κοινωνικών φορέων, επαγγελματικών οργανώσεων και συνδικάτων.

Επίσης, εξαιτίας της απουσίας συνολικής μεταρρύθμισης του διοικητικού συστήματος της χώρας, δεν παρουσιάστηκε καμία βελτίωση στον κρατικό συγκεντρωτισμό. Αναλλοίωτο παρέμεινε το δημοτικό σύστημα διακυβέρνησης, γεγονός που συνέβαλε στον μη εκσυγχρονισμό του τοπικού πολιτικού συστήματος και στην πλήρη επιβεβαίωση του τοπικού κοινοβουλευτικού κομματικού συστήματος.

Όσον αφορά τη διοικητική και οικονομική αυτοτέλεια των νέων Δήμων, δεν δημιουργήθηκαν δήμοι με οικονομική αυτάρκεια και δυνατότητα άντλησης ιδίων πόρων, ούτε διοικητική ικανότητα με καλά οργανωμένες υπηρεσίες και ανθρώπινο δυναμικό, που να αξιοποιούν τις νέες δυνατότητες και νέες τεχνολογίες ΤΠΕ, για να ενισχύουν την ικανότητα των Δήμων να παράγουν ποιοτικά αναβαθμισμένες υπηρεσίες. Αντιθέτως, οι περισσότεροι Δήμοι κινδυνεύουν από οικονομική κατάρρευση και δεν μπορούν να ασκήσουν πολλές από τις αρμοδιότητες του νέου ΔΚΚ.

Όσον αφορά την χρηματοδότηση του προγράμματος «Ι. Κποδίστριας», η μεταρρύθμιση όχι μόνο δεν χρηματοδοτήθηκε με επί πλέον πόρους, σύμφωνα με τις κυβερνητικές δεσμεύσεις, αλλά χρησιμοποιήθηκε αυτή προκειμένου να γίνει και παράνομη παρακράτηση πόρων που ανήκαν στην αυτοδιοίκηση.¹⁸

Αυτό είχε ως αποτέλεσμα το ΕΠΤΑ να χρηματοδοτηθεί στο 50% του συνόλου μόνο από πόρους της Αυτοδιοίκησης και αυτό να προκαλέσει αναδιανομή πόρων εις βάρος της ίδιας της Τ.Α αλλά και στο εσωτερικό της Τ.Α εις βάρος των μικρών Δήμων.

Κατασταλτικός παράγοντας των ανωτέρω είναι και η μη συμμετοχή των άλλων υπουργείων, Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών (ΥΠ.ΟΙ.Ο), Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων Έργων (Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ), αφήνοντας την υλοποίηση του προγράμματος στο Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης (ΥΠΕΣΔΔΑ).

Ως γενικό συμπέρασμα της οικονομικής αυτοτέλειας των Δήμων, παρατηρείται ότι οι Δήμοι στην συντριπτική πλειονότητα δεν έχουν οικονομική αυτονομία και εξαρτώνται αποκλειστικά από την Κυβέρνηση.

Συνεχίζοντας την ανάλυση των προαναφερθέντων στόχων, παρατηρείται *ότι δεν έγινε κατορθωτό ο συντονισμός των τοπικών δημοσίων επενδύσεων*, που ήταν σκοπός του ΕΠΤΑ. Αυτό οφείλεται στο γεγονός των περιορισμένων πόρων του προγράμματος, σε συνδυασμό με την σοβαρή έλλειψη τεχνικών υποδομών κυρίως οδοποιίας, ύδρευσης, αποχέτευσης και χώρων διάθεσης απορριμμάτων σε πολλούς μικρούς Δήμους. Οφείλεται επίσης στην χρηματοδότηση των νέων Δήμων με κριτήρια πελατειακά σε πολλές περιπτώσεις, και τέλος στη μη συμμετοχή των ΚΕΔΚΕ / ΤΕΔΚ στην διαμόρφωση και κατάρτιση των προγραμμάτων του ΕΠΤΑ. Έτσι το 50% του ΕΠΤΑ αξιοποιήθηκε από τους νέους Δήμους με άθροισμα έργων και όχι με υποδομές που προάγουν την ενδοδημοτική ανάπτυξη και συνεπώς την ενοποίηση των τοπικών κοινωνιών του νέου Δήμου.

¹⁸ ΙΤΑ, ΚΕΔΚΕ, Η πρόσκληση μιας νέας Μεταρρύθμισης της πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης, σελ. 54

Το πρόγραμμα «Ι. Καποδίστριας» συμπεριέλαβε μια σειρά υποστηρικτικά μέτρα, που αφορούν την οργάνωση, διοίκηση και αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού, όπως η σύνταξη νέων οργανισμών, η κατάρτιση και πρόσληψη επιστημονικού προσωπικού, η οργάνωση Τεχνικής και Οικονομικής Υπηρεσίας, προκειμένου να μπορούν να ανταποκριθούν στις ανάγκες του νέου ισχυρότερου Δήμου σε έκταση, πληθυσμό και προβλήματα. Η οργάνωση Τεχνικής και Οικονομικής Υπηρεσίας, καθώς και οι πολιτικές που αναφέρονται στο ανθρώπινο δυναμικό δεν εφαρμόστηκαν, γεγονός που συντέλεσε στον περιορισμό των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων της πλειονότητας των Δήμων, με αποτέλεσμα να παρατηρούνται φαινόμενα μειωμένης και σε πολλές περιπτώσεις μηδενικής απορρόφησης πολύ σημαντικών πόρων για την Τοπική Αυτοδιοίκηση και την περιφερειακή ανάπτυξη.

Ο στόχος, που αναφερόταν στην ενίσχυση του ενδογενούς δυναμικού της ελληνικής περιφέρειας που είναι αναγκαία προϋπόθεση για μια *διαρκή και βιώσιμη περιφερειακή και τοπική ανάπτυξη*, δεν επιτεύχθηκε γιατί η μεταρρύθμιση δεν συνοδεύθηκε από ένα συνολικό πρόγραμμα μεταρρύθμισης, με αποτέλεσμα οι βασικές δομές του συγκεντρωτικού συστήματος να παραμένουν ανέπαφες.

Όσον αφορά τον στόχο για την εξασφάλιση της *νομιμότητας και προστασίας των πολιτών*, μέσω της διαφάνειας στην διαχείριση των πόρων και του κοινωνικού ελέγχου της τοπικής εξουσίας, δεν επιτεύχθηκε αφού δεν κατοχυρώθηκε ένα σαφές και αποτελεσματικό θεσμικό πλαίσιο που θα περιελάμβανε και διαδικασίες εσωτερικού ελέγχου με πολιτικό, διοικητικό και διαχειριστικό περιεχόμενο και γιατί δεν μειώθηκε η προσβασιμότητα των πολιτών στις διαδικασίες λήψης των αποφάσεων.

Όσον αφορά το στόχο για τις *οικονομίες κλίμακας* στις λειτουργικές δαπάνες και στην αναβάθμιση του ανθρώπινου δυναμικού, δεν εξασφαλίστηκαν αλλά αντιθέτως παρατηρείται αύξηση των λειτουργικών δαπανών, ως συνέπεια της ελλιπούς κατάρτισης του ανθρώπινου δυναμικού και των υπηρεσιών των Δήμων, αλλά και των μονομερών αποφάσεων των

Κυβερνήσεων σε μια σειρά δίκαια αιτήματα των εργαζομένων στην αυτοδιοίκηση, που επιβάρυναν όμως δραματικά μόνο τους προϋπολογισμούς της Τοπικής Αυτοδιοίκησης. Οι όποιες «οικονομίες κλίμακας» εξασφαλίστηκαν αυτή την περίοδο, ήταν εις βάρος της Τ.Α και υπέρ του κράτους όπως δείχνουν και οι αριθμοί από την υπεξαίρεση θεσμοθετημένων πόρων της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Συγκεντρωτικά, η διοικητική μεταρρύθμιση, που συντελέστηκε με το πρόγραμμα «Ι. Καποδίστριας», δεν ανταποκρίθηκε με επάρκεια στους στόχους που αρχικά είχαν τεθεί, εξαιτίας των παραπάνω λόγων.

Αξιολογώντας το πρόγραμμα «Ι. Καποδίστριας» μόνο με βάση τους στόχους και τα αποτελέσματά του, θα ήταν μονομερές. Γι' αυτό, θα πρέπει να συγκριθεί η νέα κατάσταση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης με αυτή του παρελθόντος. Είναι σαφές ότι σε αυτή την περίπτωση η σύγκριση είναι θετική, γιατί οι Δήμοι σήμερα έχουν την δυνατότητα να έχουν αποτελεσματικότερη διαχείριση των υποδομών, καλύτερες υπηρεσιακές δομές και νέες κοινωνικές υπηρεσίες. Επίσης μπορούν να προγραμματίζουν και να διεκδικούν αναπτυξιακά έργα, να συμμετέχουν και να διεκδικούν καλύτερα από τα κέντρα λήψης των αποφάσεων. Επίσης, σημαντικό είναι ότι με το πρόγραμμα «Ι. Καποδίστριας», διαμορφώθηκαν συνθήκες υπέρβασης των παλιών καταστάσεων και πρακτικών και δημιουργήθηκε η ανάγκη για μια νέα διοικητική μεταρρύθμιση. Αναπτύχθηκε το αίτημα για έναν Δήμο ισχυρό και αποτελεσματικό που να ανταποκρίνεται στις προκλήσεις του 21^{ου} αιώνα.

Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί ότι η εφαρμογή ενός ολοκληρωμένου προγράμματος («Ι. Καποδίστριας»), αποτέλεσε ένα **σημαντικό βήμα**¹⁹ στον εκσυγχρονισμό της Ελληνικής Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Πιο συγκεκριμένα, όσον αφορά την *οικονομική στήριξη* των ΟΤΑ, η συνένωσή τους, εξασφάλισε καλύτερο οικονομικό προγραμματισμό, οικονομίες κλίμακας και μεγαλύτερη διαφάνεια στη διαχείριση των πόρων,

¹⁹ Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Το σύστημα διακυβέρνησης των νέων πρωτοβάθμιων ΟΤΑ, σελ. 51-56

αλλά οι περισσότεροι ΟΤΑ δεν έχουν τη δυνατότητα παροχής ανταποδοτικών υπηρεσιών στους δημότες και αξιοποίησης των Εθνικών και των Ευρωπαϊκών Προγραμμάτων.

Η θεσμοθέτηση του Ειδικού Προγράμματος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΕΠΤΑ) και η αξιοποίηση ορισμένων Ευρωπαϊκών πόρων για τη χρηματοδότηση της μεταρρύθμισης αποτελούν ιδιαίτερα *θετικές επιλογές* του Προγράμματος «Ι. Καποδίστριας», αλλά οι πόροι του ΕΠΤΑ περιορίστηκαν στους Κεντρικούς Αυτοτελείς Πόρους (ΚΑΠ) με ελάχιστους άλλους εθνικούς και κοινοτικούς πόρους και περικόπηκαν οι έκτακτες επιχορηγήσεις των Υπουργείων προς τους ΟΤΑ, χωρίς οι αντίστοιχοι πόροι να ενταχθούν στο ΕΠΤΑ, όπως είχε προβλεφθεί.

Όσον αφορά τη *διοικητική οργάνωση* των δήμων, το Πρόγραμμα «Ι. Καποδίστριας» προέβλεπε την εκπόνηση πρότυπων Οργανισμών Εσωτερικής Υπηρεσίας για τις βασικές κατηγορίες Δήμων (ανάλογα με το μέγεθος και τον χαρακτήρα τους).

Επίσης, στην περίοδο εφαρμογής της μεταρρύθμισης υποστηρίχθηκαν αρκετοί Δήμοι και απέκτησαν ταμειακή υπηρεσία και διπλογραφικό σύστημα, αλλά οι δομές κοινωνικής φροντίδας που συγκροτήθηκαν σε πολλούς Δήμους χρηματοδοτήθηκαν από Ευρωπαϊκά Προγράμματα και δεν εξασφαλίστηκε η βιωσιμότητά τους.

Όσον αφορά τη *τεχνολογική στήριξη* των Δήμων, το Πρόγραμμα «Ι. Καποδίστριας» σχεδίασε έγκαιρα τα πρότυπα και τις προδιαγραφές μηχανοργάνωσης των Ο.Τ.Α. με χρηματοδότηση από το ΕΠΤΑ και το Κοινοτικό πρόγραμμα «ΚΛΕΙΣΘΕΝΗΣ». Οι βασικές εφαρμογές της μηχανοργάνωσης των Δήμων ήταν οι ακόλουθες: Μητρώο Αρρένων, Δημοτολόγιο, Οικονομική Διαχείριση, Πρωτόκολλο, Αυτοματισμός Γραφείου.

Επίσης, στα πλαίσια του προγράμματος «Ι. Καποδίστριας», επιλέχθηκαν και καταρτίστηκαν 2.440 νέοι επιστήμονες και με σχετική διάταξη νόμου, μετά από πρόταση των δημάρχων και της ΚΕΔΚΕ, και σύμφωνη γνώμη όλων των

κομμάτων, εντάχθηκαν οι επιστήμονες αυτοί στους νέους Δήμους. Η επένδυση αυτή όμως στο *ανθρώπινο δυναμικό* ήταν θετική, παρόλο που σταδιακά απαξιώθηκε γιατί δεν κατοχυρώθηκε η παραμονή των επιστημόνων στους Δήμους αυτούς, ούτε διασφαλίστηκε η συνεχής κατάρτιση και υποστήριξή τους και οι νέοι επιστήμονες εγκατέλειψαν τους καποδιστριακούς δήμους.

Ως τελικό συμπέρασμα, συμπεραίνεται ότι το Πρόγραμμα «Ι. Καποδίστριας» και η νέα διοικητική δομή, που αυτό εισήγαγε, βελτίωσαν την Τοπική Αυτοδιοίκηση αλλά δεν την κατέστησαν ισχυρή και αποτελεσματική.

Έχοντας μία πιο ολοκληρωμένη άποψη για τις θετικές επιπτώσεις του προγράμματος «Ι. Καποδίστριας», καθώς επίσης και για τις αδυναμίες και παραλήψεις που προέκυψαν από τους αρχικούς στόχους, μπορούμε να τις σκιαγραφήσουμε στον παρακάτω πίνακα:

| | Θετικές Επιπτώσεις | Αδυναμίες / Παραλήψεις |
|--------------------------|--|---|
| Ι. Νομικό Πλαίσιο | <ul style="list-style-type: none"> ▪ Δημιουργία λιγότερων και ισχυρότερων Δήμων με υποχρεωτική συνένωση βάσει του Νόμου 2539/97 | <ul style="list-style-type: none"> ▪ Απουσία συνολικής μεταρρύθμισης του διοικητικού συστήματος της Χώρας. |
| | <ul style="list-style-type: none"> ▪ Η ίδρυση απ' ευθείας δια νόμου όλων των Δήμων και Κοινοτήτων | <ul style="list-style-type: none"> ▪ Αποσπασματική οργανωτική μεταρρύθμιση. |

| | |
|---|--|
| <ul style="list-style-type: none"> ▪ Η μεταρρύθμιση έχει την μορφή ολοκληρωμένου προγράμματος | <ul style="list-style-type: none"> ▪ Η υλοποίηση του προγράμματος αφέθηκε μόνο στο ΥΠΕΣΔΔΑ, χωρίς την συνδρομή και στήριξη από τα άλλα Υπουργεία. |
| <ul style="list-style-type: none"> ▪ Συνέβαλε στον εκσυγχρονισμό του Διοικητικού συστήματος | <ul style="list-style-type: none"> ▪ Δεν υπήρξε κατηγοριοποίηση των νέων Δήμων και με διάκριση αρμοδιοτήτων όπως π.χ οι Νησιωτικοί δήμοι. |
| <ul style="list-style-type: none"> ▪ Διατήρηση των ευνοϊκών ρυθμίσεων υπέρ των κατοίκων των μικρών ΟΤΑ | <ul style="list-style-type: none"> ▪ Μικρό μέγεθος των νέων Δήμων, διατήρηση των κοινοτήτων και διατήρηση του υφιστάμενου Δ.Κ.Κ |
| | <ul style="list-style-type: none"> ▪ Διατήρηση του επί δεκαετίες υφιστάμενου "δημοτικού συστήματος" διακυβέρνησης |
| | <ul style="list-style-type: none"> ▪ Η έλλειψη σαφούς απλού και αποτελεσματικού θεσμικού πλαισίου εσωτερικού ελέγχου, για την διαφάνεια την χρηστή διοίκηση και την λογοδοσία |
| | <ul style="list-style-type: none"> ▪ Η μη αναβάθμιση των αιρετών έχει σαν αποτέλεσμα τον μη εκσυγχρονισμό του τοπικού πολιτικού συστήματος |

| | | |
|--|---|--|
| <p style="text-align: center;">II. Χωροθέτηση των δήμων</p> | | <ul style="list-style-type: none"> ▪ Η μη ενδεδειγμένη σε πολλές περιπτώσεις επιλογή του διοικητικού κέντρου του νέου Δήμου λόγω διαφόρων παρεμβάσεων ▪ Η παντελής έλλειψη συμμετοχής των κοινωνικών φορέων, επαγγελματικών οργανώσεων και συνδικάτων |
| <p style="text-align: center;">III. Διοικητική οργάνωση</p> | <ul style="list-style-type: none"> ▪ Πρόβλεψη για εκπόνηση πρότυπων Οργανισμών Εσωτερικής Υπηρεσίας για τις βασικές κατηγορίες Δήμων ▪ Αρκετοί Δήμοι απέκτησαν ταμειακή υπηρεσία και διπλογραφικό σύστημα | <ul style="list-style-type: none"> ▪ Δεν δημιουργήθηκαν δήμοι με διοικητική ικανότητα ώστε να παράγουν ποιοτικά αναβαθμισμένες υπηρεσίες ▪ Οι δομές κοινωνικής φροντίδας που συγκροτήθηκαν σε πολλούς Δήμους χρηματοδοτήθηκαν από Ευρωπαϊκά Προγράμματα και δεν εξασφαλίστηκε η βιωσιμότητά τους |
| <p style="text-align: center;">IV. Οικονομική κατάσταση</p> | <ul style="list-style-type: none"> ▪ Καλύτερο οικονομικό προγραμματισμό ▪ Η θεσμοθέτηση του Ειδικού Προγράμματος της Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΕΠΤΑ) και η αξιοποίηση ορισμένων Ευρωπαϊκών πόρων | <ul style="list-style-type: none"> ▪ Δεν δημιουργήθηκαν δήμοι με οικονομική αυτάρκεια και δυνατότητα άντλησης ιδίων πόρων ▪ Οι περισσότεροι Δήμοι κινδυνεύουν από οικονομική κατάρρευση ▪ Η μεταρρύθμιση όχι μόνο δεν χρηματοδοτήθηκε με επί πλέον πόρους |

| | | |
|--|---|--|
| | | <ul style="list-style-type: none"> ■ Οι Δήμοι στην συντριπτική πλειονότητα δεν έχουν οικονομική αυτονομία και εξαρτώνται αποκλειστικά από την Κυβέρνηση |
| V. Ανθρώπινο δυναμικό | <ul style="list-style-type: none"> ■ Πρόβλεψη για σύνταξη νέων οργανισμών, η κατάρτιση και πρόσληψη επιστημονικού προσωπικού, η οργάνωση Τεχνικής και Οικονομικής Υπηρεσίας ■ Επιλέχθηκαν και καταρτίστηκαν 2.440 νέοι επιστήμονες και με σχετική διάταξη νόμου εντάχθηκαν στους νέους Δήμους | <ul style="list-style-type: none"> ■ Η οργάνωση Τεχνικής και Οικονομικής Υπηρεσίας, καθώς και οι πολιτικές που αναφέρονται στο ανθρώπινο δυναμικό δεν εφαρμόστηκαν ■ Δεν κατοχυρώθηκε η παραμονή των επιστημόνων στους Δήμους |
| VI. Τεχνολογική στήριξη | <ul style="list-style-type: none"> ■ Το Πρόγραμμα «Ι. Καποδίστριας» σχεδίασε έγκαιρα τα πρότυπα και τις προδιαγραφές μηχανοργάνωσης των Ο.Τ.Α. | <ul style="list-style-type: none"> ■ Μη ικανότητα των δήμων να αξιοποιήσουν τις νέες δυνατότητες και νέες τεχνολογίες ΤΠΕ |
| VII. Νομιμότητα και προστασία των πολιτών | | <ul style="list-style-type: none"> ■ Δεν κατοχυρώθηκε ένα σαφές και αποτελεσματικό θεσμικό πλαίσιο που θα περιελάμβανε και διαδικασίες εσωτερικού ελέγχου με πολιτικό, διοικητικό και διαχειριστικό περιεχόμενο ■ Δεν μειώθηκε η προσβασιμότητα των πολιτών στις διαδικασίες λήψης των αποφάσεων |

Κεφάλαιο 3:

Προσέγγιση της νέας διοικητικής μεταρρύθμισης

3.1. Θεσμικές ρυθμίσεις για το πρόγραμμα «Καποδίστριας ΙΙ»

Ενόψει της επικείμενης νέας αναδιάρθρωσης της πρωτοβάθμιας αυτοδιοίκησης στην χώρα μας, είναι προφανές, ότι ένα νέο καταστατικό πλαίσιο διακυβέρνησης των δήμων θα πρέπει να ανταποκρίνεται στις εμπειρίες, την κριτική και τον προβληματισμό που έχουν αναπτυχθεί έως σήμερα. Προηγουμένως, θα πρέπει όμως να καταστρωθούν οι βασικές αρχές, τα κριτήρια και οι κατηγορίες διαμόρφωσης και διαφοροποίησης του νέου συστήματος διακυβέρνησης των πρωτοβάθμιων ΟΤΑ.

Παρακάτω αναφέρονται οι *κατευθυντήριες αρχές* του νέου συστήματος διακυβέρνησης, όπως αυτές καταγράφονται σε μελέτη του Ινστιτούτου Τοπικής Αυτοδιοίκησης:²⁰

- ◆ Η *αρχή της θεσμικής ισορροπίας*, η οποία σημαίνει ότι το νέο σύστημα διακυβέρνησης θα αποφεύγει την απονομή μιας δεσπόζουσας θέσης, χωρίς θεσμικά αντίβαρα και ισορροπίες, σε ένα όργανο.
- ◆ Η *αρχή της δημοκρατικής νομιμοποίησης*, η οποία σημαίνει ότι οι βασικές αποφάσεις για τον ΟΤΑ θα πρέπει να λαμβάνονται από όργανα που διαθέτουν άμεση δημοκρατική νομιμοποίηση
- ◆ Η *αρχή της πολιτικής λογοδοσίας*, η οποία συνεπάγεται την συγκρότηση θεσμών και διαδικασιών που θα διευκολύνουν την απόδοση πολιτικών ευθυνών και τον πολιτικό έλεγχο συγκεκριμένων οργάνων και αποφάσεων.
- ◆ Η *αρχή της διαφάνειας*, η οποία σημαίνει ότι οι πολιτικο-διοικητικές διαδικασίες και αποφάσεις στο δήμο θα πρέπει να είναι ορατές και κατανοητές στον πολίτη που θα διαθέτει και την απαιτούμενη πρόσβαση στις σχετικές πληροφορίες.

²⁰ Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Το σύστημα διακυβέρνησης των νέων πρωτοβάθμιων ΟΤΑ, σελ.58

- ◆ Η *αρχή της αποτελεσματικότητας*, σύμφωνα με την οποία θα πρέπει το όποιο σύστημα διακυβέρνησης να διασφαλίζει την ταχεία επίτευξη των αποτελεσμάτων που αποτελούν τους στόχους της δημοτικής/κοινοτικής δράσης.
- ◆ Η *αρχή της αποδοτικότητας*, η οποία σημαίνει ότι οι στόχοι της δημοτικής/κοινοτικής δράσης θα πρέπει να επιτυγχάνονται με ορθολογική χρήση/ανάλωση πόρων (οικονομικών, ανθρώπινων, χρονικών, περιβαλλοντικών).
- ◆ Η *αρχή της εγγύτητας-αποκέντρωσης*, η οποία σημαίνει ότι οι αποφάσεις θα λαμβάνονται και οι δράσεις θα υλοποιούνται όσο το δυνατόν εγγύτερα στον πολίτη και το πρόβλημα/θέμα.
- ◆ Η *αρχή της οικονομίας των διαδικασιών (που αποτελεί και εξειδίκευση της αρχής της αποδοτικότητας αλλά και της αρχής της διαφάνειας)*, η οποία σημαίνει ότι θα πρέπει να αποφεύγονται οι πολύπλοκες, αδιαφανείς και χρονοβόρες διαδικασίες.
- ◆ Η *αρχή της αναπτυξιακής ενδοδημοτικής ισορροπίας*, η οποία σημαίνει ότι θα πρέπει όλες οι περιοχές του δήμου ή τις κοινότητες να αναπτύσσονται και να διοικούνται, κατά το δυνατό, ισόρροπα, ενδεχομένως και με την επιστράτευση μηχανισμών αναδιανομής.
- ◆ Η *αρχή της ουσιαστικής και ανάλογης δομο-λειτουργικής διαφοροποίησης*, η οποία σημαίνει ότι το νομικό και κανονιστικό καθεστώς στους δήμους/κοινότητες και εντός τους θα πρέπει να διαφοροποιείται αναλόγως, με βάση ουσιαστικά και όχι τυπικά κριτήρια.

Η τελευταία, αυτή αρχή, έχει ιδιαίτερη σημασία για την διαφοροποίηση του καθεστώτος των δήμων/κοινοτήτων, η οποία θα πρέπει να βασιστεί (με βάση και τις υπόλοιπες αρχές) σε περισσότερα κριτήρια και ειδικότερα: ²¹

²¹ Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Το σύστημα διακυβέρνησης των νέων πρωτοβάθμιων ΟΤΑ, σελ. 59

- Τον αριθμό του μόνιμου (και όχι του πραγματικού) πληθυσμού.
- Τον ειδικότερο χαρακτήρα του δήμου/κοινότητας (μητροπολιτικός, νησιωτικός, ορεινός, παραθεριστικός κ.ά.).
- Τον οικιστικό χαρακτήρα του δήμου/κοινότητας (συμπαγής, διάσπαρτος κλπ.).
- Την γεωγραφική του έκταση.

Με βάση τα παραπάνω, οι κατηγορίες των νέων δήμων/κοινοτήτων που μπορούν να συγκροτηθούν είναι:²²

- Κοινότητες-νησιά με λιγότερους από 1.000 κατοίκους
- Χειμάζουσες Κοινότητες
- Δήμος ή Κοινότητα διάσπαρτων οικισμών χωρίς διαμορφωμένο αστικό ή ημιαστικό κέντρο
- Δήμος-νησί ή πολυνησία
- Δήμος-μεγάλο νησί ή πολυνησία (άνω των 20.000 κατοίκων)
- Δήμος-ενότητα οικισμών με διαμορφωμένο ή αναδυόμενο κέντρο
- Αστικός Δήμος
- Δήμος πολεοδομικού συγκροτήματος
- Μεγάλος Δήμος (άνω των 80.000) πολεοδομικού συγκροτήματος

Οι εν λόγω ειδικές κατηγορίες μπορούν να συμπυκνωθούν σε γενικότερες, καθώς και η ανάγκη περαιτέρω μελέτης του σύνθετου ζητήματος της ανάλογης δομο-λειτουργικής τους διαφοροποίησης, προτού εκπονηθούν οι απαιτούμενες νομικές ρυθμίσεις.

Επίσης, για να αντιμετωπιστούν τα αδύνατα σημεία της προηγηθείσας διοικητικής μεταρρύθμισης και για να ενισχυθούν τα δυνατά της σημεία, προτείνονται οι παρακάτω θεσμικές ρυθμίσεις:²³

²² Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Το σύστημα διακυβέρνησης των νέων πρωτοβάθμιων ΟΤΑ, σελ.59

²³ ΙΤΑ, ΚΕΔΚΕ, Η πρόσκληση μιας νέας Μεταρρύθμισης της πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης, σελ.63

➤ Οι νέοι Δήμοι να έχουν σαφές αλλά διευρυμένο πεδίο αρμοδιοτήτων στο πλαίσιο πάντοτε της συνταγματικής επιταγής για την μεταφορά στην Αυτοδιοίκηση αρμοδιοτήτων και αντίστοιχων πόρων.

➤ Το σύστημα τοπικής διακυβέρνησης και ιδίως η συγκρότηση των οργάνων τους πρέπει να στοχεύει στην αποτελεσματική άσκηση του νέου διευρυμένου πεδίου των αρμοδιοτήτων.

➤ Πρέπει να εφαρμόζονται κατάλληλες και πρόσφορες διαδικασίες συμμετοχής των πολιτών και λαϊκής διαβούλευσης, έτσι ώστε να πραγματώνεται η αποστολή της πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης ως θεσμού που ενισχύει και εμπεδώνει την ενεργή πολιτική συμμετοχή.

➤ Πρέπει να θεσμοθετηθεί και να λειτουργήσει η εσωτερική αποκέντρωση με διαφορετικούς όρους από εκείνους του Νόμου 2539/1997, για να αντιμετωπισθεί η αποξένωση της νέας Δημοτικής Αρχής από τα καθημερινά προβλήματα των πολιτών και να προωθηθεί η καλύτερη πρόσβαση των διοικουμένων σε βασικές παροχές και υπηρεσίες.

➤ Το νέο θεσμικό πλαίσιο της συγκρότησης των οργάνων της πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης είναι αναγκαίο να διέπεται από δύο επίπεδα οργάνωσης και λειτουργίας.

α) Το Κεντρικό Επίπεδο, το οποίο ασκεί επιτελικό και προγραμματικό ρόλο, έχοντας ως βασική αποστολή:

- την σύνθεση των αναπτυξιακών στόχων της νέας διευρυμένης διοικητικής ενότητας,
- την μετουσίωσή της σε Επιχειρησιακό Πρόγραμμα και σε μεσοπρόθεσμα και ετήσια τομεακά και τεχνικά προγράμματα,
- την παρακολούθηση της προγραμματικής λειτουργίας σε όλα τα στάδια άσκησης στο εσωτερικό του Νέου Δήμου,
- την παρακολούθηση της διοικητικής λειτουργίας στον Νέο Δήμο,
- την άσκηση της κανονιστικής λειτουργίας, η οποία στο πλαίσιο των Νέων Δήμων πρέπει να ενισχυθεί ως προς τη διαχείριση των οικονομικών πόρων και τέλος,

- την θέσπιση και παρακολούθηση της λειτουργίας μηχανισμών εσωτερικού ελέγχου.

β) Στο Αποκεντρωμένο Επίπεδο, αυτό των υφισταμένων Δήμων, διαρθρώνεται η διοίκηση των καθημερινών υποθέσεων, δηλαδή:

- η εκτέλεση των τεχνικών προγραμμάτων τοπικής εμβέλειας,
- η παροχή διοικητικών υπηρεσιών και,
- η διεκπεραίωση των διοικητικών υποθέσεων των πολιτών, όπως Δημοτολόγιο- Ληξιαρχείο, Αγροτικά Θέματα, θέματα μεταναστών κ.ο.κ.

Επίσης η παροχή των ανταποδοτικών υπηρεσιών και η τρέχουσα διαχείριση των δικτύων (ύδρευση, αποχέτευση, καθαριότητα, οδοποιία, πράσινο, κ.ο.κ,) πρέπει να γίνεται στο αποκεντρωμένο επίπεδο υπό την προϋπόθεση ότι ο γενικός συντονισμός ανά υπηρεσία ασκείται κεντρικά, έτσι ώστε να επιτυγχάνεται οικονομία κλίμακας σε πόρους και ανθρώπινο δυναμικό και να επιχειρείται η σύγκλιση στην ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών σε όλο των πληθυσμό του Δήμου.

➤ Ορίζοντας ως τοπικό επίπεδο εκείνο των οικισμών και λαμβάνοντας υπόψη ότι οι Νέοι Δήμοι της υπαίθρου θα αποτελούνται από ιδιαίτερα μεγάλο αριθμό οικισμών, το θεσμικό πλαίσιο πρέπει να οργανώνει τους θεσμούς διαβούλευσης και συμμετοχής των κατοίκων των οικισμών στη διαμόρφωση των δημοτικών πολιτικών και στον έλεγχο της εφαρμογής τους. Το τοπικό επίπεδο λοιπόν είναι το πεδίο της λαϊκής συμμετοχής.

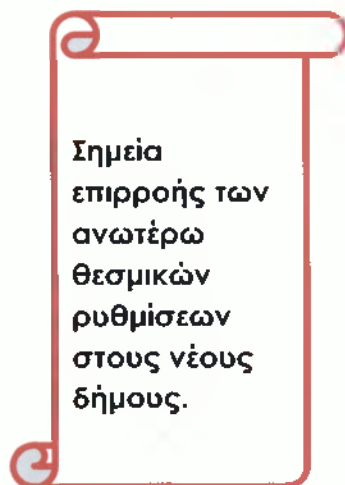
➤ Στο πλαίσιο της νέας μεταρρύθμισης η καταστατική θέση των αιρετών πρέπει να προσαρμοσθεί στο ευρωπαϊκό κεκτημένο παρέχοντας όλες τις εγγυήσεις για την αναβάθμιση του ρόλου τους.

➤ Οι Δήμοι πρέπει να έχουν κατάλληλο ανθρώπινο δυναμικό για να επιτύχουν στην αποστολή τους. Αυτό πρέπει να προέρχεται από το επιστημονικό προσωπικό που υπηρετεί σήμερα και από νέες θέσεις που θα δημιουργηθούν στους νέους Οργανισμούς εσωτερικής Υπηρεσίας. Κυρίως η στελέχωση των κεντρικών επιτελικών υπηρεσιών (Γραφείο Προγραμματισμού,

Τεχνική, Οικονομική Υπηρεσία) απαιτεί επιστημονικά καταρτισμένο προσωπικό.

- Απαιτείται η διαρκής κατάρτιση και επιμόρφωση σε όλα τα επίπεδα της διοίκησης του νέου Δήμου.
- Το νέο θεσμικό πλαίσιο πρέπει να θεσπίζει κίνητρα για μεταφορά προσωπικού από τους Δήμους και προς τους Δήμους με στόχο την καλύτερη στελέχωσή τους.

Συνοψίζοντας τις ανωτέρω προτεινόμενες θεσμικές ρυθμίσεις για το νέο σύστημα διακυβέρνησης, μπορούμε να τις σκιαγραφήσουμε στο παρακάτω σχήμα:



- Πεδίο αρμοδιοτήτων
- Διαδικασίες συμμετοχής των πολιτών και λαϊκής διαβούλευσης
- Πρόσβαση των διοικουμένων σε βασικές παροχές και υπηρεσίες
- Επίπεδα οργάνωσης και λειτουργίας των νέων δήμων
- Θεσμούς διαβούλευσης και συμμετοχής των κατοίκων των οικισμών στη διαμόρφωση των δημοτικών πολιτικών και στον έλεγχο της εφαρμογής τους
- Καταστατική θέση των αιρετών
- Ανθρώπινο δυναμικό
- Κατάρτιση και επιμόρφωση όλων των επιπέδων της διοίκησης του νέου δήμου
- Κίνητρα της μεταφοράς προσωπικού από τους Δήμους και προς τους Δήμους

3.2. Αναφορά στα κριτήρια ορισμού των νέων ενότητων

Ανεξάρτητα από τις αρχικές ενότητες (νομός, περιφέρεια), οι νέες ενότητες, που θα προέλθουν από την συνένωση όλων των δήμων, θα πρέπει να υπόκεινται σε κάποια κριτήρια και να συνυπολογίζονται κάποιες μεταβλητές, έτσι ώστε να αποφευχθούν λάθη του παρελθόντος και οι νέες ενότητες πλέον αν είναι ισχυρές και αποτελεσματικές για την καλύτερη εξυπηρέτηση των πολιτών και την καλύτερη λειτουργία του κράτους.

Τα ανωτέρω κριτήρια και οι μεταβλητές-δείκτες που μπορούν να χρησιμοποιηθούν παρουσιάζονται παρακάτω, όπως αυτά διατυπώθηκαν από το Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης:

■ Χωροταξικά κριτήρια

Βρισκόμαστε στην αφετηρία μιας ακόμα προγραμματικής περιόδου (2007-2013), όπου οι νέες προκλήσεις όπως οι κλιματικές αλλαγές, η γήρανση του πληθυσμού, η μετανάστευση και η ενέργεια εμφανίζονται αυξημένες και οι ευκαιρίες για ανάπτυξη περιορισμένες, λόγω του εντεινόμενου ανταγωνισμού των πόλεων και των περιφερειών στο εθνικό, ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο.

■ Πληθυσμιακά κριτήρια

Ο νέος ΟΤΑ πρέπει να έχει ένα ελάχιστο όριο πληθυσμού ικανό να συμβάλει στην οικονομική του αυτοτέλεια, στο πλαίσιο ασφαλώς και της αναμενόμενης φορολογικής αποκέντρωσης. Κανένας ΟΤΑ κατά κανόνα δεν μπορεί να μείνει κάτω από αυτό το όριο, με εξαίρεση του ΟΤΑ- Νησιού.

Οι νέες ενότητες πρέπει να έχουν ένα κρίσιμο πληθυσμιακό μέγεθος. Πρέπει επίσης να μην προκύψουν μεγάλες πληθυσμιακές αποκλίσεις κατά κατηγορία. Το παραπάνω ικανοποιεί την απαίτηση ισότιμων όρων προγραμματισμού και κατανομής διαθεσίμων. Ταυτόχρονα όμως πρέπει να συνυπολογιστεί και η πληθυσμιακή πυκνότητα -πράγμα που συνήθως είναι ιδιαίτερα δύσκολο

δεδομένης της διάκρισης σε αστικό χώρο και υπαιθρο- γιατί είναι σημαντική στον προγραμματισμό υποδομών και στο κόστος των παρεχόμενων υπηρεσιών. Τέλος, λόγω της ύπαρξης δεύτερης εποχικής κατοικίας και ο αριθμός και η πυκνότητα παρουσιάζει διακυμάνσεις οι οποίες πρέπει να υπολογιστούν. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι οι περιοχές που παρουσιάζουν υψηλό ποσοστό παραθεριστικών κατοικιών.

Στην περίπτωση των πληθυσμιακών κριτηρίων, οι μεταβλητές-δείκτες που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν είναι:

1. Ο αριθμός δημοτών, αριθμός κατοίκων

Η απόκλιση δημοτών-κατοίκων είναι σημαντικό μέγεθος που πρέπει επίσης να υπολογιστεί στην ανάλυση. Αυτό έχει σημασία γιατί οι παρεχόμενες από τον ΟΤΑ υπηρεσίες παράγονται και διανέμονται στους κατοίκους και όχι στους δημότες. Μέρος των υπηρεσιών απευθύνεται στους δημότες, ενώ ο προγραμματισμός κοινωνικών υποδομών (σχολεία, υπηρεσίες υγείας, παιδικοί και βρεφικοί σταθμοί, ΚΑΠΗ κλπ) απευθύνεται στους κατοίκους.

2. Η πληθυσμιακή πυκνότητα

Το μέγεθος αυτό υπολογίζεται με βάση την έκταση του ΟΤΑ και σχετίζεται με τον χαρακτηρισμό Αστικός, Ημιαστικός, Αγροτικός

3. Η κατανομή κατοικιών

Οι σχετικοί δείκτες είναι το ποσοστό κατοικούμενων κατοικιών, το ποσοστό κενών και το ποσοστό εποχικών (δεύτερων ή παραθεριστικών) κατοικιών. Τα μεγέθη αυτά είναι κρίσιμα στον προγραμματισμό υπηρεσιών και στη διαμόρφωση ισόρροπων ΟΤΑ. Οι δείκτες αυτοί είναι χρήσιμοι γιατί αποτυπώνουν το διαθέσιμο οικιστικό απόθεμα. Αποτυπώνουν την προσφορά κατοικίας προς εγκατάσταση (οι κενές) και την εποχική μεταβολή σε αριθμό κατοίκων (δεύτερες ή παραθεριστικές). Η προσφορά πρέπει να συνυπολογιστεί σε πρωτοβουλίες των ΟΤΑ για την εγκατάσταση στα όρια τους οικονομικών δραστηριοτήτων που μπορεί να προσελκύσουν νέους

κατοίκους. Το ποσοστό παραθεριστικής κατοικίας (που κατά τεκμήριο είναι για μεγάλο χρονικό διάστημα κενή) είναι χρήσιμο για την πρόβλεψη αναγκαίων εποχικά παρεχόμενων υπηρεσιών. Είναι χαρακτηριστική η ανισοκατανομή αυτή στις τουριστικές περιοχές.

Κοινωνικά κριτήρια

Οι νέες ενότητες πρέπει να αντιστοιχούν σε κοινωνικά σχετικά συμπαγείς περιοχές, ώστε να ικανοποιείται η απαίτηση ισότιμης εκπροσώπησης των διαφορετικών κοινωνικών ομάδων στις πολιτικές δομές των ενοτήτων. Αυτό δεν σημαίνει ότι οι ενότητες πρέπει να είναι απόλυτα ενιαίες στο εσωτερικό τους, δηλαδή οι κάτοικοι τους να ανήκουν στην ίδια κοινωνική ομάδα, αλλά ότι πρέπει στο μέτρο του δυνατού να αποφεύγονται ακραίες και πολλές κοινωνικές ανισότητες. Άλλωστε η δομή των ελληνικών πόλεων και της υπαίθρου απέχει από το μοντέλο αυστηρά ομογενών κοινωνικά περιοχών κατοικίας. Γενικά οι περιοχές κατοικίας είναι μεικτού χαρακτήρα. Αυτονόητα, το μεγάλο μέγεθος εξομαλύνει στατιστικά τις εσωτερικές ανισότητες.

Ταυτόχρονα πρέπει να διατηρούνται στο εσωτερικό κάθε ενότητας κοινές κατά το δυνατό πολιτισμικές και πολιτιστικές παραδόσεις και έθιμα.

Στην περίπτωση των κοινωνικών κριτηρίων, οι μεταβλητές-δείκτες που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν είναι οι μεταβλητές που αποτυπώνουν μορφωτικά χαρακτηριστικά, δημογραφικά χαρακτηριστικά (μέγεθος νοικοκυριού, ηλικιακή κατανομή, ποσοστό αλλοδαπών, ρυθμός γεννήσεων κλη). Με βάση αυτά τα μεγέθη μπορεί να τεθούν προτεραιότητες σε σχέση με τις κοινωνικές υποδομές που πρέπει να προγραμματιστούν. Πιο συγκεκριμένα:

1. Το μέσο μέγεθος νοικοκυριού

Μεγάλο μέσο μέγεθος νοικοκυριού αντιστοιχεί συνήθως σε περιοχές με αντίστοιχα μικρή μέση ηλικία (μεγάλος αριθμός παιδιών). Μικρό μέσο μέγεθος αντιστοιχεί σε περιοχές με μεγαλύτερη μέση ηλικία (μεγαλύτερος αριθμός

ηλικιωμένων). Αντίστοιχα αποτυπώνεται και η κατανομή σε ηλικιακές ομάδες. Και τα δυο αυτά μεγέθη είναι κρίσιμα για το σχεδιασμό παρεμβάσεων.

2. Οι μορφωτικοί δείκτες

Η καταγραφή που γίνεται αποτυπώνει ποσοστό πολιτών με μορφωτικό δείκτη μέχρι τέλους υποχρεωτικής εκπαίδευσης, μέχρι τέλους δευτεροβάθμιας και μέχρι τριτοβάθμια. Ο δείκτης αυτός είναι σημαντικός για παρεμβάσεις σε εκπαιδευτικά θέματα, αν και υπάρχουν αποκλίσεις που συνδέονται με το βαθμό αστικότητας.

3. Το ποσοστό αλλοδαπών

Σύμφωνα με έρευνα, το μέσο ποσοστό αλλοδαπών κατοίκων είναι 6%. Στους μισούς ΟΤΑ είναι κάτω από 5%. Υπάρχει ποσοστό 5% ΟΤΑ στους οποίους το ποσοστό αλλοδαπών είναι πάνω από 15%.

Οικονομικά κριτήρια

Στο σχηματισμό νέων ενοτήτων πρέπει να υπολογιστούν τα οικονομικά χαρακτηριστικά (ΑΕΠ, δομή της απασχόλησης, κινητικότητα του εργατικού δυναμικού, εισόδημα). Πρέπει να ελαχιστοποιηθεί κατά το δυνατό η εσωτερική οικονομική ανισότητα καθώς και η οικονομική ανισότητα στο εσωτερικό των ενδιάμεσων δομών, έτσι ώστε οι υπάρχουσες ενδοπεριφερειακές ανισότητες να μην αναπαραχθούν και να μην οδηγηθούμε σε Τοπική Αυτοδιοίκηση τριών ταχυτήτων.

Το οικονομικό κριτήριο για την διαμόρφωση της νέας διοικητικής ενότητας βασίζεται στην επιρροή της πόλης – κέντρο (εφόσον υπάρχει) στην οικονομική ζωή της ευρύτερης περιοχής, στην οποία περιλαμβάνονται οι υφιστάμενοι Δήμοι που απαρτίζουν την νέα διοικητική ενότητα.

Υπο-κριτήρια του οικονομικού κριτηρίου αποτελούν η εργασία, η εκπαίδευση, η κίνηση προς την τοπική αγορά, διότι εντάσσουν τον πολίτη στην ευρύτερη περιοχή επιρροής του τοπικού κέντρου ανάπτυξης. Ουσιαστικά η αναζήτηση

και η ανάθεση ρόλων στα δευτερεύοντα κέντρα κάθε ΟΤΑ πρέπει να αντιμετωπίσει και να αντικαταστήσει ένα μοντέλο κυριαρχίας των υπερτοπικών στα περιφερειακά και των περιφερειακών στα τοπικά κέντρα, το οποίο ευθύνεται για την σημερινή συγκεντρωτική λειτουργία. Όπως το κεντρικό κράτος, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων του, πρέπει να αναθέσει ρόλους στα μητροπολιτικά και στα περιφερειακά κέντρα έτσι και στο εσωτερικό της περιφερειακής αυτοδιοίκησης πρέπει να ανατεθούν, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων της, ρόλοι στα ισχυρά και στα δευτερεύοντα κέντρα. Αλλά και στο εσωτερικό ενός ΟΤΑ πρέπει να ανατεθούν ρόλοι και να χωροθετηθούν κέντρα παραγωγής και διανομής υπηρεσιών στις οικιστικές ενότητες. Μεθοδολογικά αυτό αποτυπώνεται σαν ένα δικτύωμα ροής (flow network) με αντικείμενο την εύρεση της βέλτιστης λύσης ροής σε αυτό. Κορυφές του δικτυώματος είναι οι οικιστικές ενότητες ενώ οι συνδέσεις αναφέρονται στα υπάρχοντα δίκτυα μεταφορών, επικοινωνιών και κοινωνικών υπηρεσιών. Αντικείμενο είναι η βελτιστοποίηση της διανομής των υπηρεσιών αυτών και η χωροθέτηση κέντρων παραγωγής και διανομής τους.

Στην περίπτωση των οικονομικών κριτηρίων, οι μεταβλητές-δείκτες που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν είναι:

1. Η απασχόληση

Ο δείκτης αυτός αναφέρεται στο ποσοστό ενεργού οικονομικά πληθυσμού και στο ποσοστό ανέργων. Ο δείκτης είναι κρίσιμος γιατί αποτυπώνει το βαθμό έντασης με τον οποίο πρέπει ο ΟΤΑ να αναλάβει πρωτοβουλίες σχετικές με την απασχόληση.

2. Η δομή απασχόλησης

Με το δείκτη αυτό αποτυπώνεται η δομή κατά τομέα (πρωτογενή, δευτερογενή και τριτογενή), το οικονομικό profile κάθε περιοχής και η ανάγκη για σχετικές στοχευμένες πρωτοβουλίες. Ο συγκεκριμένος δείκτης συνδέεται με την αστικότητα και συμβάλλει στην αποφυγή σημαντικών προβλημάτων.

Για παράδειγμα, αν δύο ανομοιογενής ΟΤΑ αναμειχθούν, θα προκαλέσουν ισχυρό πρόβλημα.

3. Η εργασιακή κινητικότητα

Ο δείκτης αναφέρεται στο ποσοστό εργαζομένων από τον ΟΤΑ (δηλαδή πόσοι από τους εργαζόμενους στον ΟΤΑ είναι κάτοικοι του ΟΤΑ), στο ποσοστό εργαζομένων από γειτονικούς και στο ποσοστό από απομακρυσμένους ΟΤΑ. Ο δείκτης δείχνει την επιβάρυνση που υφίσταται ένας ΟΤΑ από μετακινήσεις προς αυτόν για εργασία.

Ένας επιπλέον δείκτης αναφέρεται στο ποσοστό μετακινούμενων εργαζομένων από τον ΟΤΑ κατοικίας τους προς γειτονικούς και προς πιο απομακρυσμένους ΟΤΑ. Και αυτός αποτυπώνει επιβάρυνση μετακινήσεων από τον ΟΤΑ άλλα και ελάφρυνση λόγω απουσίας κατοίκων από αυτόν.

Ουσιαστικά πρόκειται για ένα σημαντικό μέγεθος εσωτερικής συνοχής του εργατικού δυναμικού κάθε ΟΤΑ. Εργαζόμενοι σε έναν ΟΤΑ που δεν προέρχονται από αυτόν είναι καταναλωτές υπηρεσιών που ο ΟΤΑ παράγει χωρίς να συμβάλλουν άμεσα στους πόρους που απαιτούνται για τις υπηρεσίες αυτές. Παράλληλα ασκούν οικονομικές δραστηριότητες που έλκουν πολίτες από γειτονικούς ΟΤΑ που επίσης καταναλώνουν υπηρεσίες.

4. Το εισόδημα και ΑΕΠ

Ο δείκτης αποτυπώνει το μέσο φορολογητέο εισόδημα. Το ΑΕΠ είναι επίσης ιδιαίτερα κρίσιμο μέγεθος γιατί δείχνει τη δυνατότητα τοπικών εσόδων και οικονομικών δυνατοτήτων. Υπολογίζεται από την ΕΣΥΕ (Εθνική Στατιστική Υπηρεσία της Ελλάδος) σε επίπεδο Νομού αλλά μπορεί να εκτιμηθεί ανά ΟΤΑ χρησιμοποιώντας τα διαθέσιμα στοιχεία της φορολογίας εισοδήματος και του ΦΠΑ.

5. Η οικονομική βιωσιμότητα

Απαραίτητη προϋπόθεση είναι οι νέοι ΟΤΑ να αποτελούν βιώσιμους οργανισμούς. Σαν δείκτης, για την οικονομική βιωσιμότητα των ΟΤΑ, που θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί είναι η σχέση ιδίων εσόδων προς συνολικά έσοδα και η σχέση ανελαστικών δαπανών προς συνολικές δαπάνες.

Γεωγραφικά κριτήρια

Τα γεωγραφικά κριτήρια αποτυπώνουν την μεταβλητή της προσβασιμότητας με την έννοια ότι, οι παραγόμενες υπηρεσίες από το πολιτικό προσωπικό της ενότητας πρέπει να μπορούν να διανεμηθούν στους δικαιούχους πολίτες όσον το δυνατό ταχύτερα, αξιόπιστα και ποιοτικά.

Το γεωγραφικό κριτήριο έχει ιδιαίτερη σχέση επιπλέον με την γεωμορφία, δηλαδή την ορεινότητα ή την πεδινότητα της περιοχής, την ύπαρξη φυσικών ορίων, όπως ποταμοί, οροσειρές κ.ο.κ. Το κριτήριο αυτό όμως μπορεί να έχει σημασία κυρίως στην περίπτωση που τα ιδιαίτερα γεωγραφικά χαρακτηριστικά σχηματίζουν μία ευρύτερη γεωγραφική ενότητα και στην οποία ο πολίτης έχει συνείδηση ότι ανήκει.

Κάθε νέα ενότητα πρέπει να έχει σχεδόν συμπαγές σχήμα. Με τον αυστηρό μαθηματικό ορισμό αυτό σημαίνει ότι αν ενώσουμε οποιαδήποτε δύο σημεία της με μια ευθεία γραμμή η γραμμή αυτή πρέπει να βρίσκεται μέσα στην περιφέρεια. Φυσικά αυτό δεν είναι πάντα εφικτό, αλλά πρέπει όσο το δυνατό να πλησιάζει σε αυτή την εικόνα. Ο νέος ΟΤΑ που θα προκύψει από τη χάραξη πρέπει να αποτελεί ένωση όμορων ΟΤΑ χωρίς να παρεμβάλλονται περιοχές άλλων ΟΤΑ. Το περίγραμμα του νέου ΟΤΑ πρέπει να είναι μια συνεχής γραμμή. Προφανώς από το παραπάνω εξαιρούνται τα νησιά, όπου η θάλασσα που μεσολαβεί θεωρείται ότι ανήκει στην ενότητα. Δεν πρέπει να χωρίζονται στο εσωτερικό τους από φυσικά σύνορα που εμποδίζουν την επικοινωνία όπως οροσειρές, μεγάλα ποτάμια ή από τεχνητά σύνορα, όπως οι δρόμοι μεγάλης κυκλοφορίας. Τα κοινά σύνορα δύο ενότητων πρέπει να είναι σαφή. Χαρακτηριστικό παράδειγμα προς αποφυγή ορίων είναι η χάραξη στο

εσωτερικό του Πολεοδομικού Συγκροτήματος Θεσσαλονίκης ή Αθηνών, όπου από τη μια πλευρά του δρόμου βρίσκεται ένας Δήμος και από την άλλη ένας άλλος.

Στην περίπτωση των γεωγραφικών κριτηρίων, οι μεταβλητές-δείκτες που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν είναι:

1. Η εκτίμηση προσβασιμότητας

Θέλοντας να αποτυπωθεί η προσβασιμότητα μεταξύ διαφορετικών ενοτήτων του ΟΤΑ, θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί μια αριθμημένη κλίμακα που να εκφράζει την ποιότητα του δικτύου σύνδεσης μεταξύ των ενοτήτων. Σε αυτόν τον δείκτη αποτυπώνεται η ύπαρξη φυσικών ή τεχνητών εμποδίων και οι διαθέσιμες υποδομές σύνδεσης.

2. Το σχήμα

Το γεωμετρικά τέλειο σχήμα είναι ο κύκλος. Απόκλιση από αυτό μπορεί να μετρηθεί σαν ποσοστό απόκλισης από τον περιγεγραμμένο κύκλο. Προφανώς με την εξαίρεση των νησιών πρέπει να υπάρχει συμπαγής ενότητα. Σαφήνεια στα σύνορα σημαίνει διακριτά διοικητικά όρια, που είναι κρίσιμο στοιχείο στις αστικές αλλά και στις αγροτικές περιοχές, λόγω χρήσεων γης.

3. Τα δίκτυα υποδομών

Εκτός από τη φυσική σύνδεση που αναφέρεται παραπάνω μπορεί να κατασκευαστεί δείκτης για κάθε δίκτυο υποδομών. Η συνδεσιμότητα κάθε δικτύου αποτυπώνει τη ροή της εκάστοτε υπηρεσίας στο εσωτερικό κάθε νέου ΟΤΑ και οδηγεί σε προτάσεις παρεμβάσεων για την βελτιστοποίηση της διάθεσής της στο εσωτερικό του.

■ Κριτήρια σχετικά με τη συμμετοχή του πολίτη

Σε κάθε ενότητα πρέπει να εξασφαλίζονται οι ίδιες σχετικά συνθήκες επικοινωνίας, δηλαδή να υπάρχει ισότιμη πρόσβαση σε όλες τις περιοχές κατοικίας (να μην είναι δηλαδή αισθητά δυσκολότερο να επισκεφτείς κάποιες σε σχέση με κάποιες άλλες), και να απαιτείται περίπου το ίδιο κόστος προσπάθειας για την άσκηση πολιτικής στο εσωτερικό της κάθε ενότητας. Η τήρηση αυτού του κριτηρίου συμβάλλει σε ομαλότερη λειτουργία των πολιτικών θεσμών αντιπροσώπευσης στο εσωτερικό του και την ενδυνάμωση της τοπικής δημοκρατίας.

Ο νέος ΟΤΑ πρέπει να αντιστοιχεί σε μία δεδομένη χωροταξική ενότητα που σχηματίζεται από αλληλοσυνδεδεμένους οικισμούς και ένα ή ενδεχομένως περισσότερα δίκτυα ανοικτών πόλεων τα οποία έχουν διαρκή και λειτουργική σχέση με την πόλη- κέντρο.

Στην περίπτωση των κριτηρίων σχετικά με τη συμμετοχή του πολίτη, οι μεταβλητές-δείκτες που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν είναι:

1. Δείκτης πολυπλοκότητας

Αποτυπώνει τον αριθμό οικισμών (δημοτικών διαμερισμάτων και αυτοτελών ενοτήτων). Πολλοί οικισμοί σημαίνει μεγαλύτερη προσπάθεια επικοινωνίας και ανάγκη αποκεντρωμένων πρωτοβουλιών.

2. Θεσμοί συμμετοχής

Περιλαμβάνει την καταγραφή των υπάρχοντων δικτύων συμμετοχής (τυπικούς και άτυπους πολιτικούς θεσμούς όπως: συνδικάτα, σωματεία, ενώσεις προσώπων, δημοτικές πρωτοβουλίες, μη κυβερνητικές οργανώσεις) καθώς και την εκτίμηση του ρόλου τους στην κοινωνική λειτουργία του ΟΤΑ.

Αναπτυξιακά κριτήρια

Οι νέοι ΟΤΑ πρέπει να έχουν τη δυνατότητα ανάπτυξης τοπικών πρωτοβουλιών. Πρέπει να εξασφαλίζουν τις ελάχιστες εσωτερικές δομές για την επιχειρησιακή ετοιμότητα τους. Ο χώρος ευθύνης τους πρέπει να αντιστοιχεί σε οικονομικές δραστηριότητες και μεγέθη που θα τους δίνουν τη δυνατότητα άντλησης πόρων από την τοπική οικονομία. Η κατεύθυνση ανάπτυξης κάθε επιμέρους περιοχής μπορεί να αποτελέσει επικουρικό κριτήριο. Δεν είναι όμως απόλυτο, διότι όσο διευρύνεται η γεωγραφική ενότητα τόσο είναι επιθυμητή η συνύπαρξη πολλών αναπτυξιακών κατευθύνσεων τις οποίες ο Νέος Δήμος θα κληθεί να συνθέσει και να σχεδιάσει.

Στην περίπτωση των αναπτυξιακών κριτηρίων, οι μεταβλητές-δείκτες που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν είναι:

1. Η δομή της τοπικής οικονομικής δραστηριότητας

Εκτός από την απασχόληση που αναλύεται παραπάνω, σκοπός είναι να εκφραστεί ο δυναμισμός της τοπικής οικονομίας. Επίσης αποτελεί δείκτη ωριμότητας τοπικών συμπράξεων ιδιαίτερα δημόσιου-ιδιωτικού τομέα.

2. Το μορφωτικό κεφάλαιο

Αναφέρεται στην ύπαρξη ιδρυμάτων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και ερευνητικών δομών που εν δυνάμει αποτελούν προωθητικούς παράγοντες της τοπικής οικονομίας. Χρήσιμο επίσης θεωρείται για την αξιοποίηση από μέρους του ιδιωτικού τομέα των απαραίτητων δυνατοτήτων του τοπικού εργατικού δυναμικού.

3. Η διάρθρωση προσωπικού

Η διάρθρωση του προσωπικού περιγράφεται κυρίως με τις παρακάτω μεταβλητές:

- + Ηλικία
- + Εκπαίδευση
- + Ειδικότητα (Ιδιαίτερα ενδιαφέρουν οι ειδικότητες των μηχανικών και οικονομολόγων)
- + Προϋπηρεσία

4. Η εμπειρία και αποτελεσματικότητα από ΚΠΣ

Θα περιγραφεί μέσω οικονομικών δεικτών (όπως ο λόγος εγκεκριμένων προς προταθέντα, ύψος εγκεκριμένων και απορρόφηση, ύπαρξη και βιωσιμότητα δομών που δημιουργήθηκαν από έργα του ΚΠΣ).

5. Η στήριξη της τοπικής ανάπτυξης

Το κριτήριο για τη στήριξη της ανάπτυξης σε λιγότερο αναπτυγμένες περιοχές αναφέρεται σε συγκεκριμένους ΟΤΑ με ιδιαίτερα προβλήματα μειονεκτικότητας, αδυναμίας συγκράτησης του πληθυσμού τους, ελλείψεις σε τεχνικές και κοινωνικές υποδομές των οποίων παράλληλα η τοπική οικονομία στηρίζεται κυρίως στο αγροτικό εισόδημα.

■ Επιπλέον κριτήρια

1. Πολιτιστικό:

Σε μία πολυπολιτισμική κοινωνία, όπως η ελληνική το κριτήριο αυτό υποβαθμίζεται. Εν τούτοις μπορεί επικουρικά να λειτουργήσει κυρίως για την ένταξη οικισμών σε μία ή άλλη ενότητα.

2. Ιστορικό:

Η ιστορική ένταξη της κάθε περιοχής σε ευρύτερη διοικητική ενότητα είναι σημαντική στο μέτρο που έχει διαμορφώσει συνήθειες σταθερές στους διοικούμενους. Υπό αυτή την έννοια μπορεί να αποτελέσει επικουρικό κριτήριο.

3.3. Τα νέα δεδομένα

Σήμερα, δέκα χρόνια μετά την εφαρμογή του Προγράμματος «Ι. Καποδίστριας» βρίσκεται σε εξέλιξη μια νέα μεταρρυθμιστική προσπάθεια. Τις αναμενόμενες δυσχέρειες επιτείνει, δυστυχώς, αποφασιστικά το γεγονός ότι η κοινωνική, γεωγραφική και δημογραφική πανσπερμία των ΟΤΑ πρώτου βαθμού δεν προκάλεσε την ανάλογη και επιβαλλόμενη από τα πράγματα διαφοροποίηση της νομικής, δομο-λειτουργικής μεταχείρισης από το νομοθέτη, μολονότι η προετοιμασία και ψήφιση ενός νέου Κώδικα Δήμων και Κοινοτήτων αποτελούσε μια σημαντική ευκαιρία προς αυτή την κατεύθυνση.

Κάθε σημαντική μεταρρύθμιση προϋποθέτει ιδεολογικό πλαίσιο, όραμα, ισχυρή πολιτική βούληση και, όσο αυτό είναι δυνατό, ευρύτερη πολιτική στήριξη. Το πρόγραμμα «Ι. Καποδίστριας» είχε ιδεολογικό πλαίσιο (αποσυγκέντρωση), είχε όραμα (τους αποτελεσματικούς νέους δήμους) και βασίστηκε σε ισχυρή πολιτική βούληση, δεν εξασφάλισε όμως ευρεία πολιτική συναίνεση. Σε μεγάλο βαθμό, το τελευταίο θεμελιώθηκε σε μομφές αδιαφάνειας και πολιτικών σκοπιμοτήτων. Επομένως, η νέα διοικητική μεταρρύθμιση χρειάζεται αυτά που είχε το πρόγραμμα «Ι. Καποδίστριας» και επιπλέον ευρεία πολιτική συναίνεση, η οποία μπορεί να διασφαλιστεί με διακομματικό διάλογο, ευρεία κοινωνική διαβούλευση και στενή συνεργασία της Κυβέρνησης με την ΚΕΔΚΕ.

Το νέο σύστημα διακυβέρνησης θα πρέπει να αποκαταστήσει την διαφανή και αυθεντική έκφραση και διασταύρωση λειτουργιών (βουλευόμενη, ελεγκτική, διαβούλευση, εκτέλεση, επιτελική-στρατηγική-συντονιστική κλπ.) στην καθημερινή δημοτική δράση.

Η Τοπική Αυτοδιοίκηση θα πρέπει να κατακτήσει ένα αυτόνομο ρόλο διαμόρφωσης της καθημερινής πολιτικής και των προτεραιοτήτων για το χώρο ευθύνης της, ρόλο που να βασίζεται σε μια κεντρική πολιτική αποκέντρωσης αποφάσεων και πόρων.

Οι Νέοι Δήμοι θα πρέπει να αποτελέσουν ισχυρά κέντρα δημοκρατικού προγραμματισμού και ταυτόχρονα να γίνουν αποτελεσματικότεροι διαχειριστές υπηρεσιών, που αναφέρονται ιδίως στην καθημερινή ζωή των πολιτών και στην ποιότητά της. Η διοικητική ανασυγκρότηση για να είναι συνυφασμένη με το συνταγματικό πλαίσιο θα πρέπει να στοχεύει στην ενίσχυση της διοικητικής αυτοτέλειας, βασικό διακύβευμα της οποίας είναι η διοικητική αποτελεσματικότητα.

Αρχικά, σε θεωρητικό επίπεδο, θα πρέπει η *νέα διοικητική δομή* να θεμελιωθεί στην αξιολόγηση της προηγηθείσας μεταρρύθμισης του 1997, με την εφαρμογή του προγράμματος «Ι. Καποδίστριας», ώστε να δοθούν λύσεις για την ανεπάρκεια των υφιστάμενων διοικητικών δομών και για να αποφευχθούν αστοχίες ή ατέλειες της μεταρρύθμισης αυτής.

Η *νέα διοικητική διαίρεση* θα πρέπει να λάβει υπόψη την ιστορική και πραγματική γεωγραφική ενότητα ώστε να ανταποκρίνεται στους στόχους της νέας μεταρρύθμισης. Δηλαδή θα πρέπει να αξιολογηθούν οι υφιστάμενοι Δήμοι με βάση την ένταξή τους σε ευρύτερα γεωγραφικά σύνολα, όπως αυτά διαμορφώθηκαν τόσο ιστορικά (προηγούμενες διοικητικές διαιρέσεις) όσο και πραγματικά (επιρροή από πόλεις ή μικρές πόλεις). Η ένταξη σε εντελώς διαφορετική ενότητα από εκείνη στην οποία εντάσσεται έως σήμερα σταθερά ο υφιστάμενος ΟΤΑ πρέπει να αιτιολογείται. Και αυτό γιατί, εάν η νέα διοικητική δομή περιοριστεί στην χωρική μόνο συγκρότηση, χωρίς να προσαρμόσει στις νέες ανάγκες το σύστημα δημοτικής διακυβέρνησης, τα αποτελέσματα θα είναι ακόμη περισσότερο αρνητικά τόσο για την αποτελεσματικότητα του Δήμου όσο και για την ικανοποίηση των βασικών αναγκών των κατοίκων του, οι οποίοι θα είναι πλέον διάσπαρτοι σε πολύ μεγαλύτερο αριθμό οικισμών.

Όσον αφορά την *αιρετή διοίκηση του Νέου Δήμου*, θα πρέπει να εκλέγεται με εκλογικό σύστημα που να βασίζεται στην αρχή της άμεσης αντιπροσώπευσης. Θα πρέπει να είναι αποδέκτης ενιαίας και συγκριμένης

πολιτικής εντολής, η οποία να ορίζεται άμεσα από το εκλογικό σώμα. Θα πρέπει συνεπώς να είναι όσο το δυνατόν σταθερή πολιτική διοίκηση.

Επιπλέον, ο Νέος Δήμος, ως διευρυμένη διοικητική μονάδα, καθιστά λιγότερο άμεση την *σχέση μεταξύ αιρετής διοίκησης και πολίτη*. Ο πολίτης θέλει να έχει κοντά του την δημοτική αρχή διότι αυτή είναι η πεμπτουσία της πρωτοβάθμιας τοπικής αυτοδιοίκησης. Χρειάζεται, επομένως, η διαμόρφωση και εφαρμογή διαδικασιών λαϊκής συμμετοχής, διαβούλευσης και έκφρασης των τοπικών κοινωνικών ομάδων και των κατά οικισμούς τοπικών κοινωνιών.

Απαραίτητη προϋπόθεση αποτελεί η εξασφάλιση *πρόσβασης στην πληροφορία*, σημαντικό στοιχείο για τη λήψη μιας απόφασης. Στη συνέχεια θα πρέπει να ενδυναμωθεί ο ίδιος ο θεσμός του δήμου, ώστε να μπορεί να κάνει χρήση των νέων δυνατοτήτων που του προσφέρονται, ιδιαίτερα στο πλαίσιο του προγράμματος «Ψηφιακός Δήμος». Η δημιουργία μηχανισμών διαβούλευσης αποσκοπεί, κυρίως, στο να γίνεται σαφές στον πολίτη ο τρόπος με τον οποίο εφαρμόζονται στην πράξη οι δημοτικές αποφάσεις και να περιορίζεται ο κίνδυνος αποτυχίας μιας δημοτικής πολιτικής, εφόσον θα επιτυγχάνεται καλύτερη εκτίμηση των τοπικών ιδιαιτεροτήτων κατά το σχεδιασμό της.²⁴

Επίσης, στα πλαίσια της τεχνολογικής στήριξης των νέων ΟΤΑ, η νέα διοικητική μεταρρύθμιση θα πρέπει να κάνει σημαντικά βήματα. Πιο συγκεκριμένα, θα πρέπει να αξιοποιήσει το Δίκτυο «ΣΥΖΕΥΞΙΣ» του Δημόσιου τομέα και με χρηματοδότηση από το Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «ΨΗΦΙΑΚΗ ΣΥΓΚΛΙΣΗ», να ενσωματώσει λειτουργικά όλους τους ΟΤΑ (νέους και διατηρούμενους) στο συνολικό λειτουργικό δίκτυο (functional network) της Δημόσιας Διοίκησης και παράλληλα να δημιουργήσει σε όλους τους Ο.Τ.Α «Δημοτικές Πύλες» (δηλαδή μηχανισμούς ηλεκτρονικής επικοινωνίας με τους πολίτες).²⁵

²⁴ Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Το σύστημα διακυβέρνησης των νέων πρωτοβάθμιων ΟΤΑ, σελ.61

²⁵ Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Το σύστημα διακυβέρνησης των νέων πρωτοβάθμιων ΟΤΑ, σελ.55

Επιπλέον, η διευρυμένη διοικητική μονάδα θα πρέπει να έχει διαφορετική *εσωτερική οργανωτική δομή* από τους υφιστάμενους Δήμους. Η δημοτική αποκέντρωση αποτελεί ίσως, σε νέες βάσεις και με νέους θεσμούς, το κλειδί για την άμεση και αποτελεσματικότερη λειτουργία των υπηρεσιών που αναφέρονται στην καθημερινή ζωή των κατοίκων.

Βάσει των ανωτέρω, οι νέοι Δήμοι θα πρέπει να προβούν σε ριζικές αλλαγές όσον αφορά την εσωτερική οργανωτική δομή τους, αλλά, και να διατηρήσουν τα θετικά στοιχεία των υφιστάμενων δήμων. Δηλαδή, στα πλαίσια της νέας διοικητικής μεταρρύθμισης θα πρέπει να περιέχεται η εκπόνηση πρότυπων Οργανισμών Εσωτερικής Υπηρεσίας για τις βασικές κατηγορίες Δήμων (ανάλογα με το μέγεθος και τον χαρακτήρα τους), όπως προέβλεπε και το πρόγραμμα «Ι. Καποδίστριας».

Για να ανταποκριθούν αποτελεσματικότερα οι Νέοι Δήμοι σε όσα οι υφιστάμενοι Δήμοι δεν μπόρεσαν ανταποκριθούν, θα πρέπει να περιλαμβάνονται οι ελάχιστες λειτουργίες/υπηρεσίες ενός διοικητικά ικανού Δήμου, όπως είναι: προγραμματισμού, διοικητική, οικονομική, τεχνική, πληροφορικής και πολιτικής προστασίας. Πιο συγκεκριμένα, η άσκηση της προγραμματικής λειτουργίας, η οργάνωση πλήρους Τεχνικής Υπηρεσίας, η οργάνωση σύγχρονης και αποτελεσματικής Οικονομικής Υπηρεσίας, η ολοκληρωμένη οργάνωση των Κοινωνικών Υπηρεσιών, η Πληροφορική, ο συντονισμός νέων υπηρεσιών, όπως είναι η Πολιτική Προστασία, η αποτελεσματική οργάνωση και αξιοποίηση του μηχανολογικού εξοπλισμού για την ποιοτικότερη παροχή υπηρεσιών της καθημερινότητας (οδοποιία, καθαριότητα) είναι μερικές από τις λειτουργίες που προϋποθέτουν *επιτελική διοίκηση*, η οποία μπορεί επίσης να επιτυγχάνει κατά περίπτωση και οικονομίες κλίμακας για την μείωση άστοχων λειτουργικών δαπανών.²⁶

²⁶ Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Το σύστημα διακυβέρνησης των νέων πρωτοβάθμιων ΟΤΑ, σελ.53

Ένα πολύ σημαντικό κεφάλαιο στην νέα διοικητική μεταρρύθμιση είναι η *οικονομική στήριξη* των νέων Δήμων. Η αποτελεσματική λειτουργία της ολοκληρωμένης οικονομικής διαχείρισης στους νέους ΟΤΑ αποτελεί βασική προϋπόθεση για την αποτελεσματικότητα των νέων οργανισμών. Η ολοκληρωμένη διαχείριση θα πρέπει να περιλαμβάνει:

- ▶ Ολοκληρωμένο ετήσιο οικονομικό και ταμειακό προγραμματισμό.
- ▶ Εφαρμογή των κανόνων στην οικονομική διοίκηση και την λογιστική των ΟΤΑ.
- ▶ Ικανούς μηχανισμούς (ταμειακή υπηρεσία) για την είσπραξη φόρων και τελών, εν όψει και της φορολογικής αποκέντρωσης.
- ▶ Εφαρμογή σύγχρονων μεθόδων στην οικονομική διοίκηση και διαχείριση των οργανισμών (εφαρμογή της διπλογραφικής μεθόδου, γενικής λογιστικής, προσδιορισμό του κόστους των παρεχόμενων υπηρεσιών κλπ)
- ▶ Ολοκληρωμένο πληροφοριακό οικονομικό διαχειριστικό σύστημα.²⁷

Εκτός της οικονομικής διαχείρισης των νέων ΟΤΑ, πολύ σημαντικό ζήτημα είναι η χρηματοδότηση της νέας αυτής διοικητικής μεταρρύθμισης με πρόσθετους πόρους, καθώς και η δυνατότητα άντλησης ιδίων πόρων.

Χωρίς πρόσθετους σταθερούς οικονομικούς πόρους, μια τυχόν νέα διοικητική μεταρρύθμιση θα διατηρήσει τη σημερινή οικονομική αδυναμία των ΟΤΑ. Γι' αυτό, απαιτούνται οικονομικοί πόροι που θα συνοδεύουν τις μεταφερόμενες συγκροτημένες δομές (αρμοδιότητες, ανθρώπινο δυναμικό, κτιριακή και λοιπή τεχνική υποδομή). Επίσης, κρίνεται απαραίτητη η σταδιακή προετοιμασία των μηχανισμών της Τοπικής Αυτοδιοίκησης που θα στηρίξουν τη φορολογική αποκέντρωση που προτείνεται (για την επιβολή, τη βεβαίωση και την είσπραξη των αποκεντρωνόμενων φόρων).

²⁷ Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Το σύστημα διακυβέρνησης των νέων πρωτοβάθμιων ΟΤΑ, σελ.53

Επιπλέον, απαιτείται η αποκέντρωση του Περιφερειακού Προγράμματος Δημοσίων Επενδύσεων και επειδή αυτό σήμερα κυρίως συγχρηματοδοτεί τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (ΠΕΠ), είναι απολύτως αναγκαίο σε κάθε ΠΕΠ να είναι προγραμματικά δεσμευμένο ένα σημαντικό ποσοστό (μεγαλύτερο του 30%) για τους πρωτοβάθμιους Ο.Τ.Α.²⁸

Όσον αφορά την άντληση ιδίων πόρων, άμεσα συνυφασμένη είναι η πρόταση για φορολογική αποκέντρωση. Με τη νέα διάρθρωση των ΟΤΑ, η φορολογική αποκέντρωση θα μπορεί να στηριχθεί σε τοπικές δομές στελεχωμένες και έμπειρες, που να εξασφαλίζουν την αποδοτικότητα του συστήματος και να αποβλέπουν στην ενίσχυση της οικονομικής «αυτοτέλειας» αυτών, στην ενίσχυση της διοικητικής και της επιχειρησιακής ικανότητας και στη δυνατότητα να εφαρμόσει η Τοπική Αυτοδιοίκηση πολιτικές φορολογικής αποκέντρωσης. Οι νέοι ΟΤΑ θα είναι σε θέση, διαθέτοντας τους κατάλληλους υποστηρικτικούς μηχανισμούς, να αξιοποιούν τα οφέλη από τη φορολογική αποκέντρωση. Σε πρώτο επίπεδο με τις οργανωμένες υπηρεσίες ο νέος ΟΤΑ θα μπορεί να ελέγχει αποτελεσματικότερα τη διαδικασία βεβαίωσης και είσπραξης των τοπικών φορολογικών του εσόδων. Σε μέσο – μακροπρόθεσμο επίπεδο η Τ.Α. με τους νέους ισχυρούς ΟΤΑ θα μπορέσει να δημιουργήσει τους δικούς της εισπρακτικούς μηχανισμούς.

Θα πρέπει να δοθεί έμφαση στην αποτελεσματικότητα του σημερινού φορολογικού συστήματος της Τ.Α. με την κατάργηση αναποτελεσματικών φόρων, με συγχώνευση άλλων, πάντοτε όμως προς την κατεύθυνση της αποδοτικής λειτουργίας, του μικρότερου διαχειριστικού κόστους και της καλύτερης εξυπηρέτησης του πολίτη.

Ωστόσο, ένας καλός νόμος, επαρκείς οικονομικοί πόροι, ορθολογική χωροθέτηση, οργανωμένες δομές και λειτουργίες, χωρίς ποιοτικά και ποσοτικά επαρκές *ανθρώπινο δυναμικό*, αποτελούν ωραίο αλλά κενό κέλυφος.

²⁸ Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Το σύστημα διακυβέρνησης των νέων πρωτοβάθμιων ΟΤΑ, σελ.52

Στα πλαίσια της μέριμνας για το ανθρώπινο δυναμικό, οι νέοι Δήμοι οφείλουν να προετοιμάσουν την πρόσληψη νέων επιστημόνων, να κατοχυρώσουν την παραμονή τους τουλάχιστον για μια δεκαετία στους Δήμους που θα προσληφθούν (π.χ. με κριτήριο εντοπιότητας στην πρόσληψη και αμετάθετο για μια δεκαετία) και να διασφαλίσουν τη συνεχή κατάρτιση και υποστήριξή τους. Επίσης, απαραίτητη θεωρείται η χορήγηση κινήτρων για την εθελοντική αποχώρηση των γραμματέων των παλαιών Κοινοτήτων και την απόσπαση ή τη μετάταξη από τον δημόσιο τομέα έμπειρων στελεχών. Η μέριμνα για το νέο ανθρώπινο δυναμικό πρέπει να συνοδεύεται από μια νέα πολιτική προσωπικού που θα οδηγεί στην αναβάθμιση και του υπηρετούντος ανθρώπινου δυναμικού της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

Κλείνοντας, όλα τα ανωτέρω δεν θα μπορούσαν να λειτουργήσουν σωστά και αποτελεσματικά χωρίς την ύπαρξη μιας νέας δομής σχεδιασμού, διοίκησης και εφαρμογής, που να συμπληρώνεται από μια παράλληλη δομή παρακολούθησης και εξωτερικής αξιολόγησης της νέας μεταρρύθμισης.

Κεφάλαιο 4:

***Το profil του
Νομού Κορινθίας.***

***Η φυσιογνωμία
των δήμων του
νομού.***

4. Το *profil* του Νομού Κορινθίας – Η φυσιογνωμία των δήμων του νομού

Ο Νομός Κορινθίας γεωγραφικά οροθετείται στο βορειοανατολικό τμήμα της Πελοποννήσου, που περιλαμβάνει και μικρό τμήμα της Στερεάς. Συνορεύει στα δυτικά με το Νομό Αχαΐας, στα Νότια με τους Νομούς Αρκαδίας και Αργολίδας και Στα βόρεια βρέχεται από τον Κορινθιακό κόλπο, ενώ ένα τμήμα του βρέχεται και από το Σαρωνικό.



Η έκταση του ανέρχεται σε 2.289 τ.χλμ. Το μεγαλύτερο τμήμα του Νομού είναι ορεινό, σε ποσοστό 59%, ενώ κατά μήκος του Κορινθιακού κόλπου απλώνεται η πεδινή ζώνη του, όπου εκτείνεται ο Κορινθιακός κάμπος καταλαμβάνοντας το 18,32% της συνολικής έκτασης του Νομού, ενώ το υπόλοιπο 22,5% αποτελούν οι ημιορεινές εκτάσεις.

Σύμφωνα με την τελευταία απογραφή, ο πληθυσμός ανέρχεται σε 153.941 κατοίκους, συγκεντρώνοντας το 24,3% του πληθυσμού της Περιφέρειας και είναι ο πιο πυκνοκατοικημένος νομός, ο οποίος παρουσιάζει πληθυσμιακή αύξηση από τη δεκαετία του '60 μέχρι και σήμερα και η οποία ανέρχεται στο 36,8%, ξεπερνώντας ακόμα και την πληθυσμιακή αύξηση σε εθνικό επίπεδο. Οι πληθυσμιακές εξελίξεις στο Νομό είναι σε άμεση συνάρτηση της γεωμορφολογίας του, αλλά και της γειτνίασής του με το μητροπολιτικό κέντρο της Αθήνας. Ο Νομός Κορινθίας απαρτίζεται από 15 Νέους Δήμους, οι οποίοι παρουσιάζονται παρακάτω:²⁹

²⁹ ΤΕΔΚ Ν. Κορινθίας, Η μελέτη αποτύπωσης φυσικών και πολιτιστικών πόρων του νομού Κορινθίας, σελ. 3-38



ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΩΝ ΘΕΟΔΩΡΩΝ



ΔΗΜΟΣ ΑΣΣΟΥ - ΛΕΧΑΙΟΥ



ΔΗΜΟΣ ΒΕΛΟΥ



ΔΗΜΟΣ ΒΟΧΑΣ



ΔΗΜΟΣ ΕΥΡΩΣΤΙΝΗΣ



ΔΗΜΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΩΝ



ΔΗΜΟΣ ΛΟΥΤΡΑΚΙΟΥ - ΠΕΡΑΧΩΡΑΣ



ΔΗΜΟΣ ΝΕΜΕΑΣ



ΔΗΜΟΣ ΕΥΛΟΚΑΣΤΡΟΥ



ΔΗΜΟΣ ΣΑΡΩΝΙΚΟΥ



ΔΗΜΟΣ ΣΙΚΥΩΝΙΩΝ



ΔΗΜΟΣ ΣΟΛΥΓΕΙΑΣ



ΔΗΜΟΣ ΣΤΥΜΦΑΛΙΑΣ



ΔΗΜΟΣ ΤΕΝΕΑΣ



ΔΗΜΟΣ ΦΕΝΕΟΥ

Οι ανωτέρω δήμοι απαρτίζονται από τα δημοτικά διαμερίσματα, τα οποία παρουσιάζονται παρακάτω:

ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΩΝ ΘΕΟΔΩΡΩΝ

- ΑΓ. ΘΕΟΔΩΡΟΙ (ΕΔΡΑ)

ΔΗΜΟΣ ΑΣΣΟΥ - ΛΕΧΑΙΟΥ

- ΠΕΡΙΓΙΑΛΙ (ΕΔΡΑ)
- ΑΣΣΟΣ
- ΚΑΤΩ ΑΣΣΟΣ
- ΛΕΧΑΙΟ

ΔΗΜΟΣ ΒΕΛΟΥ

- ΒΕΛΟ (ΕΔΡΑ)
- ΕΛΛΗΝΟΧΩΡΙ
- ΚΟΚΚΩΝΙ
- ΚΡΗΝΕΣ
- ΠΟΥΛΙΤΣΑ
- ΤΑΡΣΙΝΑ
- ΣΤΙΜΑΓΚΑ

ΔΗΜΟΣ ΒΟΧΑΣ

- ΖΕΥΓΟΛΑΤΕΙΟ (ΕΔΡΑ)
- ΒΟΧΑΙΚΟ
- ΒΡΑΧΑΤΙ
- ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΡΙΑ
- ΜΠΟΛΑΤΙ
- ΣΟΥΛΗΝΑΡΙ
- ΧΑΛΚΙ

ΔΗΜΟΣ ΕΥΡΩΣΤΙΝΗΣ

- ΚΑΛΛΙΘΕΑ
- ΠΥΡΓΟΣ
- ΛΥΚΟΠΟΡΙΑ
- ΧΕΛΙΔΟΡΙ
- ΕΛΛΗΝΙΚΟ
- ΣΤΟΜΙ
- ΛΥΓΙΑ
- ΣΑΡΑΝΤΑΠΗΧΟ
- ΕΥΡΩΣΤΙΝΗ
- ΡΟΖΕΝΑ (ΕΔΡΑ)

ΔΗΜΟΣ ΝΕΜΕΑΣ

- ΝΕΜΕΑ (ΕΔΡΑ)
- ΑΗΔΟΝΙΑ
- ΑΡΧ. ΝΕΜΕΑ
- ΑΡΧ. ΚΕΩΝΕΣ
- ΓΑΛΑΤΑ
- ΔΑΦΝΗ
- ΚΑΣΤΡΑΚΙ
- ΛΕΟΝΤΙΟ
- ΠΕΤΡΙ
- ΚΑΤΑΚΑΛΙ

ΔΗΜΟΣ ΛΟΥΤΡΑΚΙΟΥ- ΠΕΡΑΧΩΡΑΣ

- ΛΟΥΤΡΑΚΙ (ΕΔΡΑ)
- ΙΣΘΜΙΑ
- ΠΙΣΙΑ

ΔΗΜΟΣ ΞΥΛΟΚΑΣΤΡΟΥ

- ΞΥΛΟΚΑΣΤΡΟ (ΕΔΡΑ)
- ΣΤΥΛΙΑ
- Α.Σ. ΤΡΙΚΑΛΩΝ
- ΓΕΛΗΝΙΑΤΙΚΑ
- ΔΕΝΔΡΟ
- ΖΕΜΕΝΟ
- ΘΑΛΕΡΟ
- ΘΡΟΦΑΡΙ
- ΚΑΜΑΡΙ
- ΚΑΡΥΑ
- Κ. ΛΟΥΤΡΟ
- Κ.Σ. ΤΡΙΚΑΛΑ
- ΚΡΟΦΙΩΤΙΣΑ
- ΛΑΓΚΑΔΑΔΙΚΑ
- ΜΑΝΝΑ
- ΜΕΛΙΣΣΙ
- Μ.Σ. ΤΡΙΚΑΛΑ
- Ν. ΒΡΥΣΟΥΛΕΣ

ΔΗΜΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΩΝ

- ΚΟΡΙΝΘΟΣ (ΕΔΡΑ)
- ΑΡΧ. ΚΟΡΙΝΘΟΣ
- ΕΞΑΜΙΛΙΑ
- ΞΥΛΟΚΕΡΙΖΑ
- ΣΟΛΟΜΟΥ

ΔΗΜΟΣ ΣΑΡΩΝΙΚΟΥ

- ΑΘΙΚΙΑ (ΕΔΡΑ)
- ΑΓ. ΙΩΑΝΝΗ
- ΓΑΛΑΤΑΚΙ

ΔΗΜΟΣ ΣΟΛΥΓΕΙΑΣ

- ΣΟΦΙΚΟ (ΕΔΡΑ)
- ΚΟΡΦΟΣ
- ΑΓΓΕΛΟΚΑΣΤΡΟ

ΔΗΜΟΣ ΣΤΥΜΦΑΛΙΑΣ

ΔΗΜΟΣ ΣΙΚΥΩΝΙΩΝ

- Δ. ΣΙΚΥΩΝΟΣ (ΕΔΡΑ)
- ΒΕΛΙΝΑ
- ΓΟΝΟΥΣΑ
- ΔΙΜΗΝΙΟ
- Α. ΔΙΜΗΝΙΟ
- ΚΛΗΜΕΝΤΙ
- ΚΡΥΟΝΕΡΙ
- ΛΑΛΙΩΤΟΥ
- ΜΕΓ. ΒΑΛΤΟΥ
- ΜΙΚ. ΒΑΛΤΟΥ
- ΜΟΥΛΚΙ
- ΜΠΟΖΙΚΑ
- ΠΑΡΑΔΕΙΣΙ
- ΠΑΣΙΟ
- Α. ΣΙΚΥΩΝΑ
- ΣΟΥΛΙ
- ΤΙΤΑΝΙ

ΔΗΜΟΣ ΤΕΝΕΑΣ

- ΧΙΛΙΟΜΟΔΙ (ΕΔΡΑ)
- ΑΓΙΟΝΟΡΙ
- ΑΓ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ
- ΚΛΕΝΙΑ
- ΚΟΥΤΑΛΑ
- ΣΤΕΦΑΝΙ

- ΚΑΛΛΙΑΝΟΙ (ΕΔΡΑ)
- ΑΣΠΡΟΚΑΜΠΟΣ
- ΔΡΟΣΟΠΗΓΗ
- ΚΑΙΣΑΡΙ
- ΚΑΣΤΑΝΙΑ
- ΚΕΦΑΛΑΡΙ
- ΚΥΛΛΗΝΗ
- ΛΑΥΚΑ
- ΣΤΥΜΦΑΛΙΑ
- ΨΑΡΙ

ΔΗΜΟΣ ΦΕΝΕΟΥ

- ΓΚΟΥΡΑ (ΕΔΡΑ)
- ΑΡΧ. ΦΕΝΕΟΣ
- ΚΑΤΩ ΤΑΡΣΟΣ
- ΜΑΤΙ
- ΜΕΣΙΝΟ
- ΜΟΣΙΑ
- ΠΑΝΟΡΑΜΑ
- ΣΤΕΝΟ
- ΦΕΝΕΟΣ

Σχετικά με το **εκπαιδευτικό επίπεδο** του πληθυσμού στο Νομό, παρατηρείται αύξηση των ποσοστών στους απόφοιτους ανώτατων σχολών και στους απόφοιτους του Λυκείου ενώ μειώνεται αντίστοιχα το ποσοστό του αναλφάβητου πληθυσμού. Τα ίδια ποσοστά σημειώνονται ως προς την απασχόληση, με το υψηλότερο ποσοστό απασχόλησης να εμφανίζεται στους αποφοίτους των ανώτατων σχολών και το χαμηλότερο στους αναλφάβητους και αποφοίτους Λυκείου.

Πολλοί δήμοι του νομού χαρακτηρίζονται ως αγροτικοί, με μεγάλο αριθμό εκμεταλλεύσεων και σημαντική συνεισφορά της **πρωτογενούς παραγωγής** στο σύνολο της δραστηριότητας κάθε δήμου. Τα βασικότερα γεωργικά προϊόντα του νομού, με βάση τον αριθμό των εκμεταλλεύσεων και των εκτάσεων, είναι οι δενδρώδεις καλλιέργειες (πορτοκαλιές, βερικοκιές, ελιές) και τα αμπέλια. Σημαντικό μέρος των καλλιεργειών εντάσσεται στην κατηγορία «οικογενειακοί λαχανόκηποι».

Ο νομός Κορινθίας συγκεντρώνει επίσης, σημαντική **βιομηχανική δραστηριότητα**, που πλησιάζει το 37% της αξίας της συνολικής παραγωγής του νομού. Σε επίπεδο χώρας, ο νομός προσθέτει το 6,4% της συνολικής ακαθάριστης αξίας του προϊόντος της βιομηχανίας, που σε συνδυασμό με τον πληθυσμό του νομού αναδεικνύει σταθερά την Κορινθία στις 2-3 πρώτες θέσεις στο δείκτη της κατά κεφαλής βιομηχανικής παραγωγής και του κατά κεφαλήν ακαθάριστου εγχώριου προϊόντος.

Όσον αφορά το **οδικό δίκτυο**, ο νομός έχει άμεση γεωγραφική πρόσβαση στο μεγάλο Διευρωπαϊκό συγκοινωνιακό άξονα: Πάτρα-Αθήνα-Θεσσαλονίκη-Ειδομένη (Π.Α.Θ.Ε.) μέσω του Οδικού και Σιδηροδρομικού δικτύου που διαθέτει, το οποίο επιτρέπει την σύνδεση του νομού μεταξύ των Περιφερειών Πελοποννήσου, Δυτικής Ελλάδας, Αττικής και με την υπόλοιπη χώρα. Επίσης ο οδικός άξονας Κορίνθου-Τρίπολης, επιτρέπει την άμεση πρόσβαση του Νομού στο Νότιο τμήμα της Περιφέρειας Πελοποννήσου.

Η σύνδεση των Δήμων και των Κοινοτήτων στο Νομό γίνεται μέσω του επαρχιακού και κοινοτικού (δημοτικού) δικτύου, το οποίο μετά την υλοποίηση του προγράμματος «Ι. Καποδίστριας» βελτίωσε τις συνδέσεις μεταξύ των δημοτικών διαμερισμάτων με τις έδρες των Δήμων και υπολείπεται να βελτιώσει ένα μεγάλο μέρος των αγροτικών και δασικών δρόμων. Όσον αφορά στο αγροτικό δασικό δίκτυο, αυτό φαίνεται να εκτείνεται από δασικά συμπλέγματα των ορεινών περιοχών εξυπηρετώντας αφενός τις ανάγκες μετακινήσεων για δασικές εργασίες, αφετέρου τις ανάγκες διασύνδεσής ορισμένων ορεινών αγροτικών οικισμών.

Όσον αφορά το **σιδηροδρομικό δίκτυο**, από το νομό διέρχεται σιδηροδρομικό δίκτυο τόσο του Οργανισμού Σιδηροδρόμων Ελλάδας όσο και του Προαστιακού Σιδηροδρόμου. Το δίκτυο του ΟΣΕ που διέρχεται από το νομό ανήκει στις ακόλουθες γραμμές:

- α. Τη γραμμή Πειραιάς – Αθήνα – Πάτρα (ΠΑΠ),
- β. Τη γραμμή Κόρινθος – Μύλοι – Καλαμάτα,
- γ. Τη γραμμή Πειραιάς – Αθήνα – Άργος – Ναύπλιο και
- δ. Τη γραμμή Αθήνα – Ισθμός – Λουτράκι.

Το δίκτυο του Προαστιακού Σιδηροδρόμου περιλαμβάνει τη γραμμή μέχρι το Κιάτο, στην οποία εκτελείται 1 δρομολόγιο, το «Πειραιάς – Κιάτο».

Όσον αφορά τις **θαλάσσιες μεταφορές**, στο νομό λειτουργούν δύο βασικοί λιμένες, στην Κόρινθο και το Κιάτο, δευτερευόντως και των Αγίων Θεοδώρων και των Ισθμίων. Οι δύο βασικοί λιμένες συγκεντρώνουν τη βασική κίνηση εμπορευμάτων και δευτερευόντως επιβατών. Όλοι οι λιμένες του νομού είναι εμπορευματικοί και τοπικής σημασίας, με περιορισμένη γεωγραφική εμβέλεια ως προς την ενδοχώρα της.

Όσον αφορά τις **κοινωνικές υποδομές**, ο νομός προσφέρει κοινωνική πρόνοια, υπηρεσίες υγείας και υπηρεσίες για παιδιά και εφήβους, για ηλικιωμένους και διάφορες άλλες υπηρεσίες οι οποίες παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα ³⁰, σύμφωνα με τις υπηρεσίες που προσφέρει ο κάθε δήμος ξεχωριστά :

| | ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΠΡΟΝΟΙΑ | ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΥΓΕΙΑΣ | ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΓΙΑ ΠΑΙΔΙΑ ΚΑΙ ΕΦΗΒΟΥΣ | ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ |
|------------------------------|--|--|---|--|
| ΔΗΜΟΣ ΑΓΙΩΝ ΘΕΟΔΩΡΩΝ | <ul style="list-style-type: none"> ◦ Βοήθεια στο σπίτι του Δήμου Αγίων Θεοδώρων ◦ Κ.Α.Π.Η. | <ul style="list-style-type: none"> ◦ Περιφερειακό Ιατρείο Αγίων Θεοδώρων | <ul style="list-style-type: none"> ◦ Δημοτικό Παιδικό Σταθμό ◦ Πολιτιστικό κέντρο | <ul style="list-style-type: none"> ◦ ΚΕΠ (Κέντρο Εξυπηρέτησης Πολιτών) του Δήμου Αγίων Θεοδώρων |
| ΔΗΜΟΣ ΑΣΣΟΥ - ΛΕΧΑΙΟΥ | <ul style="list-style-type: none"> ◦ Βοήθεια στο σπίτι του Δήμου Άσσου - Λεχαιού | <ul style="list-style-type: none"> ◦ Αγροτικά Ιατρεία: Περιγιάλι Λέχαιο Άνω Άσσοσ Κάτω Άσσοσ | | <ul style="list-style-type: none"> ◦ Σ.Π.Ε (Τοπικό Συμβούλιο Πρόληψης Εγκληματικότητας) ◦ ΚΕΠ (Κέντρο Εξυπηρέτησης Πολιτών) του Δήμου Άσσου-Λεχαιού |
| ΔΗΜΟΣ ΒΕΛΟΥ | <ul style="list-style-type: none"> ◦ Βοήθεια στο σπίτι του Δήμου Βέλου | <ul style="list-style-type: none"> ◦ Αγροτικά Ιατρεία: Βέλο Σπιμάγκα Πουλίτσα | <ul style="list-style-type: none"> ◦ Δημοτικό Παιδικό Σταθμό | <ul style="list-style-type: none"> ◦ Κέντρο Νεότητας και Πολιτισμού ◦ Γεωργική Σχολή Βέλου ◦ ΚΕΠ (Κέντρο Εξυπηρέτησης Πολιτών) του Δήμου Βέλου |

³⁰ Τα στοιχεία του ανωτέρου πίνακα αναφέρονται στον Οδηγό Υπηρεσιών Νομού Κορινθίας από τον Σύνδεσμο Κοινωνικών Λειτουργιών Ελλάδος (Σ.Κ.Λ.Ε.)

| | | | | |
|-------------------------------------|---|--|--|--|
| ΔΗΜΟΣ ΒΟΧΑΣ | <ul style="list-style-type: none"> ◦ Βοήθεια στο σπίτι του Δήμου Βόχας | <ul style="list-style-type: none"> ◦ Αγροτικό Ιατρείο Ζευγολατιού ◦ Οικοτροφείο ΓΑΛΗΝΗ Β' | <ul style="list-style-type: none"> ◦ Δημοτικό ς Παιδικός Σταθμός Βραχατίου ◦ Δημοτικό ς Παιδικός Σταθμός Ζευγολατιού | <ul style="list-style-type: none"> ◦ ΚΕΠ (Κέντρο Εξυπηρέτησης Πολιτών) του Δήμου Βόχας |
| ΔΗΜΟΣ ΕΥΡΩΣΤΙΝΗΣ | <ul style="list-style-type: none"> ◦ Βοήθεια στο σπίτι του Δήμου Ευρωστίνης | <ul style="list-style-type: none"> ◦ Περιφερειακ ά Ιατρεία: Δερβενίου Πύργου Αυγιάς Λυκοποριάς ◦ Ι.Κ.Α (Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων) | | <ul style="list-style-type: none"> ◦ Προγράμματα επιμόρφωσης και δημιουργικής απασχόλησης (σε συνεργασία με Ν.Ε.Λ.Ε) ◦ ΚΕΠ (Κέντρο Εξυπηρέτησης Πολιτών) του Δήμου Ευρωστίνης |
| ΔΗΜΟΣ ΛΟΥΤΡΑΚΙΟΥ - ΠΕΡΑΧΩΡΑΣ | <ul style="list-style-type: none"> ◦ Δημοτικό ς Οργανισμός Υγείας και Κοινωνικής Αντίληψης Λουτρακίου – Περαιώρας (Δ.Ο.Υ.Κ.Α.Λ.Π) ◦ Οίκος Ευγηρίας «Αγία Ελένη» | <ul style="list-style-type: none"> ◦ Κέντρο Υγείας του Νομαρχιακού Νοσ/μείου Κορινθου ◦ Ι.Κ.Α (Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων) ◦ Δημοτικά Ιατρεία «ΑΣΚΛΗΠΙΟΣ» της Δ.Ο.Υ.Κ.Α. | <ul style="list-style-type: none"> ◦ Εργαστήριο Ειδικής Επαγγελματικής Εκπαίδευσης - Κατάρτισης (Ε.Ε.Ε.Ε.Κ) | <ul style="list-style-type: none"> ◦ Επαγγελματικός Προσανατολισμός: <ul style="list-style-type: none"> ◦ Σ.Ε.Π (Σχολικός Επαγγελματικός Προσανατολισμός) ◦ Ο.Α.Ε.Δ. (Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού) ◦ ΚΕΠ (Κέντρο Εξυπηρέτησης Πολιτών) του Δήμου Λουτρακίου – Περαιώρας ◦ Ε.Ε.Σ (Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός) ◦ Ε.Ο.Τ (Οργανισμός Ελληνικού Τουρισμού) |
| ΔΗΜΟΣ ΝΕΜΕΑΣ | <ul style="list-style-type: none"> ◦ Βοήθεια στο σπίτι του Δήμου Νεμέας | <ul style="list-style-type: none"> ◦ Κέντρο Υγείας του Νομαρχιακού Νοσ/μείου Κορινθου ◦ Περιφερειακ ά Ιατρεία Καστρακίου Λεοντίου | <ul style="list-style-type: none"> ◦ Δημοτικό Συμβούλιο Νεολαίας ◦ Πνευματικό Κέντρο Λεοντίου | <ul style="list-style-type: none"> ◦ ΚΕΠ (Κέντρο Εξυπηρέτησης Πολιτών) του Δήμου Νεμέας |

| | | | |
|---|--|--|---|
| <p> <ul style="list-style-type: none"> • Βοήθεια στο σπίτι του Δήμου Κορινθίων • Α' Κ.Α.Π.Η Δήμου Κορινθίων • Β' Κ.Α.Π.Η Δήμου Κορινθίων • Γ' Κ.Α.Π.Η Αρχαίας Κορίνθου • Κ.Α.Π.Η Εξαμιλιών • Εκκλησιαστικό Γηροκομείο Ανδρών «Απ. Παύλος» </p> | <p> <ul style="list-style-type: none"> • Γενικό Νοσοκομείο Κορίνθου • Ξενώνας «ΑΚΕΣΩ» για άτομα με ψυχικές διαταραχές και σοβαρά ψυχοκοινωνικά προβλήματα • Ι.Κ.Α. (Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων) • Κέντρο Πρόληψης Εξαρτησιογόνων Ουσιών «ΔΙΟΛΚΟΣ» </p> | <p> <ul style="list-style-type: none"> • Υπηρεσία Επιμελητών Ανηλίκων Κορίνθου. • Ε.Π.Α. (Εταιρεία Προστασίας Ανηλίκων Κορίνθου) • Κ.Δ.Α.Υ. (Κέντρο Διάγνωσης – Αξιολόγησης και Υποστήριξης) Ν. Κορινθίας • Χαμόγελο του Παιδιού • Οικοτροφείο Θηλέων Ιεράς Μητροπόλεως Κορίνθου «ΑΓΙΑ ΧΛΟΗ» • Κέντρο Αποθεραπείας και Αποκατάστασης Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες «ΕΥΘΥΜΕΙΟ» • Οργανισμός Παιδικών Σταθμών του Δήμου Κορινθίων • Έξι Δημοτικοί Παιδικοί Σταθμοί <p>ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ</p> <ul style="list-style-type: none"> • Δύο ΚΕΠ (Κέντρα Εξυπηρέτησης Πολιτών) του Δήμου Κορινθίων και της Νομαρχιακής Αυτ/σης </p> | <p> Προγράμματα επιμόρφωσης και δημιουργικής απασχόλησης: <ul style="list-style-type: none"> • Ν.Ε.Λ.Ε (Νομαρχιακή Επιτροπή Λαϊκής Επιμόρφωσης) • Κ.Ε.Κ. (Κέντρο Επαγγελματικής Κατάρτισης) • Κέντρο Πληροφόρησης και Υποστήριξης Τσιγγάνων Ν. Κορινθίας. • Κέντρο Νέων Ν. Κορινθίας – Πρόγραμμα Ευρωπαϊκής Εθελοντικής Υπηρεσίας στο Εξωτερικό .Ε.Υ.Σ • Πνευματικό-Πολιτιστικό Κέντρο Δήμου Κορινθίων • Σ.Ε.Π (Σώμα Ελλήνων Προσκόπων) • Σ.Ε.Ο (Σώμα Ελλήνων Οδηγών) <p>Επαγγελματικός Προσανατολισμός:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Κ.Ε.Σ.Υ.Π (Κέντρο Συμβουλευτικής και Προσανατολισμού) • Ο.Α.Ε.Δ. (Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού) • Κέντρο Πληροφόρησης-Ενίσχυσης-Απασχόλησης Γυναικών • Κ.Ε.Σ.Υ.Υ. (Κέντρο Συνοδευτικών Υποστηρικτικών Υπηρεσιών) </p> |
|---|--|--|---|

| | | | | |
|---|--|---|---|--|
| <p style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg);">ΔΗΜΟΣ ΞΥΛΟΚΑΣΤΡΟΥ</p> | <ul style="list-style-type: none"> ◦ Βοήθεια στο σπίτι του Δήμου Ξυλοκάστρου ◦ Επιχειρησιακό Πρόγραμμα «Γραφείο Παροχής Κοινωνικών Υποστηρικτικών Υπηρεσιών στο Δήμο Ξυλοκάστρου» ◦ Κ.Α.Π.Η Δήμου Ξυλοκάστρου | <ul style="list-style-type: none"> ◦ Κέντρο Υγείας του Νομαρχιακού Νοσ/μείου Κορίνθου ◦ Περιφερειακό Ιατρείο Κ. Συν/σμού Τρικάλων ◦ Ι.Κ.Α. (Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων) ◦ Οικοτροφείο «ΠΡΟΟΠΤΙΚΗ» | <ul style="list-style-type: none"> ◦ Δημοτικός Παιδικός Σταθμός | <p>Προγράμματα επιμόρφωσης και δημιουργικής απασχόλησης:</p> <ul style="list-style-type: none"> ◦ Ν.Ε.Λ.Ε (Νομαρχιακή Επιτροπή Λαϊκής Επιμόρφωσης) ◦ Κέντρο Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών ◦ Σ.Ε.Ο (Σώμα Ελλήνων Οδηγών) ◦ ΚΕΠ (Κέντρο Εξυπηρέτησης Πολιτών) του Δήμου Ξυλοκάστρου ◦ Σύλλογος Εθελοντών Αιμοδοτών Ξυλοκάστρου «Οι φίλοι της ζωής» |
| <p style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg);">ΔΗΜΟΣ ΣΑΡΩΝΙΚΟΥ</p> | <ul style="list-style-type: none"> ◦ Βοήθεια στο σπίτι του Δήμου Σαρωνικού | <ul style="list-style-type: none"> ◦ Περιφερειακό Ιατρείο Αθικίων | | <ul style="list-style-type: none"> ◦ Δύο Κ.Ε.Π. (Κέντρα Εξυπηρέτησης Πολιτών) του Δήμου Σαρωνικού στα Αθήκια και στην Αλμυρή |
| <p style="writing-mode: vertical-rl; transform: rotate(180deg);">ΔΗΜΟΣ ΣΟΛΥΓΕΙΑΣ</p> | <ul style="list-style-type: none"> ◦ Βοήθεια στο σπίτι του Δήμου Σολυγείας | <ul style="list-style-type: none"> ◦ Αγροτικό Ιατρείο Σοφικού | | <ul style="list-style-type: none"> ◦ ΚΕΠ (Κέντρο Εξυπηρέτησης Πολιτών) του Δήμου Σολυγείας |

| | | | |
|--|--|--|---|
| <ul style="list-style-type: none"> • Βοήθει α στο σπίτι του Δήμου Σικυωνίων • Κ.Α.Π.Η (Κέντρο Ανοιχτής Προστασίας Ηλικιωμένων) | <ul style="list-style-type: none"> • Κέντρο Υγείας του Νομαρχιακού Νοσ/μείου Κορίνθου • Πειφερειακ ό Ιατρείο • Ι.Κ.Α. (Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων) • Τράπεζα Αίματος – Δωρεάς Οργάνων σώματος και Μυελού των Οστών | <ul style="list-style-type: none"> • Α΄ Δημοτικός Παιδικός Σταθμός • Β΄ Δημοτικός Παιδικός Σταθμός | <p>Προγράμματα επιμόρφωσης και δημιουργικής απασχόλησης:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ν.Ε.Λ.Ε (Νομαρχιακή Επιτροπή Λαϊκής Επιμόρφωσης) • Κέντρο Δημιουργικής Απασχόλησης Παιδιών • Κέντρο Διαπολιτισμικών Προγραμμάτων- Ανταλλαγών Νέων • Κέντρο Πληροφόρησης Νέων Κρουονερίου • Κέντρο Νέων Δήμου Σικυωνίων • Πνευματικό- Πολιτιστικό Κέντρο Δήμου Σικυωνίων • «ΜΕΡΤΙΚΟΠ ΟΥΛΕΙΟ» Πνευματικό Κέντρο του Συλλόγου Ορθόδοξης Ιεραποστολικής Δράσης «Ο ΜΕΓΑΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ» • Σ.Ε.Π (Σώμα Ελλήνων Προσκόπων) • Ο.Α.Ε.Δ. (Οργανισμός Απασχόλησης Εργατικού Δυναμικού) • ΚΕΠ (Κέντρο Εξυπηρέτησης Πολιτών) του Δήμου Σικυωνίων • Υπηρεσίες για μετανάστες- Τμήμα αλλοδαπών • Σ.Π.Ε (Τοπικό Συμβούλιο Πρόληψης Εγκληματικότητας) |
|--|--|--|---|

| | | | | |
|--|---|---|--|---|
| <p style="text-align: center;">ΔΗΜΟΣ ΣΤΥΜΦΑΛΙΑΣ</p> | <ul style="list-style-type: none"> • Βοήθεια στο σπίτι του Δήμου Στυμφαλίας | <ul style="list-style-type: none"> • Περιφερειακό Ιατρείο Καλιάνων • Αγροτικό Ιατρείο Καισαρίου | | <ul style="list-style-type: none"> • ΚΕΠ (Κέντρο Εξυπηρέτησης Πολιτών) Δήμου Στυμφαλίας |
| <p style="text-align: center;">ΔΗΜΟΣ ΤΕΝΕΑΣ</p> | <ul style="list-style-type: none"> • Βοήθεια στο σπίτι του Δήμου Τενέας | <ul style="list-style-type: none"> • Αγροτικό Ιατρείο Αγίου Βασιλείου | | <ul style="list-style-type: none"> • ΚΕΠ (Κέντρο Εξυπηρέτησης Πολιτών) Δήμου Τενέας |
| <p style="text-align: center;">ΔΗΜΟΣ ΦΕΝΕΟΥ</p> | <ul style="list-style-type: none"> • Βοήθεια στο σπίτι του Δήμου Φενεού | <ul style="list-style-type: none"> • Κέντρο Υγείας Γκούρας • Αγροτικό Ιατρείο Αρχαίου Φενεού | | <ul style="list-style-type: none"> • ΚΕΠ (Κέντρο Εξυπηρέτησης Πολιτών) Δήμου Φενεού |

Αξίζει να σημειωθεί ότι στο νομό προσφέρονται υπηρεσίες επαγγελματικού προσανατολισμού, προγράμματα επιμόρφωσης και δημιουργικής απασχόλησης, πρόγραμμα εθελοντικής υπηρεσίας, κέντρα εξυπηρέτησης πολιτών, οικοτροφεία, κέντρο πρόληψης εξαρτησιογόνων ουσιών καθώς και τράπεζα αίματος και δωρεάς οργάνων σώματος και μυελού των οστών.

Όσον αφορά τις υποδομές ως προς τον προσδιορισμό των χρήσεων γης και των βασικών έργων υποδομής παρατηρείται έλλειψη θεσμοθετημένων περιοχών για την ανάπτυξη της βιομηχανίας, βιομηχανικές περιοχές (ΒΙΠΕ), βιοτεχνικά πάρκα (ΒΙΟΠΑ) ή βιομηχανική επιχειρηματική περιοχή (Τεχνόπολη), γεγονός που αφενός αποθαρρύνει την υλοποίηση σοβαρών επενδυτικών σχεδίων στο Νομό και αφετέρου δημιουργεί σοβαρά προβλήματα στην τουριστική ανάπτυξη ορισμένων περιοχών.

Τα παραπάνω δε σε συνδυασμό με την έλλειψη Χωροταξικού και Πολεοδομικού Σχεδιασμού και την μη επίλυση σοβαρών έργων υποδομής, όπως η διάθεση και διαχείριση των απορριμμάτων, η αποχέτευση, οι βιολογικοί καθαρισμοί, καθώς επίσης και η διάβρωση των ακτών στο Νομό, εμποδίζουν τη δυνατότητα για ανάπτυξη τουρισμού υψηλών εισοδηματικών τάξεων.

● **Φυσικοί Πόροι**

Ο νομός Κορινθίας παρουσιάζει ένα ιδιαίτερης οικολογικής σημασίας και εξαιρετικής βιοποικιλότητας φυσικό περιβάλλον. Οι πολυάριθμοι συνδυασμοί οικολογικών παραμέτρων δημιουργούν πολλούς διαφορετικούς τύπους οικολογικών ενδιαιτημάτων και, κατά συνέπεια, εξαιρετική ποικιλία χλωρίδας και πανίδας και μεγάλο αριθμό σημαντικών βιοτόπων. Εξάλλου οι ίδιοι παράγοντες συντελούν στη διαμόρφωση μεγάλης ποικιλίας φυσικών τοπίων.

Το φυσικό περιβάλλον του Ν. Κορινθίας συγκροτείται από 1.250.000 στρέμ. φυσικά κατά το πλείστον δασικά οικοσυστήματα, δύο αισθητικά δάση, έξι

περιοχές NATURA 2000, δεκατέσσερα τοπία ιδιαίτερου κάλλους, τέσσερις βιότοπους FILOTIS, οχτώ βιότοπους CORINE και τρεις υγροτόπους, τα οποία παραθέτονται παρακάτω:³¹

| A/A | ΟΝΟΜΑΣΙΑ | ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ | ΔΗΜΟΣ |
|-----|---|----------------------------------|--|
| 1 | Ακροκόρινθος | Περιοχή NATURA 2000 | Κορινθίων |
| 2 | Λίμνη Στυμφαλία | Περιοχή NATURA 2000 | Στυμφαλίας |
| 3 | Κορυφές Όρους Κυλλήνη και Χαράδρα Φλαμπουρίτσας | Περιοχή NATURA 2000 | Ξυλοκάστρου, Φενεού, Στυμφαλίας, Σικυωνίων |
| 4 | Όρη Γεράνια | Περιοχή NATURA 2000 | Λουτρακίου-Περαχώρας, Αγ. Θεοδώρων |
| 5 | Όρος Χελμός και Ύδατα Στυγός | Περιοχή NATURA 2000 | Φενεού |
| 6 | Όρος Ολίγυρτος | Περιοχή NATURA 2000 | Φενεού, Στυμφαλίας |
| 7 | Πευκιάς Ξυλοκάστρου | Αισθητικό Δάσος | Ξυλοκάστρου |
| 8 | Δρυόδασος Μογγοστού | Αισθητικό Δάσος | Κιάτου, Ξυλοκάστρου, Στυμφαλίας |
| 9 | Λίμνη Βουλιαγμένης | Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους | Λουτρακίου-Περαχώρας |
| 10 | Ηραίο Περαχώρας | Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους | Λουτρακίου-Περαχώρας |
| 11 | Περιοχή Ισθμίας | Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους | Λουτρακίου-Περαχώρας |
| 12 | Λίμνη Φράγματος Δόξας Φενεού | Υγροτοπική περιοχή | Φενεού |
| 13 | Πόληγα Δασιού Τρικάλων | Υγροτοπική περιοχή | Ξυλοκάστρου |
| 14 | Έλος Αρχαίου Λιμανιού Λεχαιού | Υγροτοπική περιοχή | Άσσου - Λεχαιού |

³¹ ΤΕΔΚ Ν. Κορινθίας, Μελέτη Αποτύπωσης Φυσικών και Πολιτιστικών Πόρων του νομού Κορινθίας, σελ. 20

Από τους παραπάνω υγροβιότοπους ξεχωρίζει ο **υγροβιότοπος της λίμνης Στυμφαλίας**, όπου βρίσκεται στον επαρχιακό δρόμο Κιάτου – Γκούρας ανάμεσα στους οικισμούς Καλλιάνοι και Καρτέρι Δήμου Στυμφαλίας σε υψόμετρο 600 μ. Πρόκειται για μια λίμνη ρηχή, ορεινή, ευτροφική όπου την άνοιξη έχει έκταση 7.700 στρέμματα, ενώ στο τέλος του καλοκαιριού περιορίζεται σε 3.500 στρέμματα. Είναι ένας σπάνιου, στην Ελλάδα, τύπος οικοτόπου, που φιλοξενεί μεγάλη ποικιλία



ενδαιτημάτων και φιλοξενεί μεγάλη ποικιλία ειδών της αγρίας πανίδας και χλωρίδας. Πουλιά, υδρόβια και παρυδάτια φωλιάζουν, διαχειμάζουν ή περνούν κατά την αποδημία τους. Γι' αυτούς τους λόγους η λίμνη έχει συμπεριληφθεί στις Σημαντικές Περιοχές για τα Πουλιά της Ελλάδας, και στο δίκτυο ΦΥΣΗ 2000.

Αξιόλογοι υγροβιότοποι είναι, επίσης, η Πόλγη Δασίου Τρικάλων και η λίμνη Φράγματος Δόξα.

Η Λίμνη Πόλγη Δασίου Τρικάλων βρίσκεται στο ΒΔ. τμήμα της Φλαμπουρίτσας, δεξιά του μεγάλου Καταφυγίου. Είναι προσβάσιμη από τον οδικό άξονα των Τρικάλων. Είναι μια ρηχή Πόλγη που το καλοκαίρι ξεραινεται ενώ το χειμώνα απλώνεται σε έκταση 100 στρ. Τον χειμώνα και την άνοιξη συναντά κανείς σπάνια αγριολούλουδα και βότανα. Βρίσκεται κοντά στο Όρος Κυλλήνη (περιοχή NATURA 2000).



Σε κοντινή απόσταση υπάρχει πυκνό δάσος κωνοφόρων που γεμίζει με τους πρώτους κρόκους την άνοιξη και με πολύχρωμα μανιτάρια το φθινόπωρο.

Η Τεχνητή Λίμνη Δόξα ή Δόξα Φράγμα βρίσκεται στις υπώρειες του Χελμού, τεχνικό έργο που ολοκληρώθηκε το 1996 για να συγκρατήσει τα νερά του ποταμού Δόξα. Καταλαμβάνει έκταση 475 στρ. και έχει χωρητικότητα 5.000.000κ.μ. Πρόκειται για τον αρδευτικό ταμιευτήρα που κατασκευάστηκε το 1996 και για πρώτη φορά πλημμύρισε τον Δεκέμβριο του 1998. Η λίμνη Δόξα η οποία δημιουργήθηκε με την κατασκευή του φράγματος καθώς και τα ερείπια του



παλαιομοναστηρου στο κέντρο της αποτελούν τοπίο μεγάλου φυσικού κάλλους και πόλο έλξης τουριστών σε όλες τις εποχές του χρόνου. Τα νερά της είναι πεντακάθαρα και εξελίσσεται σε έναν πλούσιο υδροβιότοπο .

Επίσης, ένα μεγάλο τμήμα του Ν. Κορινθίας βρίσκεται κατά μήκος του Κορινθιακού Κόλπου, ενώ ένα μικρότερο κατά μήκος του Αργοσαρωνικού Κόλπου. Στο παράλιο αυτό τμήμα του Ν. Κορινθίας υπάρχει μεγάλος αριθμός **ακτών** που προσφέρονται για κολύμβηση. Στο Ν. Κορινθίας καταμετρήθηκαν συνολικά 13 παραλίες με μήκος που κυμαίνεται από 800 έως 7.000 μέτρα, που προσφέρονται για κολύμβηση, οι οποίες χαρακτηρίζονται ως άριστες, πολύ καλές ή καλές, σύμφωνα με έρευνα καταγραφής του ΥΠΕΧΩΔΕ. Στους Δήμους Κορινθίων, Άσσου- Λεχαιίου, Βόχας, Βέλους, Σικωνίων, Ξυλοκάστρου, Ευρωστινής, Λουτρακίου-Περαχώρας, Σαρωνικού και Σολυγείας συγκεντρώνονται οι καταλληλότερες ακτές κολύμβησης του Ν. Κορινθίας.

◆ Πολιτιστικοί Πόροι

A) Αρχαιολογικοί Χώροι

Στο Ν. Κορινθίας συγκεντρώνεται μεγάλος αριθμός αρχαιολογικών χώρων, από τους οποίους όλοι είναι επισκέψιμοι και έχουν τη δυνατότητα να ενταχθούν σε δίκτυα περιήγησης με αρχαιολογικό ενδιαφέρον. Οι περισσότεροι διαδεδομένοι είναι της Αρχαίας Κορίνθου, της Αρχαίας Νεμέας, των Σικυωνίων και των Ισθμίων, οι οποίοι περιγράφονται παρακάτω:

◆ *Ο Αρχαιολογικός χώρος Αρχαίας Κορίνθου στο Δ. Κορίνθου*

Βρίσκεται στη θέση του σημερινού χωριού Αρχαία Κόρινθος, κάτω από τον Ακροκόρινθο. Η πόλη της αρχαίας Κορίνθου ήταν από τις παλαιότερες και σπουδαιότερες της Πελοποννήσου και όφειλε την ανάπτυξή της στη στρατηγική της θέση. Τα ευρήματα των ανασκαφών ξεκινούν από τους προϊστορικούς οικισμούς. Η πόλη



της αρχαίας Κορίνθου βρισκόταν σε ιδιαίτερη ακμή κατά τους Μυκηναϊκούς χρόνους. Είναι ο πιο αξιόλογος αρχαιολογικός χώρος, με τη μεγαλύτερη έκταση στο Ν. Κορινθίας.

◆ *Ο Αρχαιολογικός χώρος της «Αρχαίας Νεμέας» στο Δ. Νεμέας*

Βρίσκεται στους ανατολικούς πρόποδες των αρκαδικών βουνών. Η περιοχή υπήρξε κυρίως ένα πανελλήνιο κέντρο θρησκευτικών και αθλητικών εκδηλώσεων, οι οποίες μαζί με τα Ολύμπια, τα Πύθια και τα Ίσθμια αποτελούσαν την «περίοδο» των στεφανιτών

αγώνων, αυτών δηλαδή που ως έπαθλο είχαν ένα στεφάνι. Τα σημαντικότερα αξιοθέατα στον Αρχαιολογικό χώρο της Νεμέας είναι:

α) Το αρχαίο στάδιο της Νεμέας,
και



β) Το ιερό του Διός



• Αρχαιολογικός χώρος της «Σικυώνας» στο Δ. Σικυωνίων

Η πόλη της αρχαίας Σικυώνας, κέντρο καλλιτεχνικών δραστηριοτήτων, κυρίως γλυπτικής, ζωγραφικής και μεταλλοτεχνίας, είχε διακριθεί ήδη από τους αρχαίους χρόνους μέχρι το τέλος της αρχαιότητας. Τα σημαντικότερα αξιοθέατα στον Αρχαιολογικό χώρο είναι:

α) Αρχαίο Θέατρο Σικυώνας,



β) Το Ρωμαϊκό Λουτρό και

γ) Τα δημόσια οικοδομήματα της ελληνιστικής αγοράς

• Αρχαιολογικός χώρος «Ίσθμιας» στο Δ. Λουτρακίου – Περαχώρας

Τα Ίσθμια είναι ένα μικρό χωριό, στο ανατολικό άκρο της διώρυγας της Κορίνθου, που διακρίνεται για τα αρχαία ερείπιά του και κυρίως για τον Αρχαιολογικό χώρο του Ιερού του Ποσειδώνα. Το ιερό του Ποσειδώνα στα Ίσθμια ήταν σημαντικό θρησκευτικό και αθλητικό κέντρο, όπου κάθε δύο χρόνια γίνονταν πανελλήνιοι αγώνες, «τα Ίσθμια».

B) Μουσεία

Τα Μουσεία του Νομού χαρακτηρίζονται για τα αξιόλογα εκθέματά τους, τα οποία αντιπροσωπεύουν τις μεγάλες χρονικές περιόδους της ιστορίας του. Τα εκθέματα των Αρχαιολογικών Μουσείων προέρχονται από τις ανασκαφές στους αρχαιολογικούς χώρους του Νομού και συχνά βρίσκονται στα όρια του ίδιου του αρχαιολογικού χώρου. Σημαντική είναι και η συμβολή του Ιστορικού και Εκκλησιαστικού Μουσείου της Κορίνθου στο πολιτιστικό δυναμικό του Νομού. Τα Μουσεία του Ν. Κορινθίας παραθέτονται παρακάτω:

- *Αρχαιολογικό Μουσείο Αρχαίας Κορίνθου στο Δ. Κορινθίων*
- *Αρχαιολογικό Μουσείο των Ίσθμιων στο Δ. Λουτρακίου – Περαχώρας*
- *Αρχαιολογικό Μουσείο Νεμέας στο Δ. Νεμέας*
- *Αρχαιολογικό Μουσείο Σικυώνας στο Δ. Σικυώνιων*
- *Ιστορικό – Λαογραφικό Μουσείο Κορίνθου στο Δ. Κορινθίων*
- *Εκκλησιαστικό Μουσείο Κορίνθου στο Δ. Κορινθίων*
- *Μουσείο Αρχαίας Φενεού*

Γ) Βυζαντινά και Μεταβυζαντινά μνημεία

Στο Ν. Κορινθίας υπάρχουν αξιόλογα μνημεία της βυζαντινής και μεταβυζαντινής περιόδου. Η έκτη Εφορεία Βυζαντινών Αρχαιοτήτων έχει κηρύξει 102 μνημεία, κυρίως ιερούς ναούς, το Ιουστινιανό τοίχος στα Ίσθμια, ιερές Μονές, το Μεσαιωνικό οικισμό «Φούκα» στο Ζευγολατιό στο Δήμο Βόχας και το λόφο Πεντεσκούφι στην Αρχαία Κόρινθο στο Δ. Κορινθίων. Τα σημαντικότερα κάστρα και φρούρια του νομού είναι τα ακόλουθα:

- *Το κάστρο του Ακροκόρινθου στο Δ. Κορινθίων*
- *Το κάστρο του Πεντεσκούφι στο Δ. Κορινθίων*
- *Το φρούριο του Αγιονορίου στο Δ. Τενέας*
- *Το κάστρο του Εξαμιλίου στο Δ. Κορινθίων*

Κεφάλαιο 5:

***Η μεθοδολογία /
ο σκοπός της
έρευνας και η
παρουσίαση της
ταυτότητας του
δείγματος***

Μεθοδολογία και σκοπός της έρευνας

Μετά την παρουσίαση της φυσιογνωμίας των δήμων του νομού Κορινθίας και για την διεξαγωγή της έρευνας, όσον αφορά την υφιστάμενη κατάσταση των δήμων του νομού από την εφαρμογή του προγράμματος «Καποδίστριας Ι» και τις προοπτικές των δήμων με την ενδεχόμενη εφαρμογή του προγράμματος «Καποδίστριας ΙΙ», επιλέχτηκαν τέσσερις δήμοι. Οι δήμοι αυτοί είναι: α) Ο Δήμος Κορινθίων, β) Ο Δήμος Ξυλοκάστρου (δύο πεδινοί και μεγάλοι πληθυσμιακά δήμοι), και γ) Ο Δήμος Στυμφαλίας, δ) Ο Δήμος Φενεού (δύο ορεινοί και μικροί πληθυσμιακά δήμοι).

Στόχος της έρευνας είναι η άποψη των εργαζομένων και των αιρετών προσώπων των προαναφερθέντων δήμων για την σημερινή κατάσταση των ΟΤΑ και η στάση τους απέναντι στην ενδεχόμενη εφαρμογή μιας νέας διοικητικής μεταρρύθμισης και συγκεκριμένα του προγράμματος «Καποδίστριας ΙΙ».

Για την πραγματοποίηση της έρευνας και της συλλογής στοιχείων επιλέχθηκε το ερωτηματολόγιο. (βλέπε παράρτημα Ι). Το ερωτηματολόγιο που διανεμήθηκε στους δήμους ήταν κλειστού τύπου.

Είναι βασικό να επισημανθεί ότι δεν μπορούν να εξαχθούν γενικά συμπεράσματα για όλο το νομό Κορινθίας, εφόσον η έρευνα περιορίζεται σε τέσσερις δήμους από τους δεκαπέντε δήμους, που απαρτίζουν το νομό.

Ωστόσο, είναι ένα ενδεικτικό δείγμα, όπου μπορούν να διατυπωθούν απόψεις και θέσεις.

Ταυτότητα του δείγματος

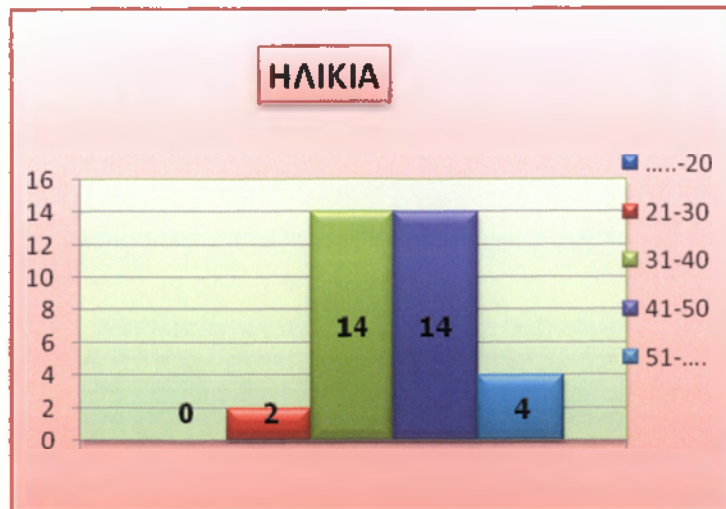
Το δείγμα που επελέγη για την έρευνα ήταν 34 άτομα. Αρχικός στόχος ήταν η συμπλήρωση 10 ερωτηματολογίων από τον κάθε δήμο. Αυτό, όμως, δεν έγινε εφικτό σε έναν δήμο (Δήμος Φενεού), όπου ο αριθμός ερωτηματολογίων που συμπληρώθηκε ήταν 4. Το ποσοστό που ανταποκρίθηκαν στην συμπλήρωση του ερωτηματολογίου είναι 85%.

| ΕΡΩΤΗΘΕΝΤΕΣ | ΑΠΑΝΤΗΣΑΝΤΕΣ |
|-------------|--------------|
| 40 | 34 |

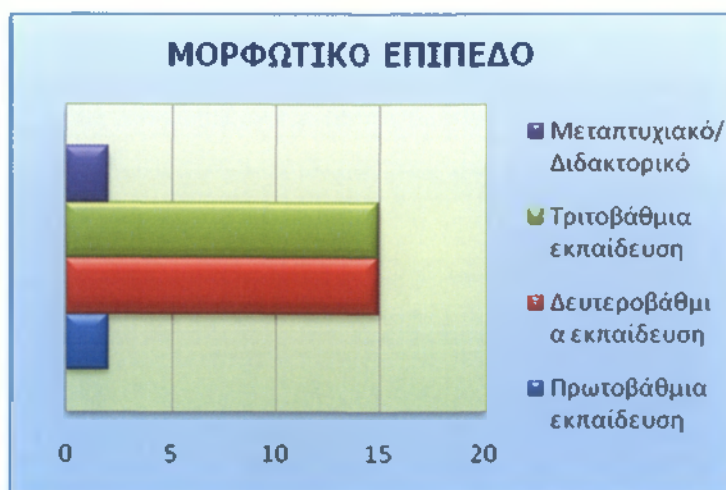
Από τους 34 απαντήσαντες, που αποτελούν το δείγμα της έρευνας, οι 29 είναι εργαζόμενοι στους δήμους και οι 5 είναι αιρετά πρόσωπα.



Οι ηλικίες των προσώπων του δείγματος παρουσιάζονται στο παρακάτω γράφημα:



Το μορφωτικό επίπεδο των προσώπων του δείγματος παρουσιάζονται στο παρακάτω γράφημα:

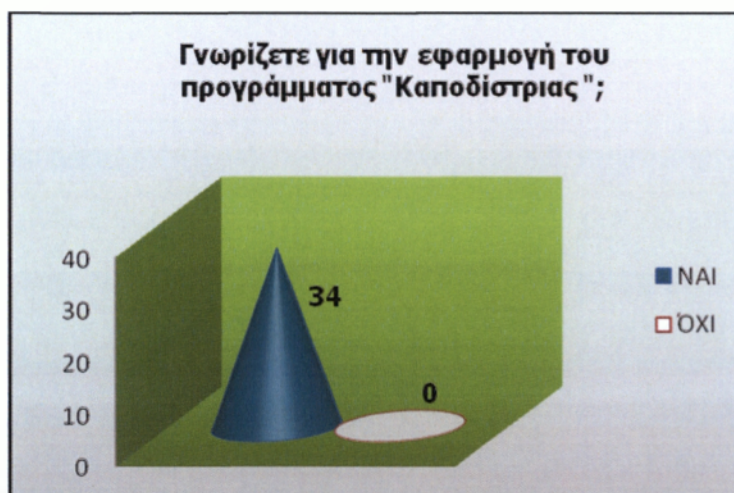


Κεφάλαιο 6:

Η έρευνα

6.1. Περιγραφή της υφιστάμενης κατάστασης των δήμων του νομού Κορινθίας από την εφαρμογή του προγράμματος «Καποδίστριας Ι»

Οι σημερινοί οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης λειτουργούν βάση της διοικητικής μεταρρύθμισης του 1997 με την εφαρμογή του προγράμματος «Καποδίστριας Ι» και, όπως είναι προφανές, όλοι οι ερωτηθέντες (εργαζόμενοι και αιρετοί) γνώριζαν για την διοικητική αυτή μεταρρύθμιση, όπως φαίνεται παρακάτω:



Η πορεία των σημερινών οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, από κοινότητες σε καποδιστριακούς δήμους έχει διαφορετική αντιμετώπιση από κάποιο αιρετό μέλος σε κάποιον εργαζόμενο, από εργαζόμενο σε εργαζόμενο και από αιρετό μέλος σε αιρετό. Αυτό συμπεραίνεται από τα αποτελέσματα σε σχετική ερώτηση, τα οποία παρουσιάζονται παρακάτω:



Όπως φαίνεται και ανωτέρω, το 59% των ερωτηθέντων χαρακτηρίζουν μέτρια την πορεία των σημερινών ΟΤΑ από κοινότητες σε καποδιστριακούς δήμους, το 26% καλή και το υπόλοιπο 15% άσχημη.

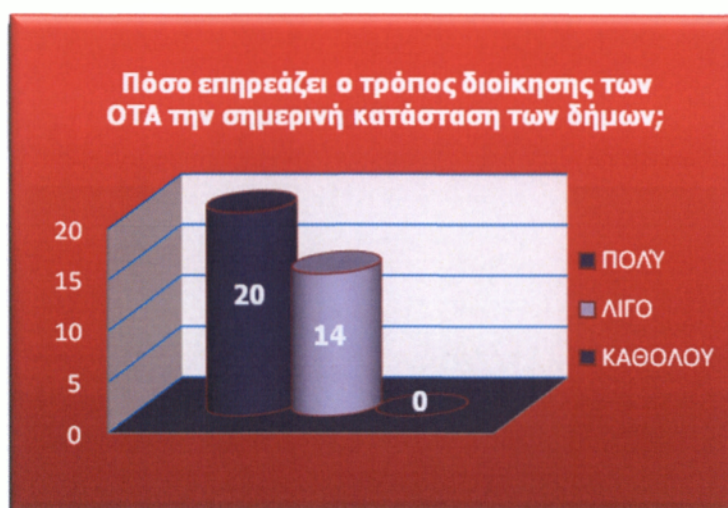
Επίσης, η σημερινή κατάσταση των ΟΤΑ οφείλεται σε κάποιους παράγοντες, όπως είναι ο τρόπος διοίκησης των ΟΤΑ, το ανθρώπινο δυναμικό, η οικονομική κατάσταση, κ.α. Οι παράγοντες που συντελούν στην προαναφερθείσα κατάσταση είναι διαφορετικοί για τον καθένα, καθώς επίσης και ο βαθμός επιρροής τους. Όπως προαναφέρθηκε, υπάρχουν διαφορετικές απόψεις για τον χαρακτηρισμό της σημερινής κατάστασης των δήμων, γεγονός που μας προαναγγέλλει την διαφορετικότητα των απόψεων, όσον αφορά τους παράγοντες που επηρεάζουν την κατάσταση των δήμων, καθώς επίσης και τον βαθμό τους. Τα ανωτέρω προκύπτουν από τα αποτελέσματα σχετικών ερωτήσεων και παρουσιάζονται αναλυτικότερα παρακάτω:

Σε σχετική ερώτηση, πόσο η γενικότερη ελληνική πραγματικότητα της δημόσιας διοίκησης επηρεάζει την σημερινή κατάσταση των ΟΤΑ, οι 29 από τους ερωτηθέντες απάντησαν πολύ, οι 4 λίγο και 1 καθόλου.



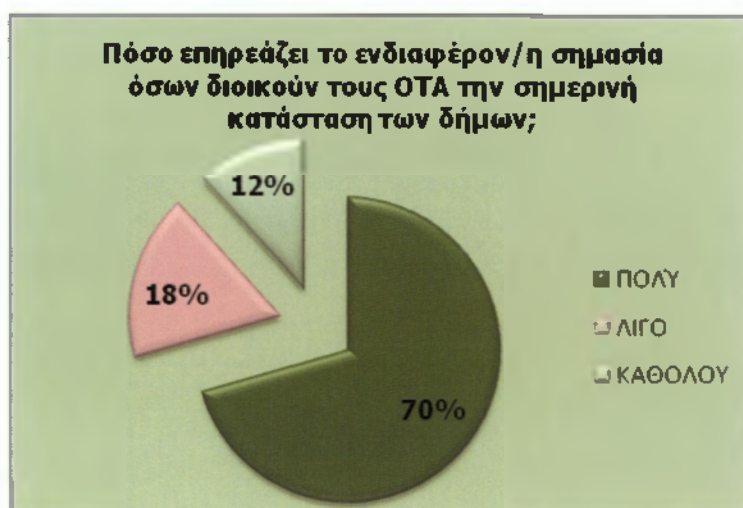
Όπως είναι προφανές, το μεγαλύτερο μέρος του δείγματος (85%) θεωρούν ότι η γενικότερη ελληνική πραγματικότητα της δημόσιας διοίκησης είναι βασικός παράγοντας για την σημερινή κατάσταση των ΟΤΑ.

Σε σχετική ερώτηση, πόσο ο τρόπος διοίκησης των ΟΤΑ επηρεάζει την σημερινή κατάστασή τους, οι 20 από τους ερωτηθέντες απάντησαν πολύ, οι 14 λίγο και κανένας καθόλου.



Περισσότεροι από το 50% των ερωτηθέντων πιστεύουν ότι ο τρόπος διοίκησης των ΟΤΑ επηρεάζει πολύ την κατάστασή τους, γεγονός που δείχνει ότι είναι ένας ακόμη βασικός παράγοντας. Αξίζει να σημειωθεί ότι, τα 3 από τα 5 αιρετά μέλη που ερωτήθηκαν απάντησαν λίγο στην ανωτέρω ερώτηση.

Σε σχετική ερώτηση, πόσο το ενδιαφέρον/η σημασία όσων διοικούν τους ΟΤΑ επηρεάζει την σημερινή κατάσταση των δήμων, το 70% των ερωτηθέντων απάντησε πολύ, το 18% λίγο και το 12% καθόλου.



Όπως φαίνεται στο παραπάνω γράφημα, το μεγαλύτερο μέρος του δείγματος πιστεύει ότι το ενδιαφέρον και η σημασία όσων διοικούν τους ΟΤΑ είναι ουσιαστικός παράγοντας στην σημερινή κατάσταση των ΟΤΑ.

Σε σχετική ερώτηση, πόσο το ανθρώπινο δυναμικό που απαρτίζει τους δήμους επηρεάζει την σημερινή κατάστασή τους, οι 20 από τους ερωτηθέντες απάντησαν πολύ, οι 10 λίγο και οι 4 καθόλου.



Επίσης, το μεγαλύτερο μέρος των ερωτηθέντων (58%) πιστεύουν ότι το ενδιαφέρον/η σημασία όσων διοικούν τους ΟΤΑ συντελεί σημαντικά στην σημερινή κατάσταση των δήμων. Ωστόσο, ένα σημαντικό ποσοστό πιστεύει ότι ο ανωτέρω παράγοντας συντελεί λίγο ή καθόλου στην σημερινή κατάσταση των δήμων.

Αξίζει να σημειωθεί ότι, οι 13 από τους 14 ερωτηθέντες, οι οποίοι απάντησαν λίγο ή καθόλου στην παραπάνω ερώτηση, είναι εργαζόμενοι σε δήμο.

Σε σχετική ερώτηση, πόσο επηρεάζει η οικονομική κατάσταση την σημερινή κατάσταση των ΟΤΑ, οι 24 από τους ερωτηθέντες απάντησαν πολύ, οι 7 λίγο και 3 καθόλου.



Βάση του ανωτέρου γραφήματος και των αντίστοιχων αποτελεσμάτων που προβάλλει, παρατηρείται ότι το 70% του δείγματος θεωρεί σημαντικό παράγοντα την οικονομική κατάσταση.

Συνοψίζοντας και παρατηρώντας τα αποτελέσματα των ερωτήσεων, παρατηρούμε ότι σε όλες τις ερωτήσεις, περισσότερο από το 50% του δείγματος πιστεύει ότι οι προαναφερθέντες παράγοντες συντελούν σημαντικά στην σημερινή κατάσταση των δήμων, την οποία το 59% των ερωτηθέντων χαρακτηρίζει μέτρια. Πιο συγκεκριμένα, βάση των ποσοστών των απαντήσεων, ο παράγοντας που επηρεάζει περισσότερο την σημερινή κατάσταση των ΟΤΑ είναι η γενικότερη ελληνική πραγματικότητα της δημόσιας διοίκησης. Ακολουθούν η οικονομική κατάσταση και το ενδιαφέρον/σημασία όσων διοικούν τους ΟΤΑ και εν συνεχεία ο τρόπος διοίκησης των ΟΤΑ και το ανθρώπινο δυναμικό που τους απαρτίζει.

Επίσης, ένα μικρό ποσοστό του δείγματος συμπλήρωσε και κάποιους επιπλέον παράγοντες, που πιστεύει ότι συντελούν στην σημερινή κατάσταση των δήμων. Οι παράγοντες αυτοί είναι η αδιαφορία της κεντρικής εξουσίας, η μη τήρηση των κυβερνητικών υποσχέσεων, η μη απόδοση των κεντρικών αυτοτελών πόρων στους δήμους και το φαινόμενο των πελατειακών σχέσεων μεταξύ αιρετών προσώπων και πολιτών, που παρατηρείται κυρίως σε μικρούς δήμους και δεν έχει γνώμονα το κοινό συμφέρον.

6.2. Σκέψεις και προβληματισμοί

Συγκεντρώνοντας όλα τα ανωτέρω στοιχεία και μελετώντας τα παραπάνω ποσοστά των απαντήσεων, παρατηρείται ότι η σημερινή κατάσταση των ΟΤΑ δεν καλύπτει τις υπάρχουσες απαιτήσεις και προσδοκίες. Φαίνεται ότι σε πολλούς τομείς της τοπικής αυτοδιοίκησης χρειάζονται ουσιαστικές αλλαγές και διορθώσεις.

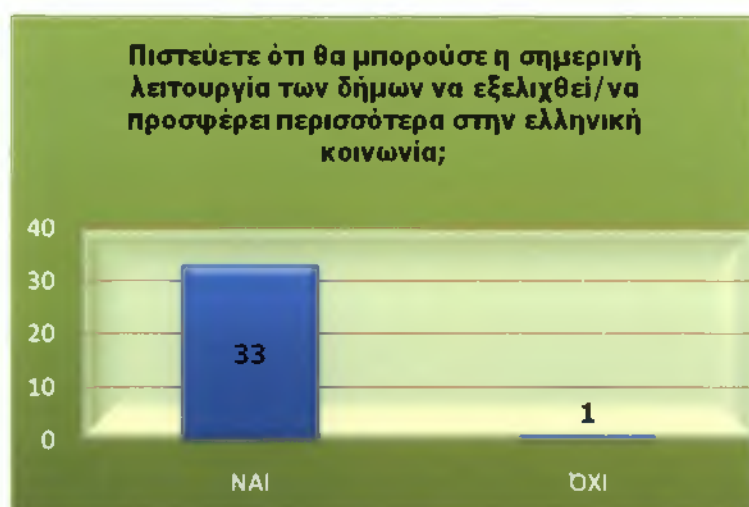
Εκτός των αλλαγών που απαιτούνται στην διοίκηση των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, αναγκαία είναι μια ουσιαστική διοικητική μεταρρύθμιση στην γενικότερη δημόσια διοίκηση, αφού αποτελεί σημαντικό παράγοντα επιρροής στην τοπική αυτοδιοίκηση.

Για την καλύτερη και ορθότερη λειτουργία των σημερινών δήμων, χρειάζεται ουσιαστική και ριζική αλλαγή σε όλα τα επίπεδα διοίκησης των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης, αφού πρώτα προηγηθεί ο εντοπισμός των προβλημάτων, που υπάρχουν.

Κάποιοι από τους παράγοντες που επηρεάζουν σημαντικά την τοπική αυτοδιοίκηση είναι ο τρόπος διοίκησης των ΟΤΑ, το ανθρώπινο δυναμικό που τους απαρτίζει, το ενδιαφέρον των ανθρώπων που τους διοικούν, η οικονομική κατάσταση, καθώς επίσης και οι επιπρόσθετοι οικονομικοί πόροι που δεν τους αποδίδονται. Όπως προαναφέρθηκε και στο προηγούμενο κεφάλαιο, σύμφωνα με την γνώμη της πλειοψηφίας του δείγματος, όλοι οι ανωτέρω παράγοντες θεωρούνται κατασταλτικοί για την ορθή και αποτελεσματική λειτουργία των σημερινών ΟΤΑ.

Στα ανωτέρω αιτία της μη απόλυτα καλής κατάστασης των σημερινών ΟΤΑ στρέφονται όλες οι σκέψεις και οι προβληματισμοί, για την ανόρθωση της λειτουργίας της τοπικής αυτοδιοίκησης.

Παρόλο αυτά, σύμφωνα με τις απαντήσεις των ερωτηθέντων, οι ελπίδες για την εξέλιξη της τοπικής αυτοδιοίκησης παραμένουν. Σε σχετική ερώτηση, αν πιστεύουν ότι η σημερινή λειτουργία των δήμων θα μπορούσε να εξελιχθεί και να προσφέρει περισσότερο στην ελληνική κοινωνία, οι 33 από τους ερωτηθέντες απάντησαν ναι, ενώ, μόνο 1 απάντησε όχι.



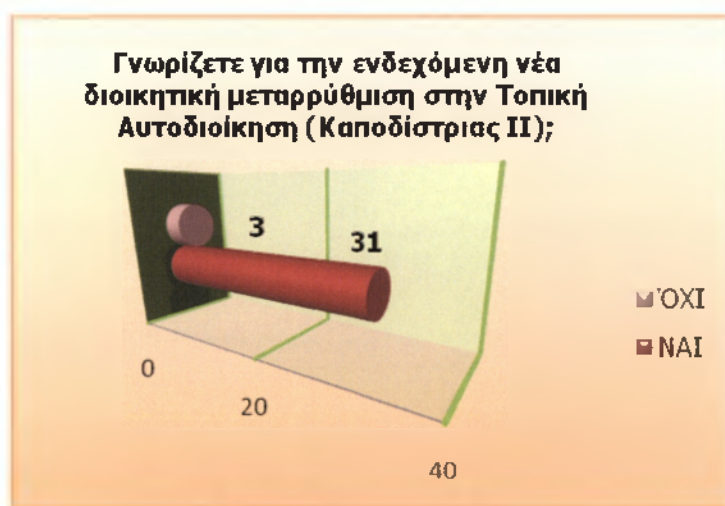
Παρατηρώντας το ανωτέρω γράφημα, βλέπουμε ότι το 97% του δείγματος πιστεύει ότι υπάρχει η δυνατότητα εξέλιξης της τοπικής αυτοδιοίκησης, παρά της ύπαρξης των προαναφερθέντων κατασταλακτικών παραγόντων στην λειτουργία των δήμων.

Συμπεραίνοντας, όλες οι σκέψεις και οι προβληματισμοί θα πρέπει να εστιάσουν σε όλα εκείνα τα σημεία που επηρεάζουν αρνητικά την λειτουργία της τοπικής αυτοδιοίκησης, έτσι ώστε να καλυφτούν οι ανάγκες και οι προσδοκίες του κόσμου.

6.3. Προοπτικές για τους δήμους με την εφαρμογή του προγράμματος "Καποδίστριας ΙΙ"

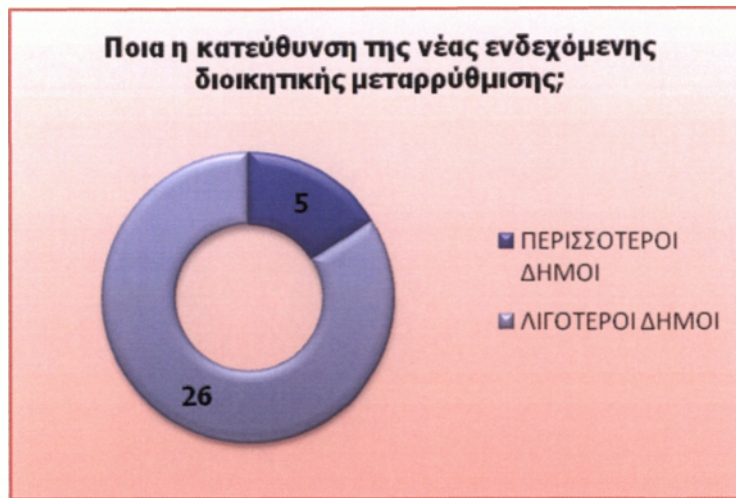
Στις μέρες μας , όλες οι συζητήσεις στρέφονται γύρω από την αναστήλωση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, μέσω μιας νέας διοικητικής μεταρρύθμισης και συγκεκριμένα με την εφαρμογή του προγράμματος «Καποδίστριας ΙΙ».

Σε σχετική ερώτηση, αν γνωρίζουν για την νέα ενδεχόμενη διοικητική μεταρρύθμιση με την εφαρμογή του προγράμματος «Καποδίστριας ΙΙ», οι 31 από τους ερωτηθέντες απάντησαν ναι, ενώ 3 από τους ερωτηθέντες δεν γνώριζαν.



Σύμφωνα με το παραπάνω γράφημα, το 91% του δείγματος γνώριζαν για τις συζητήσεις που γίνονται για την εφαρμογή του προγράμματος «Καποδίστριας ΙΙ».

Σε αντίστοιχη ερώτηση, στους ερωτηθέντες που απάντησαν ότι γνωρίζουν για την ενδεχόμενη διοικητική μεταρρύθμιση, ποια είναι η κατεύθυνση της εφαρμογής του προγράμματος «Καποδίστριας ΙΙ», οι 26 (από τους 31) ερωτηθέντες απάντησαν λιγότεροι δήμοι, ενώ 5 (από τους 31) απάντησαν περισσότεροι δήμοι.



Το 83% του δείγματος απάντησε λιγότεροι δήμοι, γεγονός που δείχνει ότι όντως γνωρίζουν για τις ρυθμίσεις του ενδεχόμενου προγράμματος «Καποδίστριας II», ενώ μόνο το 17% φαίνεται ότι δεν γνωρίζει πραγματικά για την ενδεχόμενη διοικητική μεταρρύθμιση στην τοπική αυτοδιοίκηση.

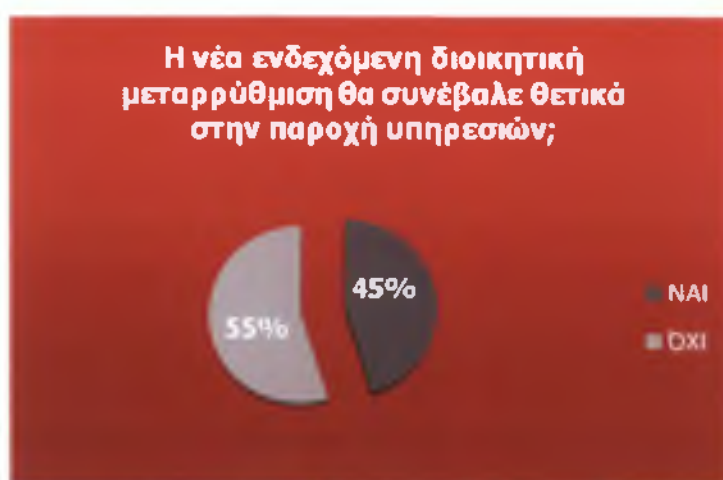
Η νέα ενδεχόμενη προαναφερθείσα διοικητική μεταρρύθμιση αποτελεί ένα σημαντικό βήμα μετά την εφαρμογή του προγράμματος «Καποδίστριας I». Σημαντική όμως είναι η θέση των ερωτηθέντων για το πώς αντιμετωπίζουν το βήμα αυτό. Συγκεκριμένα, σε σχετική ερώτηση, αν πιστεύουν ότι η εφαρμογή του προγράμματος «Καποδίστριας II» θα βοηθούσε ριζικά την διοίκηση της τοπικής αυτοδιοίκησης, οι 20 απάντησαν όχι, ενώ οι 11 πιστεύουν ότι θα μπορούσε να βοηθήσει.



Στην ανωτέρω ερώτηση, περισσότερο από το 50% του δείγματος δεν θεωρεί ότι η ενδεχόμενη διοικητική μεταρρύθμιση δεν θα μπορούσε να ανταπεξέλθει στην αναδιοργάνωση της διοίκησης των ΟΤΑ.

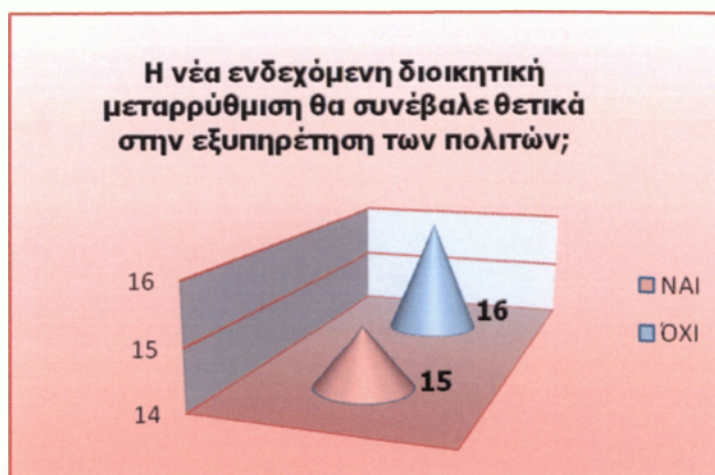
Εκτός της διοίκησης των ΟΤΑ, υπάρχουν και άλλα επίπεδα στα οποία θα επηρέαζε μια ενδεχόμενη διοικητική μεταρρύθμιση, όπως είναι η παροχή υπηρεσιών, η εξυπηρέτηση των πολιτών, η γενική διαχείριση των δήμων, η οικονομική κατάστασή τους, καθώς επίσης και η απόκτηση περισσότερων οικονομικών πόρων.

Σε σχετική ερώτηση, αν η νέα ενδεχόμενη διοικητική μεταρρύθμιση θα συνέβαλε θετικά στην παροχή υπηρεσιών, οι 17 (από τους 31) απάντησαν όχι και οι 14 (από τους 31) απάντησαν ναι.



Στην ανωτέρω ερώτηση, τα ποσοστά των απαντήσεων δεν απέχουν πολύ, γεγονός που δείχνει ότι υπάρχουν αμφιβολίες αν η εφαρμογή του προγράμματος «Καποδίστριας ΙΙ» θα μπορούσε να συμβάλει σημαντικά στην παροχή υπηρεσιών.

Εξίσου σημαντικό θέμα για την αναβάθμιση της τοπικής αυτοδιοίκησης είναι η εξυπηρέτηση των πολιτών, όπου, σε αντίστοιχη ερώτηση, αν η νέα διοικητική μεταρρύθμιση θα συνέβαλε θετικά στην εξυπηρέτηση των πολιτών, οι 16 (από τους 31) απάντησαν όχι, ενώ, οι 15 (από τους 31) απάντησαν ναι.



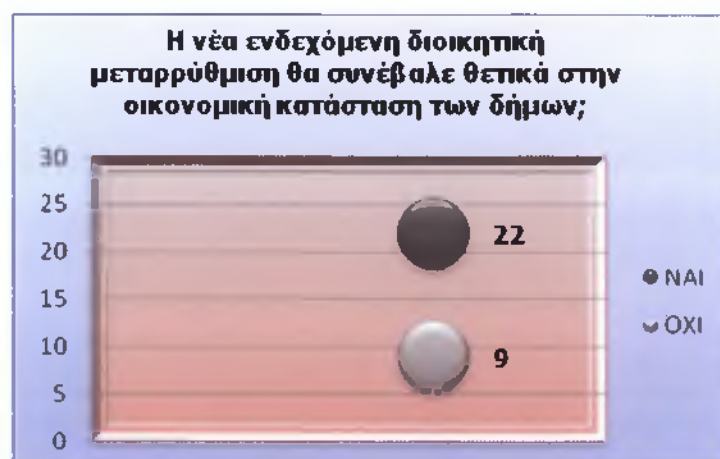
Όπως και στην προηγούμενη ερώτηση, τα ποσοστά των απαντήσεων του δείγματος είναι παραπλήσια. Το 51% πιστεύει ότι η εφαρμογή του προγράμματος «Καποδίστριας II» δεν θα μπορούσε να συμβάλει στην εξυπηρέτηση των πολιτών και το 49% πιστεύει που θα μπορούσε. Γεγονός που πάλι μας δείχνει ότι υπάρχουν δισταγμοί για την αποτελεσματική συμβολή της νέας διοικητικής μεταρρύθμισης στον παράγοντα της εξυπηρέτησης των πολιτών.

Ακόμη, ένας σημαντικός παράγοντας στην αναδιοργάνωση της τοπικής αυτοδιοίκησης είναι η γενική διαχείριση των δήμων (οικονομική και διοικητική). Σε σχετική ερώτηση, αν η νέα ενδεχόμενη διοικητική μεταρρύθμιση θα συνέβαλε στην γενική διαχείριση των δήμων, οι 20 (από τους 31) απάντησαν ναι και οι 10 (από τους 31) όχι.



Σε αυτή την ερώτηση, οι περισσότεροι, συγκεκριμένα το 67% των ερωτηθέντων, πιστεύουν ότι θα μπορούσε να υπάρξει πρόοδος στην γενική διαχείριση των δήμων.

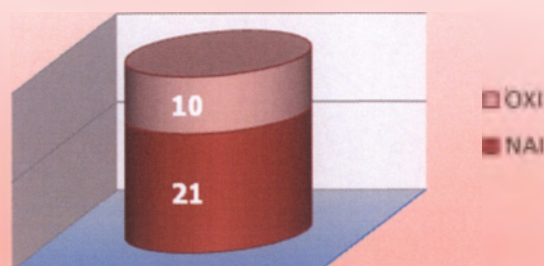
Πολύ σημαντικός παράγοντας, που έχει επιρροή σε πολλά επίπεδα της λειτουργίας των ΟΤΑ, είναι η οικονομική τους κατάσταση. Σε αντίστοιχη ερώτηση, αν η νέα διοικητική μεταρρύθμιση θα συνέβαλε θετικά στην οικονομική κατάσταση των δήμων, οι 22 (από τους 31) απάντησαν θετικά, ενώ οι 9 (από τους 31) απάντησαν αρνητικά.



Παρατηρώντας το ανωτέρω γράφημα, το 70% του δείγματος πιστεύει ότι η εφαρμογή του προγράμματος «Καποδίστριας ΙΙ» θα βοηθούσε σημαντικά στην οικονομική κατάσταση των δήμων.

Εξίσου σημαντικός παράγοντας, που συντελεί στην οικονομική κατάσταση των δήμων, είναι η απόκτηση επιπρόσθετων οικονομικών πόρων. Σε ερώτηση αν η νέα ενδεχόμενη διοικητική μεταρρύθμιση θα συνέβαλε θετικά στην απόκτηση περισσότερων οικονομικών πόρων, οι 21 (από τους 31) απάντησαν ναι, ενώ οι 10 (από τους 31) απάντησαν όχι.

Η νέα ενδεχόμενη διοικητική μεταρρύθμιση θα συνέβαλε θετικά στην απόκτηση περισσότερων οικονομικών πόρων;



Το 67% του δείγματος απάντησε θετικά στην ανωτέρω ερώτηση και σε συνδυασμό με το θετικό ποσοστό της προηγούμενης ερώτησης συμπεραίνουμε ότι, οι περισσότεροι από τους ερωτηθέντες πιστεύουν στην ανάπτυξη της οικονομικής κατάστασης των δήμων μέσω της εφαρμογής του προγράμματος «Καποδίστριας II».

Για την εφαρμογή της ενδεχόμενης διοικητικής μεταρρύθμισης έχουν οριστεί κάποια μέτρα/κριτήρια, τα οποία, σε σχετική ερώτηση, οι 17 (από τους 31) χαρακτήρισαν μέτρια, οι 9 (από τους 31) αποτελεσματικά, και οι υπόλοιποι 7 αναποτελεσματικά.

Πώς θα χαρακτηρίζατε τα κριτήρια/μέτρα της νέας ενδεχόμενης διοικητικής μεταρρύθμισης;



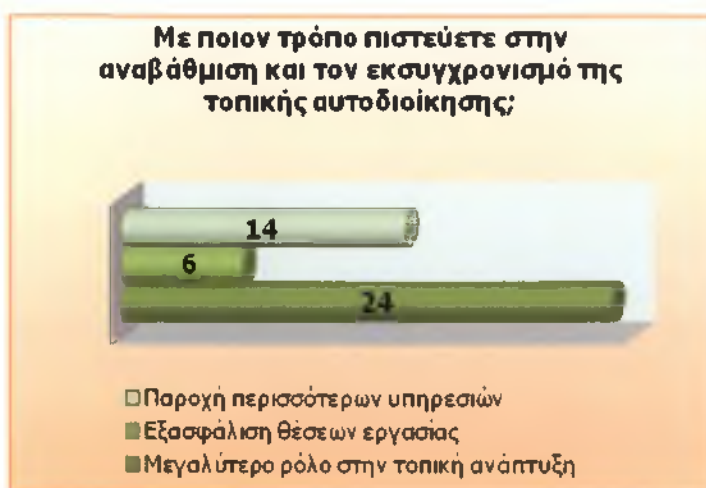
Μελετώντας τα ποσοστά των απαντήσεων του δείγματος, παρατηρούμε ότι οι περισσότεροι ερωτηθέντες διατηρούν μια μετριοπαθής στάση απέναντι στα οριζόμενα μέτρα του προγράμματος «Καποδίστριας ΙΙ», όσον αφορά την αποτελεσματικότητά τους έναντι των αναγκών και των προσδοκιών τους.

Η ανάγκη για διοικητική μεταρρύθμιση στην ελληνική τοπική αυτοδιοίκηση είναι δεδομένη, καθώς επίσης και οι αυξανόμενες προσδοκίες του κόσμου. Σε ερώτηση που απευθύνθηκε στους ερωτηθέντες, αν στο απώτερο μέλλον πιστεύουν στην αναβάθμιση και τον εκσυγχρονισμό της τοπικής αυτοδιοίκησης, οι 29 απάντησαν θετικά, ενώ μόνο 5 αρνητικά.



Όπως προκύπτει από το παραπάνω γράφημα, το μεγαλύτερο μέρος του δείγματος πιστεύει σε ενδεχόμενη αναβάθμιση και εκσυγχρονισμό της τοπικής αυτοδιοίκησης, γεγονός που αποδεικνύει ότι υπάρχουν σημαντικά δείγματα ελπίδας σε όσους συμπληρώνουν τους ΟΤΑ (εργαζόμενους και αιρετά μέλη).

Με προϋπόθεση την ελπίδα για αναβάθμιση της τοπικής αυτοδιοίκησης, η ερώτηση που τέθηκε στους ερωτηθέντες είναι ο τρόπος με τον οποίο πιστεύουν ότι μπορεί να προκύψει αναβάθμιση και εκσυγχρονισμός της τοπικής αυτοδιοίκησης.



Παρατηρώντας το ανωτέρω γράφημα, συμπεραίνουμε ότι το μεγαλύτερο μέρος των ερωτηθέντων πιστεύουν στην αναβάθμιση και τον εκσυγχρονισμό της τοπικής αυτοδιοίκησης μέσω του μεγαλύτερου ρόλου των ΟΤΑ στην τοπική ανάπτυξη. Επίσης, πιστεύουν ότι η παροχή περισσότερων υπηρεσιών θα μπορούσε να συμβάλει στην αναβάθμιση της τοπικής αυτοδιοίκησης, ενώ λιγότεροι πιστεύουν ότι η εξασφάλιση θέσεων εργασίας θα μπορούσε να συμβάλει σημαντικά.

Συνοψίζοντας, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι το μεγαλύτερος μέρος των ερωτηθέντων διατηρεί επιφυλάξεις για την ενδεχόμενη εφαρμογή του προγράμματος «Καποδίστριας ΙΙ» και για την αποτελεσματικότητά του στην διοίκηση των ΟΤΑ. Επίσης, οι περισσότεροι ερωτηθέντες είναι διστακτικοί στην αποδοτικότητα του προαναφερθέντος προγράμματος, όσον αφορά την παροχή υπηρεσιών και την εξυπηρέτηση των πολιτών. Αντιθέτως, το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος θεωρεί ότι η εφαρμογή του προγράμματος «Καποδίστριας ΙΙ» θα μπορούσε να συμβάλει θετικά στην γενική διαχείριση των δήμων, οικονομική και διοικητική, όπως, επίσης στην οικονομική κατάστασή τους και στην απόκτηση επιπρόσθετων πόρων.

Επίσης, η ελπίδα τους για αναβάθμιση και εκσυγχρονισμό της τοπικής αυτοδιοίκησης είναι υπαρκτή, μέσω του μεγαλύτερου ρόλου των ΟΤΑ στην τοπική ανάπτυξη.

Ύστερα από την κατανόηση της ανάγκης για μια νέα διοικητική μεταρρύθμιση στα πλαίσια της λειτουργίας της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, την σύντομη αναδρομή της πορείας των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης, την παρουσίαση της εφαρμογής του προγράμματος «Καποδίστριας Ι» στους δήμους και την αποτελεσματικότητά του στις ανάγκες της ελληνικής κοινωνίας, καθώς και την προβολή της ενδεχόμενης εφαρμογής του προγράμματος «Καποδίστριας ΙΙ» με τις υπάρχουσες οριζόμενες ρυθμίσεις του, μπορούμε να καταλήξουμε σε κάποια συμπεράσματα.

Σύμφωνα με την έρευνα που πραγματοποιήθηκε και στηρίζεται σε μελέτες, έρευνες, παρουσιάσεις και βιβλία πολλών επιστημόνων και καθηγητών, προκύπτουν τα εξής συμπεράσματα:

- Η εφαρμογή ενός νέου μοντέλου οργάνωσης του διοικητικού συστήματος του δημόσιου ελληνικού τομέα είναι απαραίτητη ώστε να αποφευχθούν:
 - ο συγκεντρωτισμός της κεντρικής εξουσίας,
 - οι δαιδαλώδεις και χρονοβόρες διοικητικές διαδικασίες,
 - η μη εκπαίδευση και εξειδίκευση του ανθρώπινου δυναμικού,
 - οι δημοσιονομικές δυσχέρειες που παρεμποδίζουν τις προσπάθειες εκσυγχρονισμού και εφαρμογής σύγχρονης υλικοτεχνικής υποδομής,
 - η μη προσαρμοστικότητα του δημοσίου τομέα στις μεταβαλλόμενες συνθήκες,
 - η προσπάθεια αυτοσυντήρησης της γραφειοκρατίας του δημοσίου τομέα, και,
 - η ασάφεια όσον αφορά τις αρμοδιότητες των δημοσίων οργάνων.

- Οι σημερινοί Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης αποτελούν ένα σημαντικό βήμα στην πορεία λειτουργίας της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, αλλά δεν είναι ισχυροί και αποτελεσματικοί, ώστε να καλύπτουν τις ανάγκες της ελληνικής κοινωνίας.

- Εξίσου σημαντική είναι η ενίσχυση της αποκέντρωσης και των αποκεντρωμένων αρμοδιοτήτων των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης.

- Οι Οργανισμοί Τοπικής Αυτοδιοίκησης χρειάζονται αναδιοργάνωση σε πολλούς τομείς, όπως είναι το νομικό πλαίσιο, η χωροθέτηση των δήμων, η τεχνολογική στήριξη, το ανθρώπινο δυναμικό, η νομιμότητα και προστασία των πολιτών.

- Απαραίτητη, επίσης, κρίνεται η δυνατότητα, από πλευράς τοπικής αυτοδιοίκησης, άντλησης ιδίων πόρων και η χρηματοδότηση των οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης.

Σύμφωνα με την έρευνα που εκπονήθηκε σε κάποιους δήμους του νομού Κορινθίας, μπορούμε να καταλήξουμε στα παρακάτω συμπεράσματα:

- Η σημερινή κατάσταση των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης θεωρείται μέτρια, , αφού υπάρχουν αρκετοί κατασταλτικοί παράγοντες, που την επηρεάζουν.

- Ωστόσο, η ελπίδα για την εξέλιξη των σημερινών Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης παραμένει αναλλοίωτη, καθώς μπορούν να προσφέρουν περισσότερα στην ελληνική κοινωνία.

- Η ενδεχόμενη διοικητική μεταρρύθμιση με την εφαρμογή του προγράμματος «Καποδίστριας II» δεν θα μπορούσε να ανταποκριθεί πλήρως στην ριζική αλλαγή της διοίκησης της Τοπικής Αυτοδιοίκησης.

- Τα οριζόμενα κριτήρια/ μέτρα για το πρόγραμμα «Καποδίστριας II» δεν θεωρούνται αποτελεσματικά, καθώς, το νέο αυτό πρόγραμμα θεωρείται ότι δεν θα μπορούσε να συμβάλλει θετικά στην παροχή υπηρεσιών, στην εξυπηρέτηση των πολιτών και στην γενική διαχείριση των ΟΤΑ (διοικητική και οικονομική).

- Ωστόσο, η προαναφερθείσα διοικητική μεταρρύθμιση θεωρείται ότι θα μπορούσε να συμβάλλει θετικά στην οικονομική κατάσταση των δήμων και στην απόκτηση περισσότερων οικονομικών πόρων.,

- Επιπλέον, θεωρείται ότι η Τοπική Αυτοδιοίκηση θα μπορούσε, στο απώτερο μέλλον, να αναβαθμιστεί και εκσυγχρονιστεί, μέσω του μεγαλύτερου ρόλου της στην τοπική ανάπτυξη και της παροχής περισσότερων υπηρεσιών.

Ερωτηματολόγιο

Παράρτημα

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

1. Ηλικία

- – 20
21 – 30
31 – 40
41 – 50
51 –

2. Ιδιότητα

.....

3. Μορφωτικό Επίπεδο

- i. Υποχρεωτική εκπαίδευση
ii. Δευτεροβάθμια εκπαίδευση
iii. Τριτοβάθμια εκπαίδευση
iv. Μεταπτυχιακό / Διδακτορικό

4. Γνωρίζετε για την εφαρμογή του προγράμματος «Καποδίστριας Ι» στην ελληνική τοπική αυτοδιοίκηση;

Ναι Όχι

5. Κατά τη γνώμη σας, πως κρίνεται η πορεία των σημερινών Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Κοινότητες → Καποδιστριακοί Δήμοι);

Καλή Μέτρια Άσχημη

6. Τι πιστεύετε ότι συντελεί στην σημερινή κατάσταση των ΟΤΑ και πόσο την επηρεάζει;

Η γενικότερη ελληνική πραγματικότητα της δημόσιας διοίκησης

Πολύ Λίγο Καθόλου

Ο τρόπος διοίκησης των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης

Πολύ Λίγο Καθόλου

Το ενδιαφέρον /η σημασία όσων διοικούν τους ΟΤΑ

Πολύ Λίγο Καθόλου

Το ανθρώπινο δυναμικό που απαρτίζει τους ΟΤΑ

Πολύ Λίγο Καθόλου

Οικονομική Κατάσταση

Πολύ Λίγο Καθόλου

Κάτι άλλο:

{επιλέξτε όσα από τα παραπάνω πιστεύετε ότι συντελούν στην σημερινή κατάσταση των ΟΤΑ και σημειώστε αν θέλετε κάποιον άλλο παράγοντα που εσείς πιστεύετε, καθώς και τον βαθμό που πιστεύετε (πολύ/λίγο/καθόλου)}

7. Θεωρείτε ότι η σημερινή λειτουργία των δήμων θα μπορούσε να εξελιχθεί / να προσφέρει περισσότερα στην ελληνική κοινωνία;

Ναι Όχι

8. Γνωρίζετε για την ενδεχόμενη εφαρμογή της νέας διοικητικής μεταρρύθμισης στην Τοπική Αυτοδιοίκηση (Καποδίστριας ΙΙ);

Ναι Όχι

9. Αν ναι, ποια η κατεύθυνση;

Περισσότεροι δήμοι Λιγότεροι δήμοι

10. Πιστεύετε ότι η εφαρμογή αυτής της νέας διοικητικής μεταρρύθμισης θα βοηθούσε ριζικά στην διοίκηση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης;

Ναι Όχι

11. Πιστεύετε ότι η προαναφερθείσα διοικητική μεταρρύθμιση θα συνέβαλε θετικά στην:

• Παροχή Υπηρεσιών

Ναι Όχι

• Εξυπηρέτηση των πολιτών

Ναι Όχι

• Γενική διαχείριση (διοικητική και οικονομική)

Ναι Όχι

- Οικονομική κατάσταση

Ναι Όχι

- Απόκτηση περισσότερων οικονομικών πόρων

Ναι Όχι

Κάτι άλλο:

(σημειώστε κάποιον άλλο παράγοντα που πιστεύετε ότι η νέα διοικητική μεταρρύθμιση θα συνέβαλε θετικά ή αρνητικά)

12. Γενικότερα, πώς θα χαρακτηρίζατε τα μέτρα / κριτήρια της νέας ενδεχόμενης εφαρμογής στην ελληνική τοπική αυτοδιοίκηση;

Αποτελεσματικά Μέτρια Αναποτελεσματικά

13. Στο απώτερο μέλλον, πιστεύετε στην αναβάθμιση και τον εκσυγχρονισμό της ελληνικής τοπικής αυτοδιοίκησης;

Ναι Όχι

14. Αν ναι, με ποιον τρόπο;

Μεγαλύτερο ρόλο στην τοπική ανάπτυξη

Εξασφάλιση θέσεων εργασίας

Παροχή περισσότερων υπηρεσιών

Σας ευχαριστώ πολύ για το χρόνο που διαθέσατε!

Βιβλιογραφία

Βιβλιογραφία

ΜΕΛΕΤΕΣ

- Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Κεντρική Ένωση Δήμων και Κοινοτήτων, (2008), Η πρόκληση μιας νέας Μεταρρύθμισης της πρωτοβάθμιας Τοπικής Αυτοδιοίκησης, 122 σελίδες.
- Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης, (2008), Το σύστημα διακυβέρνησης των πρωτοβάθμιων ΟΤΑ, 74 σελίδες.
- Ινστιτούτο Τοπικής Αυτοδιοίκησης, (2007), Διοικητικός Εκσυγχρονισμός “Προς το δήμο του 21^{ου} αιώνα”, 183 σελίδες.
- Κοϊμτζόγλου Ιωάννης, Η νομική προσέγγιση της διοικητικής μεταρρύθμισης, 13 σελίδες.

Βιβλία

- Μακρυδημήτρης Αντ., Αυτοδιοίκηση και κράτος στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης, Εκδόσεις Αντ.Ν.Σάκκουλα, 149 σελίδες.
- Σωτηρέλης Χ. Γιώργος, (2002), Η μεταρρύθμιση της Τοπικής Αυτοδιοίκησης, Εκδόσεις Προσκήνιο, 114 σελίδες.

Παρουσιάσεις

- Παπαδημητρίου Κωνσταντίνος, Διοικητική Μεταρρύθμιση, Η δύσκολη πορεία προς το μέλλον.
- Παπούλιας Β. Δημήτρης, (2006), Εμπειρία από τις Αλλαγές και τις Μεταρρυθμίσεις στην Ελλάδα.

Ιστοσελίδες

- www.ydres.gr, Υπουργείο Εσωτερικών Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης.

